

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΩΝΑ^ΑΘΗΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

εισ.
Αρ. 60130
ταξ. 338.184

X10

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ
ΤΩΝ ΛΙΓΟΤΕΡΟ
ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ.
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ
ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Εισηγητής: Γ. Ζανιάς

Χιονρέα Αικατερίνη

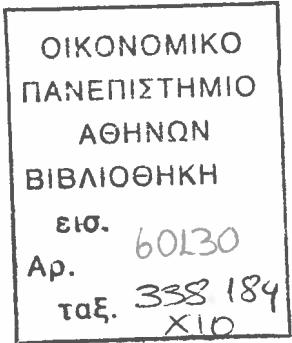
ΑΘΗΝΑ 1998

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

0 000000 362597

Ευχαριστίες

Οφείλω να εκφράσω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου στον εισηγητή μου κ. Ζανιά, για τις βασικές κατευθύνσεις που μου έδωσε γι' αυτήν τη μελέτη, καθώς και για την αμέριστη συμπαράσταση και βοήθεια που μου προσέφερε για να την ολοκληρώσω.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Τσουκαλά για την εξέταση και βαθμολόγηση της μελέτης αυτής.

Θα πρέπει ακόμα να ευχαριστήσω τον καθηγητή του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Μαραβέγια για την καθοδήγηση και τη βοήθεια που μου παρείχε, καθώς και τον υποψήφιο διδάκτορα κ. Μέρμηγκα για τη βοήθειά του στη σύλλογή των απαραίτητων στοιχείων για την πραγματοποίηση αυτής της μελέτης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα	3
Συντομογραφίες	5
Εισαγωγή	6
1 Περιγραφή της Υφιστάμενης κατάστασης	9
1.1 Ταξινόμηση των Νομών με Βάση τα Χαρακτηριστικά τους	10
2 Κοινή Αγροτική Πολιτική	15
2.1 Ιστορική Αναδρομή	16
3 Κοινή Αγροτική Πολιτική - Τμήμα Εγγυήσεων	22
3.1 Μηχανισμοί Στήριξης των Τιμών	23
3.1.1 Κλασσικός Μηχανισμός Στήριξης των Τιμών	23
3.1.2 Μηχανισμός Ελλειμματικών Πληρωμών	24
3.2 Υπολογισμός της Στήριξης της Γεωργίας στα Νησιά του Αιγαίου, από την Εφαρμογή της Πολιτικής Εγγυήσεων της Κ.Α.Π.	26
3.2.1 Μεθοδολογία	26
3.2.2 Εφαρμογή	28
4 Κοινή Αγροτική Πολιτική - Τμήμα Προσανατολισμού	34
4.1 Εισαγωγή	35
4.2 Εφαρμογή των Βασικών Διαρθρωτικών Κανονισμών	37
4.2.1 Κανονισμοί 797/85, 2328/91 και 950/97	37
4.2.2 Εφαρμογή των Κανονισμών 797/85 και 2328/91	40
4.2.2.1 Επενδύσεις με σχέδια βελτίωσης	40
4.2.2.2 Εγκατάσταση και επενδύσεις νέων αγροτών	41
4.2.2.3 Εξισωτική αποζημίωση	43
4.2.3 Κανονισμός 2019/93 και εφαρμογή του στα νησιά	43
4.2.3.1 Ειδικό Καθεστώς Εφοδιασμού	45
4.2.3.2 Μέτρα Στήριξης των Τοπικών Προϊόντων	46
4.2.3.3 Μέτρα Παρέκκλισης σε Διαρθρωτικά Θέματα	49
5 Συμπεράσματα	50
Παράρτημα 1	

Παράτημα 2	ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΕΣ	67
Παράτημα 3		92
ΑΕΠ	Βιβλιογραφία Ανθορίστο Ευκαρπού Προϊόν -	104
ΕΠΙΠΣ (FEODA)	Ευρωπαϊκό Τιμούν Προσφυγούντων και Εγγύησην	
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση	
Ε.Κ.Τ.	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο	
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα	
Ε.Σ.Η.Ε.	Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Ελλαδού,	
Ε.Τ.Π.Α.	Ευρωπαϊκό Ταμείο Έργας της Ευρώπης, Ανταπόκλιση	
Κ.Α.Π.	Κοινή Αρχαιοτελεία Πολιτική	
Κ.Ο.Δ.	Κοινή Οικονομική Ανάπτυξης	
Κ.Π.Σ.	Κοινωνικό Πλείσιο Σχέδιο	
Μ.Α.Ε.	Μαζικό Ανθρώπινης Εργασίας	
Μ.Ε.Π.	Μέγαση Εγγυημένη Πόσαδημα	
Μ.Ο.Π.	Μεσογειακό Οικονομικό Συνεργατισμό	
Σ.Β.	Σύγχιο Στελέχευσης	

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

A.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Ε.Γ.Τ.Π.Ε. (FEOGA)	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
E.E.	Ευρωπαϊκή Ένωση
E.K.T.	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
E.O.K.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
E.S.Y.E.	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
E.T.P.A.	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
K.A.Π.	Κοινή Αγροτική Πολιτική
K.O.A.	Κοινή Οργάνωση Αγοράς
K.P.Σ.	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
M.A.E.	Μονάδα Ανθρώπινης Εργασίας
M.E.Π.	Μέγιστη Εγγυημένη Ποσότητα
M.O.P.	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
Σ.Β.	Σχέδια Βελτίωσης

ΕΙΔΑΓΟΓΗ

Έκπτωσης πλεοναλέων στη μάζα των πληθωρικών της Κ.Α.Π., της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα εγκύρων τομείς περιφερειών και πρωτεύουσας αναπτυξιακής Συνοικίας, εποίησεν τη πλευρά των Βαρδών και Νάουσας Αγριού γνωστή ήδη από την Ελληνική Κοινωνία και διεθνεστερά, όπως οι Καθηγητές της Φαρμακευτικής Τεχνολογίας έδωσαν στην προσπάθεια της να διασφαλίσουν την επιτυχία της από την πρώτη φορά που γίνεται στην Ελλάς. Τοποθετητές των μεταβολικών πλεοναλέων στην περιφέρεια της Καρδίτσας, οι οποίες θεωρούνται από την πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου, η οποία παραπέμπεται στην περιοχή της Καρδίτσας. Η πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου συμβάλλει στην ανάπτυξη της Ελλάς, επειδή η παραγωγή στην περιοχή της Καρδίτσας προσφέρει μεγάλες επιδόσεις στην περιοχή της Λασιθίου.

Εισαγωγή

Το παρόν έργο αποτελείται από την πρώτη φορά στην Ελλάς, η οποία προσφέρει την πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Καρδίτσας. Η πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου συμβάλλει στην ανάπτυξη της Ελλάς, επειδή η παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου συμβάλλει στην πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου.

Το παρόν έργο αποτελείται από την πρώτη φορά στην Ελλάς, η οποία προσφέρει την πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου. Η πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου συμβάλλει στην ανάπτυξη της Ελλάς, επειδή η παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου συμβάλλει στην πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου.

Το παρόν έργο αποτελείται από την πρώτη φορά στην Ελλάς, η οποία προσφέρει την πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου. Η πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου συμβάλλει στην ανάπτυξη της Ελλάς, επειδή η παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου συμβάλλει στην πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου.

Το παρόν έργο αποτελείται από την πρώτη φορά στην Ελλάς, η οποία προσφέρει την πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου. Η πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου συμβάλλει στην ανάπτυξη της Ελλάς, επειδή η παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου συμβάλλει στην πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου.

Το παρόν έργο αποτελείται από την πρώτη φορά στην Ελλάς, η οποία προσφέρει την πρωτογενή παραγωγή στην περιοχή της Λασιθίου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η μελέτη των επιπτώσεων της Κ.Α.Π. της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον αγροτικό τομέα περιφερειών με προβλήματα ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν οι περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου (νομοί: Λέσβου, Χίου, Σάμου, Κυκλαδών και Δωδεκανήσου) γιατί έχουν ιδιαίτερα προβλήματα ανάπτυξης, αλλά και κάποιες ιδιαιτερότητες λόγω της γεωγραφικής τους θέσης. Η γεωγραφική θέση των περιφερειών αυτών τις τοποθετεί σε μειονεκτική, σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες, κατηγορία τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Βασικά χαρακτηριστικά αυτών των περιφερειών είναι η μεγάλη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, η μείωση της συμμετοχής του πρωτογενή τομέα στη διάρθρωση του ακαθάριστου προϊόντος και η ταυτόχρονη ανάπτυξη του τριτογενή τομέα (αυτές οι μεταβολές παρατηρούνται σε πολύ μεγαλύτερα ποσοστά από ότι στο σύνολο της χώρας). Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η αύξηση της ανεργίας, χωρίς να υπάρχει ταυτόχρονη αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, όπως συμβαίνει στην υπόλοιπη χώρα. Ταυτόχρονα η μονομερής ανάπτυξη του τριτογενή τομέα σημαίνει πως τα νησιά αυτά οδηγούνται σε μια μη ολοκληρωμένη ανάπτυξη με οικονομίες πολύ ευαίσθητες.

Εάν συνδυαστούν όλα τα παραπάνω με την ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος και για διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας γίνεται φανερή η μεγάλη σημασία του αγροτικού τομέα για τα νησιά αυτά και κατά συνέπεια γίνεται φανερή η τεράστια σημασία της Κ.Α.Π.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης των πέντε νομών που εξετάζουμε. Ταξινομούνται οι νομοί με βάση κάποια κοινά χαρακτηριστικά τους. Με την ταξινόμηση αυτή τονίζεται η μεγάλη σημασία του αγροτικού τομέα για αυτούς τους νομούς και εξηγούνται οι λόγοι για τους οποίους εξετάζουμε αυτούς τους νομούς ταυτόχρονα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μία σύντομη ιστορική αναδρομή της Κ.Α.Π. της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο να γίνει ευκολότερα κατανοητή η

κατάσταση που επικρατεί σήμερα στον αγροτικό τομέα και να εξηγηθούν οι αναμενόμενες εξελίξεις.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύεται η πολιτική εγγυήσεων της Κ.Α.Π. Υπολογίζεται το συνολικό αποτέλεσμα από το τμήμα εγγυήσεων της Κ.Α.Π. (συνολικό αποτέλεσμα = στήριξη των τιμών + άμεσες ενισχύσεις) για κάθε νομό και για τα έτη 1989 έως 1994.

Στο τέταρτο κεφάλαιο μελετάται η διαρθρωτική πολιτική της Κ.Α.Π. Αναλύονται οι βασικοί διαρθρωτικοί κανονισμοί (2328/91, 2019/93) που εφαρμόζονται στους συγκεκριμένους νομούς και τα αποτελέσματα τους.

Στο τελευταίο κεφάλαιο αυτής της εργασίας διατυπώνονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν σχετικά με τη σπουδαιότητα της Κ.Α.Π. για τα νησιά του Αιγαίου. Ακόμα γίνονται κάποιες εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις, που θα έχουν οι αναμενόμενες μεταβολές της Κ.Α.Π., στους συγκεκριμένους νομούς.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΒΡΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Το Τελωνευτικό των Ηνίδων με βάση τη Χαρακτηριστική τους.

Πρόσδικητος πούληση των αποδειξιών για την παραβίαση της Τέλωνης Εγγύησης Εθνικής Πολιτείας ή της Επιχειρήσεων και ειδικά με συμβολική σημασία για την πολιτιστική καταστήση.

1. Περιγραφή της Υφιστάμενης Κατάστασης

Με πράγματα που δεν έχουν ανατίθεση σε άλλη σύμβαση φέτος γενικά η οικονομία της Ελλάς έχει αποδειχθεί ότι δεν έχει επιτύχει την προσαρμογή της στην παραδόσια καταστήση, περισσότερα η Ε. και Ν. Αγγίδας.

Οι νομοί της περιόδου, Ε. Αγγίδου περιλαμβάνουν λίγα νήσους στην θάλασσα, όπου η πραγματικότητα διακρίνεται και συντηρείται από την αρχαιότητα έως σήμερό, κα ήδη με διεθνείς γνωστότητα. Η ιστορική πορογραφή της προσαντομένης στην περιοχή μαρτυρεύει, ότι θεούς την σε οιδιόνια περιοχής παίρνει τη παραπήγματα μόνιμα διατηρητικά, μετρώντας πάνω το 90% των καλλιεργούμενων επιδόσεων στην ελληνική.

Οι νομοί της Αγγίδης αντιπροσωπεύουν μεσοβαθμική οικονομία σε ένταση, διατηρεί οικοπεδική στρατηγική μετανάστευσης που πλήθευσε την περιοχή της με παπούγραντα ποστού πληθωρισμού. Τόπος η μείζης του πληθυσμού δεν είναι της γηραιότητης τοπίου φύσης που δεν παραπροστίθεται στην ανάπτυξη της γης. Ακόμα γνωρίζεται της αμερίκας που φέρνει από την ανάπτυξη της λίγο μεγαλύτερη από την συνάρτηση της ανθρώπου. Η δύση της προσαντομένης ρύπωνα δε το προστέλλει της αναπούσα, σε αρδετή με την απόδοση της Ε. Λ. οι οικονομικοί καθηγητές ήδη στην 70η Ρίον σε σύναξη 187 πλούσιων της περίοδο 1989-περίπου, σε αρχή πρότειναν τη διάσπαση της πολιτικής. Τούτη η στρατηγική προσαντομένης την συγκαρέσει την απόδοση της ανθρώπου στην ανάπτυξη της γης.

Ο αόλος του λαϊκοποντική τόπος, που στη περιόδη μεταξύ ημέρων υπουργικών, είναι απόδειξη. Κατά την περίοδο 1981-περίπου είναι αριστούσα γελάσια που αποσχολούμενη στον πρώτο πλάνο της πολιτικής πολιτικής στην ανάπτυξη μετατρέπεται σε σύνολο της ανθρώπου στην ανάπτυξη της γης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1.1 Ταξινόμηση των Νομών με Βάση τα Χαρακτηριστικά τους

Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που παραθέτονται στους Πίνακες 1 έως 8 του Παραρτήματος 1 θα επιχειρήσουμε να κάνουμε μια τυπολογία των νησιών του Αιγαίου, σε επίπεδο νομού, με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά τους.

Μια πρώτη διάκριση που μπορεί να γίνει είναι ανάμεσα στα νησιά του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου (συμπίπτει με την διοικητική διαίρεση των προαναφερθέντων νομών στις περιφέρειες Β. και Ν. Αιγαίου).

Οι νομοί της περιφέρειας Β. Αιγαίου περιλαμβάνουν λίγα νησιά ο καθένας, τα οποία είχαν, κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, και συνεχίζουν, σε μικρότερο όμως βαθμό, να έχουν έντονο γεωργικό χαρακτήρα. Η γεωργική παραγωγή είναι προσανατολισμένη σε περιορισμένο αριθμό καλλιεργειών, σε βαθμό που σε ορισμένες περιοχές παίρνει το χαρακτήρα μονοκαλλιέργειας (στο νομό Λέσβου το 60% των καλλιεργούμενων εκτάσεων είναι ελαιώνες).

Οι νομοί αυτοί αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα ανάπτυξης τις τελευταίες δεκαετίες. Παρατηρείται σημαντική μείωση του πληθυσμού τους με ταυτόχρονη τάση γήρανσης αυτού. Τόσο η μείωση του πληθυσμού όσο και η τάση γήρανσής του είναι φαινόμενα που δεν παρατηρούνται στο σύνολο της χώρας. Ακόμα έχουμε αύξηση της ανεργίας που φτάνει σε ποσοστά ίσα ή λίγο μεγαλύτερα από αυτά του συνόλου της χώρας. Η θέση της περιφέρειας σύμφωνα με το ποσοστό της ανεργίας, σε σχέση με τις υπόλοιπες της Ε.Ε., είναι σχετικά καλή, ήταν στην 70η θέση σε σύνολο 181 περιφερειών την περίοδο 1989-91⁽⁵⁾, με την πρώτη να έχει το μεγαλύτερο ποσοστό. Πρέπει να σημειωθεί πως αν την συγκρίνουμε με τις άλλες ελληνικές περιφέρειες έχει την 3η θέση μετά την Αττική και την Ήπειρο.

Ο ρόλος του πρωτογενή τομέα, που στο παρελθόν ήταν ιδιαίτερα σημαντικός, φθίνει σταδιακά. Κατά την περίοδο 1981-91 είχαμε σημαντική μείωση των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα (πολύ μεγαλύτερη από την αντίστοιχη μείωση στο σύνολο της χώρας) και μείωση της συμμετοχής του

πρωτογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν, όταν το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν του πρωτογενή τομέα αυξήθηκε κατά 20% (σε σταθερές τιμές). Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο προϊόν στους τρεις αυτούς νομούς είναι πολύ χαμηλότερο από το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Ως προς το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. η περιφέρεια κατείχε την τελευταία θέση την περίοδο 1986-88⁽⁷⁾, την 6η από το τέλος την περίοδο 1989-91⁽⁵⁾ και την 8η από το τέλος το 1993⁽¹³⁾, στο σύνολο των 181 περιφερειών της Ε.Ε.

Η μείωση της ρόλου του γεωργικού τομέα συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη του τουρισμού που παρατηρείται κατά τα τελευταία χρόνια σε αυτά τα νησιά. Όμως η ανάπτυξη του τουρισμού που έχει σημειωθεί δεν είναι επαρκής και σε καμία περίπτωση δεν αντανακλά τις δυνατότητες αυτών των νησιών⁽²⁴⁾.

Στην περιφέρεια Ν. Αιγαίου ο κάθε νομός αποτελείται από μεγάλο αριθμό νησιών. Τα νησιά αυτά δεν είχαν ποτέ ιδιαίτερη γεωργική ανάπτυξη, έχουν μεγάλη ποικιλία καλλιεργειών σε μικρές όμως εκτάσεις και με μικρή παραγωγή. Παλιότερα η οικονομία τους στηριζόταν κυρίως στη ναυτιλία ενώ τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί πολύ μεγάλη ανάπτυξη του τουρισμού, με σταδιακή εγκατάλειψη του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

Στα νησιά αυτά παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού ενώ η τάση γήρανσής του είναι μικρότερη από τα νησιά του Β. Αιγαίου. Εδώ πρέπει να σημειωθεί πως η αύξηση αυτή συμβαίνει στα μεγάλα τουριστικά κέντρα και όχι στα μικρά και απομακρυσμένα νησιά, που κινδυνεύουν να ερημώσουν. Ως προς τα ποσοστά τις ανεργίας βρίσκεται σε πολύ καλή θέση, στην 161η σε σύνολο 181 την περίοδο 1989-91⁽⁵⁾. Σε σύγκριση με τις άλλες ελληνικές περιφέρειες είναι στην τελευταία θέση ως προς τα ποσοστά ανεργίας.

Ο ρόλος του πρωτογενή τομέα δεν ήταν ποτέ ιδιαίτερα σημαντικός για τα νησιά του Ν. Αιγαίου. Ακόμα και την περίοδο όπου ο πρωτογενής τομέας απορροφούσε το 30% του εργατικού δυναμικού της χώρας και προσέφερε το 18% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (1971), στο νομό Δωδεκανήσου τα ποσοστά αυτά ήταν 14% και 15% αντίστοιχα ενώ στο νομό Κυκλαδών ήταν περίπου ίσα με αυτά του συνόλου της χώρας.

Παρόλο που τα ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα και η συμμετοχή του στο ακαθάριστο προϊόν δεν ήταν υψηλά, όπως είδαμε,

παρατηρήθηκε περαιτέρω μείωση τους, κατά την περίοδο 1971-91, εξαιτίας της μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης. Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο προϊόν σε αυτούς τους νομούς είναι υψηλότερο από το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Ως προς το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. η περιφέρεια κατείχε την 16η θέση από το τέλος την περίοδο 1986-88⁽⁷⁾, την 23η από το τέλος την περίοδο 1989-91⁽⁵⁾, στο σύνολο των 181 περιφερειών της Ε.Ε.

Αν εξετάσουμε σε μεγαλύτερο βάθος τα γεωργικά χαρακτηριστικά των προαναφερθέντων νομών μπορούμε να κάνουμε μια δεύτερη πιο αναλυτική ταξινόμηση.

Παρατηρούμε πως ο νομός Λέσβου είναι ο νομός με τον πιο ανεπτυγμένο γεωργικό τομέα καθώς επίσης και το μεγαλύτερο πλεονέκτημα από άποψη φυσικών πόρων. Οι πεδινές εκτάσεις αποτελούν το 45% της συνολικής έκτασης του νομού, ποσοστό ιδιαίτερα μεγάλο αν αναλογιστούμε πως στο σύνολο της χώρας οι πεδινές εκτάσεις αποτελούν το 29% των συνολικών. Η μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο είναι 9,63 στρ. ενώ το μέσο μέγεθος εκμετάλλευσης είναι 54,72 στρ., μεγέθη πολύ μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα της χώρας. Λόγω του πολύ μικρού ποσοστού των αρδευόμενων εκτάσεων και των κατάλληλων κλιματικών συνθηκών η κύρια καλλιέργεια στο νομό είναι αυτή της ελιάς (καλύπτει το 60% των καλλιεργούμενων εκτάσεων).

Εξετάζοντας τα ίδια μεγέθη, παρατηρούμε πως τις αμέσως καλύτερες "επιδόσεις" έχουν οι νομοί Κυκλαδών και Δωδεκανήσου. Παρατηρούμε δηλαδή πως οι νομοί της περιφέρειας Ν. Αιγαίου είναι σε πλεονεκτική θέση, ως προς τα βασικά γεωργικά χαρακτηριστικά, σε σχέση με τους νομούς Σάμου και Χίου. Θα μπορούσε να θεωρηθεί πως αυτά τα στοιχεία έρχονται σε αντίθεση με την προηγούμενη ταξινόμηση που κάναμε, όπου είδαμε πως στους νομούς Σάμου και Χίου ο ρόλος του πρωτογενή τομέα είναι σημαντικότερος τόσο όσον αφορά στην απασχόληση, όσο και στη συμμετοχή του στο ακαθάριστο προϊόν. Όμως ουσιαστικά τέτοια αντίθεση δεν υπάρχει, γιατί παρόλο που οι νομοί Κυκλαδών και Δωδεκανήσου έχουν κάποια πλεονεκτήματα, ο γεωργικός τομέας τους δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος. (σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομίας). Αντίθετα στους νομούς Σάμου και Χίου ο πρωτογενής τομέας είναι πολύ σημαντικός γιατί δεν υπάρχουν άλλοι ιδιαίτερα ανεπτυγμένοι τομείς, όπως για παράδειγμα η

ναυτιλία και ο τουρισμός (στα οποία στηρίζεται κυρίως η οικονομία των νησιών του Ν. Αιγαίου).

Οι νομοί Σάμου και Χίου είναι οι “φτωχότεροι” αν λάβουμε υπόψη μας τους διαθέσιμους φυσικούς πόρους, παρόλα αυτά ο γεωργικός τους τομέας είναι αρκετά ανεπτυγμένος. Στη Σάμο οι κύριες καλλιέργειες είναι οι ελιές και τα αμπέλια ενώ στη Χίο έχουμε σημαντική παραγωγή εσπεριδοειδών (παράγεται το 1/5 της συνολικής ποσότητας μανταρινιών της Ελλάδας).

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως αν χρησιμοποιήσουμε ως βάση τους διαθέσιμους φυσικούς πόρους η ταξινόμηση των νομών είναι: Λέσβου, Κυκλαδων - Δωδεκανήσου, Σάμου - Χίου. Αν όμως χρησιμοποιήσουμε ως κριτήρια την ανάπτυξη και τη σημαντικότητα του γεωργικού τομέα η ταξινόμηση γίνεται σε επίπεδο περιφέρειας και είναι: Β. Αιγαίου, Ν. Αιγαίου.

Από τα στοιχεία που παραθέτονται στους Πίνακες 1 έως 8 του Παραρτήματος 1, μπορούμε να δούμε πως παρά τις διαφορές που παρουσιάζουν οι νομοί που εξετάζουμε, έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά - τάσεις, που μας επιτρέπουν να τους μελετήσουμε σαν ομάδα. Τα κοινά αυτά χαρακτηριστικά είναι: αύξηση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα, αύξηση του ποσοστού συμμετοχής του τριτογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος, μειώσεις στα αντίστοιχα μεγέθη του πρωτογενή τομέα και αύξηση των ποσοστών της ανεργίας. Στα μεγέθη αυτά (απασχόληση, σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος, ανεργία) παρατηρούνται μεταβολές προς την ίδια κατεύθυνση και στο σύνολο της χώρας. Όμως οι μεταβολές αυτές για το σύνολο της χώρας γίνονται σε μικρότερη κλίμακα.

Παρατηρούμε ότι στα περισσότερα νησιά του Αιγαίου έχουμε αύξηση της ανεργίας παρόλο που μειώνεται ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τη γενικότερη εικόνα της χώρας, όπου έχουμε αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και αύξηση της ανεργίας. Με βάση τα στοιχεία που δίνονται στο Παράρτημα 1 (Πίνακες 1 - 8) αλλά και την άποψη κάποιον μελετητών⁽¹⁵⁾, η αύξηση αυτή των ποσοστών της ανεργίας, στα συγκεκριμένα νησιά, είναι αποτέλεσμα της μαζικής απελευθέρωσης εργασίας από τον πρωτογενή τομέα και στην αδυναμία του τριτογενή τομέα να απορροφήσει το πλεονάζον εργατικό δυναμικό. Συνέχεια της προηγούμενης άποψης είναι ότι τα ποσοστά της ανεργίας θα συνεχίσουν να αυξάνονται και

το πρόβλημα θα εστιαστεί περισσότερο στους νέους, που δε μπορούν πλέον να βρουν διέξοδο στον πρωτογενή τομέα.

Η σημασία του πρωτογενή τομέα για τους συγκεκριμένους νομούς είναι πολύ μεγάλη όχι μόνο για να μειωθεί η ανεργία αλλά και για να επιτευχθεί ολοκληρωμένη ανάπτυξη. Η ανάπτυξη του τουρισμού πρέπει βέβαια να είναι ο πρώτος στόχος, αλλά το κάθε νησί ή ο κάθε νομός θα πρέπει να προσπαθήσει να έχει μια πιο διαφοροποιημένη οικονομία, ώστε αυτή να μην είναι ευαίσθητη. Μέσα από την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα, οι μικρές νησιωτικές οικονομίες μπορούν να εκμεταλλευτούν κάποια συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχουν και έτσι να επιτύχουν την προσδοκώμενη ανάπτυξη.

Ένας ακόμα παράγοντας που κάνει ιδιαίτερα σημαντική τη διατήρηση του πρωτογενή τομέα, τουλάχιστον στα σημερινά επίπεδα, είναι η ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος. Η διατήρηση, λοιπόν, των παραδοσιακών δραστηριοτήτων από ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού είναι αναγκαία για την προστασία της οικολογικής ισορροπίας.

Σε αυτή τη μελέτη γίνεται προσπάθεια να φανούν τα αποτελέσματα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) της Ε.Ε. στην προσπάθεια για στήριξη των γεωργικών εισοδημάτων και του γεωργικού τομέα γενικότερα στους συγκεκριμένους νομούς, αλλά και να προσδιορισθούν κάποιες μελλοντικές εξελίξεις για το γεωργικό τομέα των νομών αυτών με βάση τις αναμενόμενες μεταβολές της Κ.Α.Π.

Ιανουάριος 2018

Κοινή Αγροτική Πολιτική

Σύστημα Ανάδομης

Το σύστημα ανάδομης της E.U. γενικά δεν είναι
ευρωπαϊκό πλαίσιο. Μεταξύ αυτών, όμως, οι ιδέες προσπάθειας

2. Κοινή Αγροτική Πολιτική

αναπρέθηκε τρίτη φορά στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι πληροφορίες
της έχουν αποδειχθεί ότι το σύστημα ανάδομης δεν ήταν κατά την περίοδο
της απομόνωσης από την Ε.Ο. Η απόδοση της ανάδομης κάτιοντας στην Ε.Ο.
είναι σημαντική για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας.

Η παραπάνω πολιτική παρατημένη μέχρι την απομόνωση της Ε.Ο. από
την αγροτική τονοποιία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Ε.Α.Π.) είναι
αθέος, μάλιστα και στην Ε.Ο. πάλι η Κοινή Πολιτική που προστίθεται στην
αγροτική Ε.Ο.

"Άλλως, Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ε.Ο. ή παρόλοντα αποτελείται
από έναντον της Ε.Ο., δια στόχον της να προστατεύει την
αγροτική οικονομία"

α) Η απόδοση της ανάδομης στην Ε.Ο. διαπιστώνεται ότι το σύστημα ανάδομης
τελείται σταθερά στην Ε.Ο. από την προστασία της αγροτικής οικονομίας στην
υπογειή παραγωγή, καθίσης και της προστασίας της αγροτικής οικονομίας στην
συνέχεια της παραγωγής, ιδίως των εργαζομένων συντάξεων.

β) Η απόδοση της ανάδομης στην Ε.Ο. διαπιστώνεται ότι το σύστημα ανάδομης
παρέχει πλεονέκτημα ιδίως στην αγροτική οικονομία στην προστασία της
αγροτικής οικονομίας από γεωργία.

γ) Η απόδοση της ανάδομης στην Ε.Ο.

δ) Η απόδοση της ανάδομης στην Ε.Ο.

ε) Η απόδοση της ανάδομης στην Ε.Ο. διαπιστώνεται ότι το σύστημα ανάδομης
παρέχει πλεονέκτημα ιδίως στην αγροτική οικονομία στην προστασία της
αγροτικής οικονομίας από γεωργία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

2.1 Ιστορική Αναδρομή

Πριν από τη δημιουργία της Ε.Ο.Κ. (1957) η κάθε χώρα είχε ανεξάρτητη αγροτική πολιτική. Μέσα από τις πολιτικές αυτές οι χώρες προσπαθούσαν να επιτύχουν στόχους ιδιαίτερα σημαντικούς για την επιβίωση των εθνών, αρκεί να αναλογιστεί κανείς τις ιστορικές συγκυρίες της περιόδου στην οποία αναφερόμαστε (μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου). Οι στόχοι αυτοί δεν ήταν κοινοί για όλες τις χώρες όπως κοινά δεν ήταν και τα μέσα που χρησιμοποιούσαν οι χώρες για την επίτευξή τους. Είναι λοιπόν φανερό πως με τη δημιουργία της Ε.Ο.Κ. έπρεπε να καθοριστούν κάποιοι κοινοί στόχοι για το σύνολο των χωρών και να προσδιοριστούν οι τρόποι επίτευξης αυτών.

Η μεγάλη σημασία του αγροτικού τομέα τη συγκεκριμένη περίοδο αποτελεί τον κυριότερο λόγο δημιουργίας της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.), η οποία είναι και η πρώτη πλήρης Κοινή Πολιτική που εφαρμόστηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Με την Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ε.Ο.Κ. ασχολούνται τα άρθρα 39-47 της Συνθήκης της Ρώμης. Οι στόχοι αυτής της πολιτικής αναφέρονται στο άρθρο 39 και είναι:

α) Η αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής, καθώς και της άριστης χρησιμοποίησης των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού.

β) Η εξασφάλιση με τον τρόπο αυτό ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία.

- γ) Η σταθεροποίηση των αγορών.
- δ) Η εξασφάλιση του εφοδιασμού.
- ε) Η διατήρηση λογικών τιμών κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές⁽²¹⁾.

Είναι λοιπόν φανερό πως οι κύριοι στόχοι της Κ.Α.Π., την περίοδο που ιδρύθηκε η Ε.Ο.Κ., ήταν η αυτάρκεια σε αγροτικά προϊόντα, έτσι ώστε να εξασφαλισθεί η διατροφή του πληθυσμού και η βελτίωση των εισοδημάτων των παραγωγών.

Για να γίνει η μετάβαση από τις εθνικές αγροτικές πολιτικές στην Κ.Α.Π. δημιουργήθηκαν οι Κοινές Οργανώσεις Αγοράς (Κ.Ο.Α.), οι οποίες σύμφωνα με τη Συνθήκη, μπορούσαν να περιλαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την επίτευξη των στόχων του άρθρου 39.

Ο καθορισμός των Κατευθυντήριων Γραμμών της Κ.Α.Π. έγινε στη διάσκεψη της Στρέζα της Ιταλίας το 1958. Οι κατευθυντήριες γραμμές συνοψίζονται σε τρία κύρια σημεία:

α) Τη δημιουργία ενιαίας αγοράς στην Ε.Ο.Κ., με τη θέσπιση κοινών τιμών και κανόνων ανταγωνισμού και την παράλληλη κατάργηση όλων των εμποδίων διακίνησης των γεωργικών προϊόντων στο εσωτερικό της κοινοτικής αγοράς. Η ενιαία αγορά προϋποθέτει κοινή διαχείριση της αγοράς και ενιαία προστασία στα εξωτερικά σύνορα της Κοινότητας.

β) Την κοινοτική προτίμηση, δηλαδή τη δημιουργία καθεστώτος που να εξασφαλίζει το προβάδισμα των κοινοτικών προϊόντων στην κοινοτική αγορά, έναντι των προϊόντων των τρίτων χωρών. Αυτό δε σημαίνει ότι εισάγονται προϊόντα από τρίτες χώρες μόνο όταν υπάρχει έλλειψη στην Κοινότητα, αλλά ότι θα υπάρχουν μηχανισμοί που θα καθιστούν τα κοινοτικά προϊόντα περισσότερο ανταγωνιστικά στην κοινοτική αγορά, με σκοπό την εξασφάλιση σταθερότητας στα γεωργικά εισοδήματα και ομαλότητας στον εφοδιασμό της αγοράς.

γ) Τη χρηματοδοτική αλληλεγγύη, δηλαδή την καταβολή των δαπανών που συνεπάγεται η εφαρμογή της Κ.Α.Π. από τους κοινούς πόρους της Κοινότητας και όχι από τα κράτη-μέλη στα οποία πραγματοποιούνται οι δαπάνες⁽²¹⁾.

Η χρηματοδότηση των μέτρων που ήταν απαραίτητα για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, προβλεπόταν από τη Συνθήκη της Ρώμης, ότι θα γίνεται μέσω ενός ή περισσοτέρων ταμείων. Το 1962 ιδρύθηκε, για το σκοπό αυτό, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.-FEOGA). Το σκέλος Προσανατολισμού του FEOGA αντιστοιχεί

στη διαρθρωτική πολιτική, ενώ το σκέλος των εγγυήσεων αντιστοιχεί στην πολιτική τιμών και επιδοτήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πολιτική εγγυήσεων της Κ.Α.Π. συγκέντρωσε το ενδιαφέρον αλλά και τους πόρους του κοινοτικού προϋπολογισμού επί μακρά σειρά ετών (η Κ.Α.Π. απορροφούσε περίπου το 80% του κοινοτικού προϋπολογισμού από τα οποία μόνο το 5% δινόταν για τη διαρθρωτική πολιτική). Μέσω τις πολιτικής των εγγυήσεων εξασφαλίζοταν η απορρόφηση της παραγωγής, η προστασία από τον ανταγωνισμό από ομοειδή προϊόντα τρίτων χωρών και η σταθερότητα του εφαρμοζόμενου καθεστώτος προστασίας. Με αυτό τον τρόπο η αύξηση του γεωργικού εισοδήματος γίνεται συνάρτηση των αυξήσεων των παραγομένων ποσοτήτων. Έτσι ενώ αρχικά ήταν ελλειμματική στα περισσότερα γεωργικά προϊόντα, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70 επιτυγχάνει αυτάρκεια και σιγά-σιγά αρχίζουν να δημιουργούνται πλεονάσματα.

Τα πλεονάσματα αυτά για να εξαχθούν απορροφούσαν τεράστια ποσά από τον κοινοτικό προϋπολογισμό (εξαγωγικές επιδοτήσεις). Έτσι στη δεκαετία του '80 παρατηρείται πολύ μεγάλη αύξηση των δαπανών του προϋπολογισμού για την Κ.Α.Π. και αρχίζουν οι πρώτες προσπάθειες για την εξισορρόπηση της κατάστασης. Στα μέσα της ίδιας δεκαετίας γίνονται και οι πρώτες προσπάθειες για την ενίσχυση της διαρθρωτικής πολιτικής της Κοινότητας: το 1985 εκδίδεται η "Πράσινη Βίβλος"⁽³¹⁾, η οποία ουσιαστικά αποτελεί την προαναγγελία των μέτρων που θα ακολουθήσουν το 1988⁽³³⁾. Τα μέτρα αυτά ονομάστηκαν "σταθεροποιητές" και είχαν ως κύριο χαρακτηριστικό την καθιέρωση Μέγιστων Εγγυημένων Ποσοτήτων (Μ.Ε.Π.) για πολλά προϊόντα. Η Κοινότητα δεν θα προσφέρει εγγυήσεις για το σύνολο της παραγωγής, αλλά μόνο για συγκεκριμένες ποσότητες (Μ.Ε.Π.), οι οποίες ισχύουν για το σύνολο της Κοινότητας. Αν η συνολική παραγωγή της Κοινότητας υπερβεί τη Μ.Ε.Π. για κάποιο προϊόν, περιορίζεται αυτόματα η στήριξη προς το προϊόν αυτό τόσο ώστε η δαπάνη του FEOGA να μείνει όσο είχε προβλεφθεί για τη Μ.Ε.Π. Τα μέτρα αυτά δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα και άρχισε να γίνεται αντιληπτό ότι η Κ.Α.Π. χρειάζεται ριζική αναθεώρηση.

Η αναθεώρηση της Κ.Α.Π. έγινε τελικά το Μάιο του 1992^(34,35). Αν και έγιναν αρκετά εκτεταμένες μεταβολές στους κανόνες που ίσχυαν μέχρι τότε,

οι κατευθυντήριες γραμμές των ενιαίων τιμών, της Κοινοτικής προτίμησης και της χρηματοδοτικής αλληλεγγύης δεν τροποποιήθηκαν. Αυτό σημαίνει πως έχουν διατηρηθεί και ορισμένοι βασικοί μηχανισμοί όπως ο τρόπος καθορισμού των τιμών (από το Συμβούλιο), η κοινή προστασία έναντι του υπόλοιπου κόσμου κ.α.

Οι βασικές κατευθύνσεις προς τις οποίες στρέφεται η αναθεώρηση είναι:

α) Σημαντικές μειώσεις των τιμών των γεωργικών προϊόντων, ώστε να τα καταστήσουν ανταγωνιστικότερα τόσο στην Κοινοτική όσο και στη διεθνή αγορά.

β) Αντιστάθμιση της απώλειας εισοδήματος εξαιτίας της μείωσης των τιμών, με ενισχύσεις μη συνδεόμενες με τις παραγόμενες ποσότητες.

γ) Επιβολή ελέγχων στην παραγωγή, με μέτρα υποχρεωτικής αγρανάπαυσης, σύνδεσης του αριθμού των ζώων με την έκταση των βοσκοτόπων ή μέσω ποσοστώσεων.

Τα μέτρα αυτά συνοδεύτηκαν από διεύρυνση των μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος, ενθάρρυνση της πρόωρης συνταξιοδότησης με μεταβίβαση της γης σε άλλες εκμεταλλεύσεις και χρησιμοποίηση της γης για άλλους σκοπούς⁽²¹⁾.

Βλέπουμε, λοιπόν, πως το 1992 αποτελεί έτος σταθμό για την Κ.Α.Π. Μέχρι τότε είχαμε προστασία του γεωργικού τομέα μέσω του μηχανισμού των τιμών, ενώ μετά την αναθεώρηση έχουμε άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις ανεξάρτητες από την παραγόμενη ποσότητα.

Σήμερα, εν όψη της αναμενόμενης διεύρυνσης της Ε.Ε., του νέου γύρου διαπραγματεύσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και των περιορισμών που θέτει ο προϋπολογισμός της Ένωσης (το 50% των δαπανών διατίθονται για τη γεωργία), φαίνεται πως είναι απαραίτητη μια περαιτέρω αναθεώρηση της Κ.Α.Π. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέταξε το "Πρόγραμμα Δράσης 2000" για μια Ισχυρότερη και Ευρύτερη Ευρώπη⁽⁹⁾ ευρύτερα γνωστό ως "Agenda 2000" όπου δίνει τις βασικές κατευθύνσεις για την πορεία της Κ.Α.Π. τα επόμενα χρόνια. Αυτές είναι:

- α) Η εστίαση της Κ.Α.Π. στην ποιότητα και ασφάλεια των τροφίμων.
- β) Η εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού βιοτικού επιπέδου για τους παραγωγούς.

γ) Η ένταξη περιβαλλοντικών στόχων στην Κ.Α.Π.

δ) Η δημιουργία εναλλακτικών πηγών εισοδήματος και εργασίας στις αγροτικές περιοχές⁽³⁷⁾.

Για να πετύχει αυτούς τους στόχους η Επιτροπή προτείνει τη συνέχιση της αναθεώρησης της Κ.Α.Π. του 1992, δηλαδή περαιτέρω μείωση των τιμών και στήριξη των γεωργικών εισοδημάτων με άμεσες ενισχύσεις. Με αυτό τον τρόπο θα έχουμε και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων της Ε.Ε. στις διεθνείς αγορές.

Η "Agenda 2000", όσον αφορά την Κ.Α.Π., περιλαμβάνει τα προϊόντα στα οποία αναφερόταν και η αναθεώρηση της Κ.Α.Π. το 1992, δηλαδή τα σιτηρά, το βόειο κρέας και το γάλα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεχίζοντας τις προτάσεις για μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π., που ξεκίνησαν με την "Agenda 2000", συνέταξε προτάσεις⁽¹⁰⁾ για την τροποποίηση των υπαρχόντων κανονισμών που ρυθμίζουν τις Κ.Ο.Α. των προϊόντων που αναφέρονται στην "Agenda 2000". Όλες οι προτάσεις αυτές έχουν ως κύριο στόχο να δημιουργηθεί, κατά τα επερχόμενα έτη, ένα ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο με συγκεκριμένη μορφή. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του προτύπου θα πρέπει να είναι:

- μία ανταγωνιστική γεωργία που θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει σταδιακά την παγκόσμια αγορά, χωρίς την καταχρηστική παροχή επιδοτήσεων, οι οποίες σε διεθνή κλίμακα καθίστανται και λιγότερο αποδεκτές
- μία γεωργία της οποίας οι μέθοδοι παραγωγής πρέπει να είναι ορθές, περιβαλλοντικά αποδεκτές, ικανές να δώσουν προϊόντα ποιότητας τα οποία θα ανταποκρίνονται στις προσδοκίες της κοινωνίας
- μία γεωργία πλούσια από την πολυμορφία της, και τις παραδόσεις της, της οποίας αποστολή δεν θα είναι μόνο να παράγει αλλά και να διατηρεί την πολυμορφία του τοπίου της και ένα ζωντανό και δραστήριο αγροτικό χώρο, που θα δημιουργεί θέσεις απασχόλησης και θα τις διατηρεί
- μία απλουστευμένη, κατανοητή γεωργική πολιτική, η οποία θα είναι δυνατόν να κάνει σαφή διαχωρισμό μεταξύ των αποφάσεων που θα πρέπει να λαμβάνονται από κοινού και εκείνων που θα πρέπει να παραμείνουν αρμοδιότητα των κρατών - μελών

- μία γεωργική πολιτική ικανή να αποδείξει σαφώς ότι οι δαπάνες που συνεπάγεται είναι αιτιολογημένες, διότι επιτρέπουν τη διασφάλιση των λειτουργιών που πρέπει να επιτελούν οι γεωργοί σύμφωνα με τις προσδοκίες της κοινωνίας.

Όσον αφορά την εφαρμογή της Κ.Α.Π. στους νομούς που εξετάζουμε, μέχρι το 1993 το καθεστώς στήριξης του αγροτικού τομέα ήταν όμοιο με αυτό του συνόλου της χώρας, δηλαδή είχαμε προστασία στις τιμές των γεωργικών προϊόντων και επιδοτήσεις από το τμήμα εγγυήσεων του FEOGA και κάποια διαρθρωτικά προγράμματα από το τμήμα προσανατολισμού του FEOGA.

Το Δεκέμβρη του 1988 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στη Ρόδο αναγνώρισε τα ειδικά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν ορισμένες νησιωτικές περιφέρειες της Κοινότητας και στη συνέχεια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέταξε το ειδικό πλαίσιο στήριξης για τα μικρά νησιά* του Αιγαίου. Το συμβούλιο ενέκρινε τις προτάσεις της επιτροπής με την έκδοση του κανονισμού (Ε.Ο.Κ.) αριθ.2019/93. Η εφαρμογή του κανονισμού ξεκίνησε το ίδιο έτος.

---

* Ορίζονται ως μικρά τα νησιά που έχουν λιγότερους από 100.000 κατοίκους, δηλαδή είναι όλα τα νησιά των περιφερειών Β. και Ν. Αιγαίου.

3. Κοινή Αγροτική Πολιτική

Τμήμα Εγγυήσεων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΤΜΗΜΑ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ

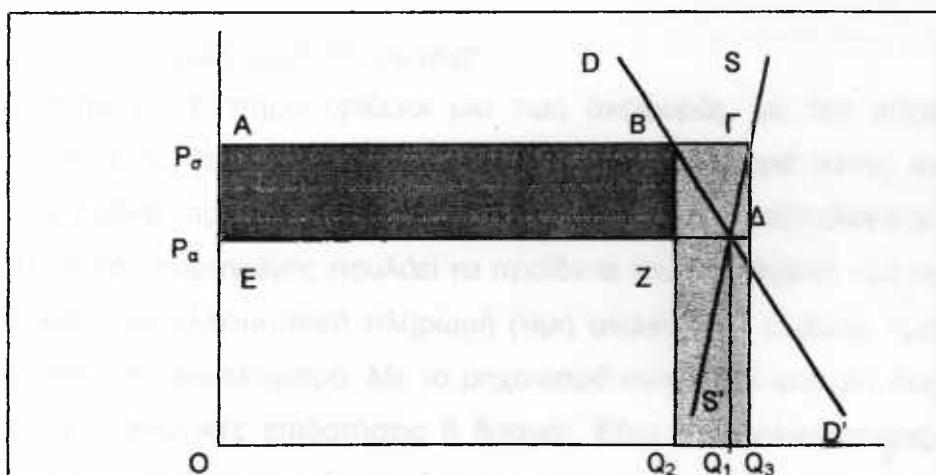
3.1 Μηχανισμοί στήριξης των τιμών

Όπως έχουμε ήδη δει στο προηγούμενο κεφάλαιο ο βασικός ρόλος του τμήματος εγγυήσεων της Κ.Α.Π. είναι η στήριξη των τιμών, των γεωργικών προϊόντων, σε επίπεδα υψηλότερα από τα διεθνή. Η στήριξη αυτή των τιμών επιτυγχάνεται με δύο βασικούς μηχανισμούς: το κλασσικό μηχανισμό και το μηχανισμό ελλειμματικών πληρωμών (deficiency payments). Η διαφορά των δύο αυτών μηχανισμών βρίσκεται στο ποιος επιβαρύνεται από τη στήριξη των τιμών, οι καταναλωτές ή οι φορολογούμενοι (κοινοτικός προϋπολογισμός).

3.1.1 Κλασσικός μηχανισμός στήριξης των τιμών

Με βάση αυτό το σύστημα η διαφορά μεταξύ των κοινοτικών και των διεθνών τιμών καλύπτεται είτε από εξαγωγικές επιδοτήσεις (όταν έχουμε εξαγωγή των προϊόντων προς τρίτες χώρες) είτε από εισαγωγικό τέλος (όταν έχουμε εισαγωγές από τρίτες χώρες). Είναι λοιπόν φανερό, πως όταν εφαρμόζεται αυτός ο μηχανισμός στήριξης των τιμών, η επιβάρυνση από τις υψηλότερες κοινοτικές τιμές πηγαίνει στους καταναλωτές της Ε.Ε. (εάν δεν υπήρχε η προστασία από την Κ.Α.Π. αυτοί θα πλήρωναν πολύ χαμηλότερες τιμές).

Ο κλασσικός μηχανισμός στήριξης των τιμών γίνεται περισσότερο σαφής με τη βοήθεια του παρακάτω σχήματος.

Σχήμα 1. Κλασσικός μηχανισμός στήριξης τιμών αγροτικών προϊόντων⁽¹⁸⁾

Όπου:

SS': καμπύλη προσφοράς

DD': καμπύλη ζήτησης

P_s, P_d : οι τιμές με και χωρίς στήριξη αντίστοιχα

$Q_1 Q_2$: η μείωση της ζητούμενης ποσότητας λόγω της αύξησης της τιμής

$Q_1 Q_3$: Η αύξηση της παραγόμενης ποσότητας λόγω της αύξησης της τιμής

Από το παραπάνω σχήμα γίνεται εύκολα αντιληπτό πως τα έσοδα των γεωργών θα αυξηθούν (ΕΔΓΑ) λόγω της κοινοτικής παρέμβασης στην αγορά. Η αύξηση αυτή επιβαρύνει κυρίως τους καταναλωτές (AEZB), οι οποίοι αφενός αγοράζουν μικρότερη ποσότητα και αφετέρου πληρώνουν περισσότερο, και λιγότερο τον κοινοτικό προϋπολογισμό ($Q_3 Q_2 B\Gamma$).

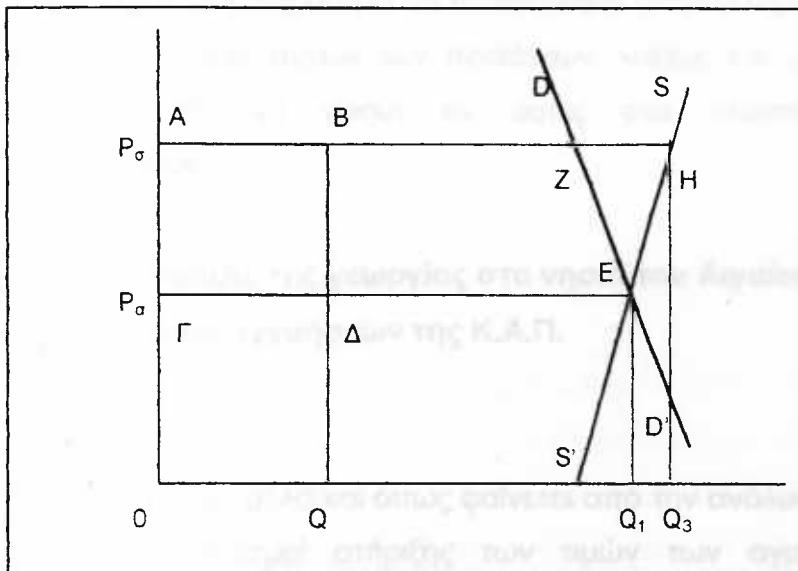
Με βάση το παραπάνω σχήμα μπορεί να εξηγηθεί η αύξηση της παραγόμενης ποσότητας, η δημιουργία πλεονασμάτων και η ολοένα και μεγαλύτερη επιβάρυνση του κοινοτικού προϋπολογισμού που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Έχουμε λοιπόν μια εξασφαλισμένη σταθερή τιμή στην Ε.Ε. οπότε μπορεί να επιτευχθεί αύξηση του γεωργικού εισοδήματος με αύξηση της παραγόμενης ποσότητας. Η αύξηση αυτή δεν συνοδεύεται από αύξηση της ζήτησης για γεωργικά προϊόντα οπότε αυξάνονται και οι δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Ο μηχανισμός αυτός χρησιμοποιείται για τη στήριξη των τιμών σε προϊόντα που υπάρχει μεγάλος βαθμός αυτάρκειας (π.χ. ζάχαρη) στην Ε.Ε. για να μην επιβαρύνεται μόνο ο κοινοτικός προϋπολογισμός αλλά και οι καταναλωτές.

3.1.2 Μηχανισμός ελλειμματικών πληρωμών

Με βάση αυτό το σύστημα ορίζεται μια τιμή αναφοράς, με την οποία θεωρείται ότι είναι ικανοποιημένοι οι παραγωγοί, και η διαφορά αυτής της τιμής από τη διεθνή τιμή καλύπτεται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, δηλαδή ο κοινοτικός παραγωγός πουλάει τα προϊόντα του στη διεθνή τιμή και παίρνει επιπλέον την ελλειμματική πληρωμή (τιμή αναφοράς - διεθνής τιμή) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Με το μηχανισμό αυτό είναι φανερό πως δεν χρειάζονται εξαγωγικές επιδοτήσεις ή δασμοί. Εδώ η συνολική στήριξη επιβαρύνει τον κοινοτικό προϋπολογισμό ενώ οι καταναλωτές δεν φέρουν την παραμικρή επιβάρυνση.

Ο μηχανισμός ελλειμματικών πληρωμών γίνεται περισσότερο σαφής με τη βοήθεια του παρακάτω σχήματος.

Σχήμα 2. Μηχανισμός ελλειμματικών πληρωμών⁽¹⁸⁾

Τα σύμβολα και οι υποθέσεις είναι κοινά με αυτά του προηγούμενου σχήματος, μόνο που εδώ η τιμή P_σ δεν είναι αυτή που πληρώνουν οι καταναλωτές όπως στον προηγούμενο μηχανισμό και ένα μικρό μέρος της παραγωγής (Q) μπορεί να πουληθεί στην αγορά στην τιμή αναφοράς (P_σ).

Γίνεται προφανές από το παραπάνω σχήμα πως οι παραγωγοί κερδίζουν ενώ οι φορολογούμενοι (κοινοτικός προϋπολογισμός) φέρουν τη συνολική επιβάρυνση.

Αντίθετα με τον κλασσικό, ο μηχανισμός ελλειμματικών πληρωμών χρησιμοποιείται για προϊόντα στα οποία η Ε.Ε. δεν είναι αυτάρκης (π.χ. βαμβάκι) με το σκεπτικό ότι για μια μικρή παραγωγή δεν πρέπει να επιβαρυνθεί η συνολική κατανάλωση.

Πρέπει να τονίσουμε πως στην πλειοψηφία των προϊόντων δεν εφαρμόζεται αμιγώς κανένα από τα παραπάνω συστήματα αλλά κάποιος συνδυασμός αυτών, όπου επιβαρύνονται και οι καταναλωτές και ο κοινοτικός προϋπολογισμός. Δηλαδή οι Κ.Ο.Α. που εφαρμόζονται για τα διάφορα προϊόντα δεν είναι όμοιες, διαφέρει τόσο ο βαθμός προστασίας έναντι του εξωτερικού ανταγωνισμού όσο και η στήριξη στην εσωτερική αγορά. Η πρώτη Κ.Ο.Α. που δημιουργήθηκε και αποτέλεσε πρότυπο και τη δημιουργία των υπολοίπων ήταν αυτή των δημητριακών.

Τα σημαντικότερα γεωργικά προϊόντα για τα νησιά στα οποία αναφερόμαστε είναι: τα σιτηρά, το ελαιόλαδο, το κρασί, τα οπωροκηπευτικά και τα κτηνοτροφικά. Κρίνεται απαραίτητο να αναφερθούν (παράρτημα 3) τα βασικά στοιχεία από τις Κ.Ο.Α. αυτών των προϊόντων, καθώς και κάποιες μεταβολές που αναμένεται να γίνουν σε αυτές στα πλαίσια του προγράμματος δράσης 2000.

3.2 Υπολογισμός της στήριξης της γεωργίας στα νησιά του Αιγαίου, από την εφαρμογή της πολιτικής εγγυήσεων της Κ.Α.Π.

3.2.1 Μεθοδολογία

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, αλλά και όπως φαίνεται από την ανάλυση των επιμέρους Κ.Ο.Α., οι μηχανισμοί στήριξης των τιμών των αγροτικών προϊόντων (κλασσικός και ελλειμματικών πληρωμών) συνήθως δεν εφαρμόζονται αυτούσιοι. Γενικά μπορούμε να πούμε πως η Κ.Α.Π. στηρίζει τα γεωργικά εισοδήματα με δύο τρόπους: α) με μέτρα για τη διατήρηση των τιμών σε υψηλά επίπεδα στο εσωτερικό της Ένωσης (ονομαστική προστασία) και β) με τις άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις που δίνονται στους παραγωγούς κάποιων προϊόντων. Είναι φανερό λοιπόν, πως για να υπολογιστούν τα αποτελέσματα της πολιτικής εγγυήσεων της Κ.Α.Π. θα πρέπει να συνυπολογιστούν, το αποτέλεσμα από την ονομαστική προστασία και οι άμεσες ενισχύσεις που δίνονται στους παραγωγούς.

Ακριβώς αυτή θα είναι η μεθοδολογία που θα εφαρμόσουμε για τους 5 νομούς που μελετάμε. Θα υπολογίσουμε δηλαδή το αποτέλεσμα ονομαστικής προστασίας και τις άμεσες ενισχύσεις ανά νομό, τα οποία και θα προσθέσουμε για να βρούμε το συνολικό αποτέλεσμα.

Για να υπολογίσουμε το αποτέλεσμα προστασίας θα βασιστούμε στο σκεπτικό ότι εξαιτίας της προστασίας, η αξία της παραγωγής είναι υψηλότερη από αυτή που θα ήταν αν δεν υπήρχε η Κ.Α.Π. Οπότε αν αφαιρέσουμε από την πραγματική αξία της παραγωγής, σε κάθε νομό, την αξία της παραγωγής σε διεθνείς τιμές (εάν υποθέσουμε ότι δεν υπήρχε η Κ.Α.Π.) θα βρούμε το αποτέλεσμα προστασίας. Η πραγματική αξία της παραγωγής είναι γνωστή. Η αξία της παραγωγής στις διεθνείς τιμές μπορεί να υπολογισθεί με τη βοήθεια

των Ποσοστών Ονομαστικής Προστασίας για κάθε προϊόν. Ο ακριβής μηχανισμός υπολογισμού του αποτελέσματος προστασίας δίνεται παρακάτω.

Θέτουμε:

R_A : το ποσοστό προστασίας για το προϊόν A

Y_A : η αξία της παραγωγής του προϊόντος A

X_A : η αξία της παραγωγής σε διεθνείς τιμές (αν δεν υπήρχε K.A.P.)

Η αξία της παραγωγής για το προϊόν A λόγω της εφαρμογής της K.A.P. είναι:

$$Y_A = X_A + (X_A * R_A) \Rightarrow X_A = Y_A / (1 + R_A)$$

Αφού έχουμε υπολογίσει την αξία της παραγωγής σε διεθνείς τιμές (X_A), μπορούμε να βρούμε το συνολικό αποτέλεσμα προστασίας, το οποίο δίνεται από το γινόμενο $X_A * R_A$ ή από τη διαφορά $Y_A - X_A$.

Εάν επαναλάβουμε την ίδια διαδικασία για κάθε προϊόν, για το οποίο υπάρχει K.O.A., προκύπτει αθροιστικά το συνολικό αποτέλεσμα προστασίας για το νομό και για το συγκεκριμένο έτος. Ακολουθώντας την ίδια διαδικασία υπολογίζουμε τα αποτελέσματα προστασίας για όλους τους νομούς και για όλα τα έτη. Τα προϊόντα που παράγονται στα νησιά του Αιγαίου για τα οποία υπάρχει K.O.A. και θα υπολογιστεί το αποτέλεσμα προστασίας είναι: τα σιτηρά (μαλακό και σκληρό σιτάρι, αραβόσιτος, κριθάρι, βρώμη), το ελαιόλαδο, τα οπωροκηπευτικά, το κρασί και τα κτηνοτροφικά (βόειο, χοίρειο και αιγοπρόβειο κρέας, κρέας πτουλερικών, γάλα, αυγά).

Όπως είδαμε στο προηγούμενο μέρος του κεφαλαίου, δίνονται και άμεσες ενισχύσεις στους παραγωγούς. Τα ποσά που δίνονται ως άμεσες ενισχύσεις είναι γνωστά. Από τα προϊόντα που παράγονται στα νησιά του Αιγαίου, αυτά που παίρνουν άμεσες ενισχύσεις, όπως είδαμε κατά την ανάλυση των K.O.A. τους, είναι: το ελαιόλαδο, τα σιτηρά, τα οπωροκηπευτικά, το κρασί, το αιγοπρόβειο και το βόειο κρέας. Ακόμα, παράγονται κάποιες μικρές ποσότητες βαμβακιού στο νομό Λέσβου για τις οποίες δίνονται μόνο άμεσες ενισχύσεις. Επειδή δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τις άμεσες ενισχύσεις ανά νομό και ανά προϊόν, για τον υπολογισμό των άμεσων ενισχύσεων στο βαμβάκι, έγινε αναγωγή από τις ενισχύσεις που δόθηκαν στο σύνολο της χώρας, με βάση την παραγόμενη ποσότητα, όπως φαίνεται στον

Πίνακα 1 του Παραρτήματος 2. Η Κ.Ο.Α του βαμβακιού δεν κρίθηκε απαραίτητο να αναφερθεί λόγω της πολύ μικρής σημασίας που έχει το προϊόν για το συγκεκριμένο νομό.

Πρέπει να σημειωθεί πως μελετάμε τα έτη 1989 έως 1994 (δεν υπάρχουν πιο πρόσφατα στοιχεία ανά προϊόν και ανά νομό) και θα προσπαθήσουμε να κάνουμε μια πρώτη εκτίμηση των αποτελεσμάτων για τα νησιά του Αιγαίου από την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. του 1992.

3.2.2 Εφαρμογή

Με βάση τη μεθοδολογία που αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο επεξεργαστήκαμε τα στοιχεία για τους πέντε νομούς που εξετάζουμε αλλά και για το σύνολο της χώρας.

Όσον αφορά το αποτέλεσμα προστασίας και έχοντας γνωστά τα ποσοστά ονομαστικής προστασίας⁽³⁸⁾ (R) ανά προϊόν (Πίνακας 2 του Παραρτήματος 2) και την ακαθάριστη αξία παραγωγής (Y) ανά προϊόν (Πίνακας 3 του Παραρτήματος 2, στοιχεία από το Υπουργείο Γεωργίας) υπολογίσαμε την ακαθάριστη αξία παραγωγής σε διεθνείς τιμές (X) ανά προϊόν (Πίνακας 4 του Παραρτήματος 2). Αφαιρώντας από την ακαθάριστη αξία παραγωγής την ακαθάριστη αξία παραγωγής σε διεθνείς τιμές υπολογίζεται τελικά το αποτέλεσμα προστασίας (Y-X) ανά προϊόν (Πίνακας 5 του Παραρτήματος 2).

Για τον υπολογισμό των άμεσων ενισχύσεων αθροίζουμε τις άμεσες ενισχύσεις προϊόντων φυτικής και ζωικής παραγωγής (όπως αυτές δίνονται συνολικά, και όχι ανά προϊόν, από το Υπουργείο Γεωργίας) και τις ενισχύσεις που φθάνουν στον παραγωγό μέσω τρίτων που δεν περιέχονται στα στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας (Πίνακας 6 του Παραρτήματος 2). Τέτοιες ενισχύσεις είναι αυτές για τον καπνό και το βαμβάκι.

Τελικά αθροίζοντας το αποτέλεσμα προστασίας και τις άμεσες ενισχύσεις προκύπτει η συνολική ακαθάριστη πρόσοδος, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

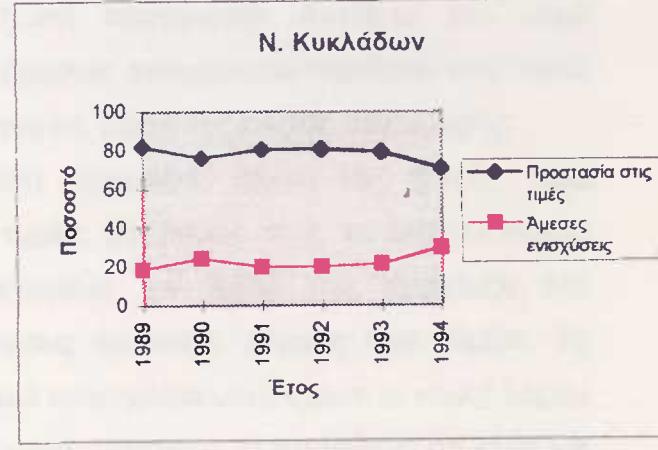
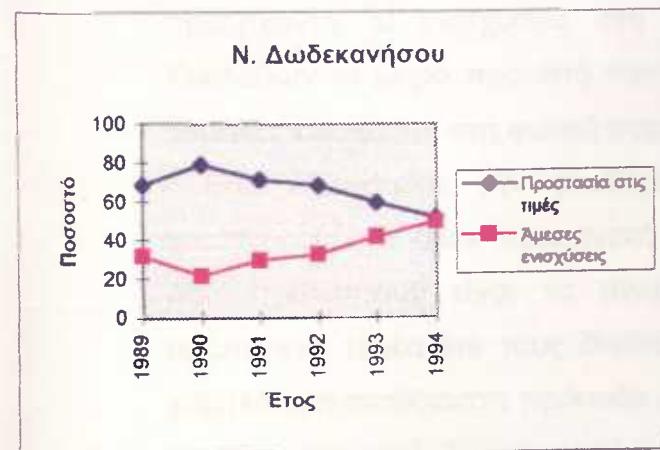
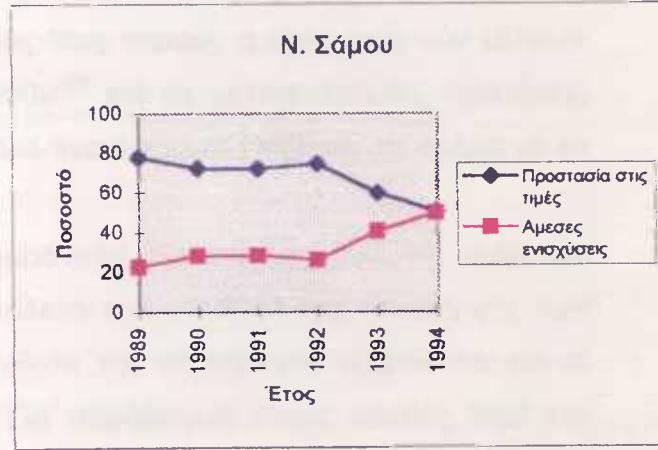
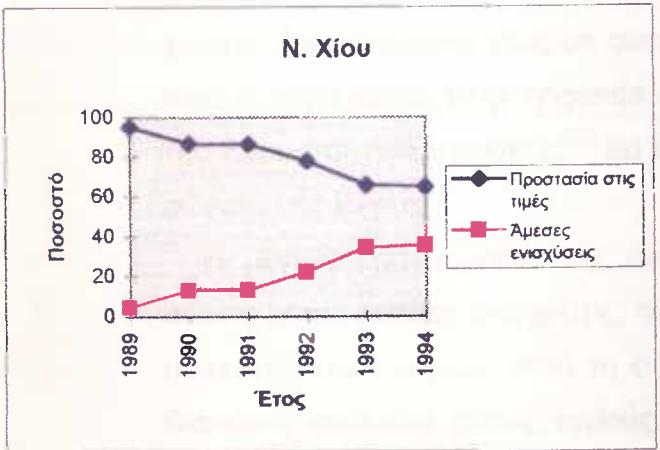
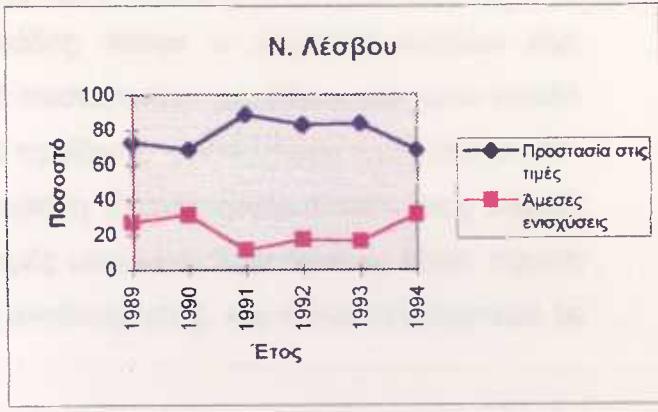
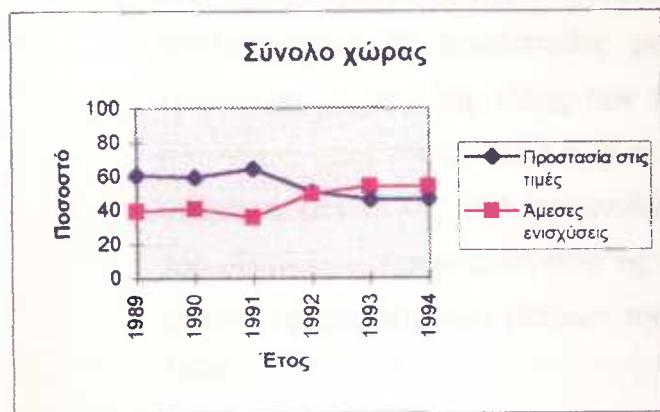
Μελετώντας τον πίνακα και τα διαγράμματα που ακολουθούν η πρώτη παρατήρηση που μπορούμε να κάνουμε είναι, ότι μετά το έτος 1992 η προστασία από τις τιμές φθίνει σταδιακά, εξαιτίας της αναθεώρησης της Κ.Α.Π. το έτος αυτό.

Ακαθάριστη Πρόσοδος σε χιλιάδες δραχμές

	1989		1990		1991		1992		1993		1994	
		(%)		(%)		(%)		(%)		(%)		(%)
N. Λεσβου												
Προστασία στις τιμές	5.843.272	73	4.921.994	69	7.625.468	89	6.147.803	83	6.642.621	84	10.393.358	68
Άμεσες ενισχύσεις	2.190.525	27	2.254.346	31	982.052	11	1.292.874	17	1.312.295	16	4.819.364	32
Σύνολο	8.033.797		7.176.340		8.607.520		7.440.677		7.954.916		15.212.722	
N. Χίου												
Προστασία στις τιμές	1.431.056	95	881.393	87	845.577	86	1.103.161	78	918.916	66	1.038.802	65
Άμεσες ενισχύσεις	73.360	5	135.000	13	135.000	14	314.767	22	483.716	34	570.000	35
Σύνολο	1.504.416		1.016.393		980.577		1.417.928		1.402.632		1.608.802	
N. Σάμου												
Προστασία στις τιμές	1.085.174	78	1.578.192	72	1.166.907	72	2.013.900	74	1.997.637	59	2.246.850	50
Άμεσες ενισχύσεις	310.000	22	608.000	28	455.000	28	700.000	26	1.362.000	41	2.215.000	50
Σύνολο	1.395.174		2.186.192		1.621.907		2.713.900		3.359.637		4.461.850	
N. Δωδεκανήσου												
Προστασία στις τιμές	3.283.278	68	3.428.266	79	5.097.384	71	4.641.509	68	5.036.297	59	4.440.493	51
Άμεσες ενισχύσεις	1.523.196	32	928.000	21	2.119.430	29	2.203.049	32	3.536.262	41	4.266.339	49
Σύνολο	4.806.474		4.356.266		7.216.814		6.844.558		8.572.559		8.706.832	
N. Κυκλαδών												
Προστασία στις τιμές	3.992.051	82	4.291.425	76	4.971.623	80	4.941.914	80	5.309.796	79	6.215.808	70
Άμεσες ενισχύσεις	899.723	18	1.350.000	24	1.214.517	20	1.215.000	20	1.420.000	21	2.612.000	30
Σύνολο	4.891.774		5.641.425		6.186.140		6.156.914		6.729.796		8.827.808	
Σύνολο χώρας												
Προστασία στις τιμές	324.684.625	60	395.599.776	59	576.785.967	64	477.542.128	51	488.816.570	46	525.871.821	46
Άμεσες ενισχύσεις	212.573.777	40	271.587.380	41	320.557.443	36	466.994.123	49	574.403.632	54	610.999.680	54
Σύνολο	637.258.403		667.187.156		897.343.409		944.536.251		1.063.220.202		1.136.871.501	

Προστασία στις τιμές - Άμεσες ενισχύσεις ανά νομό

Στο σύνολο της χώρας και στους τέσσερις από τους πέντε νομούς που εξετάζουμε η μείωση της ονομαστικής προστασίας από το 1991 έως το 1994 ξεπέρασε τις 20 ποσοστιαίες μονάδες. Μόνο ο νομός Κυκλαδών είχε μικρότερη μείωση, της τάξης των 10 ποσοστιαίων μονάδων, και αυτό επειδή στο νομό παράγονται κυρίως ζωικά προϊόντα, για τις τιμές των οποίων δεν υπήρχαν μεταβολές από την αναθεώρηση. Παρατηρούμε ότι για τους νομούς του Αιγαίου, η προστασία από τις τιμές μειώνεται λίγο το έτος 1993, πρώτη χρονιά εφαρμογής των μέτρων της αναθεώρησης, και πολύ περισσότερο το 1994.

Μια δεύτερη, αλλά εξίσου σημαντική, παρατήρηση είναι ότι, για το σύνολο των εξεταζόμενων ετών, στα νησιά του Αιγαίου η προστασία από τις τιμές είναι πολύ μεγαλύτερη από τις άμεσες ενισχύσεις, σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Αυτό σημαίνει πως σε αυτούς τους νομούς η εφαρμογή των μέτρων που εμπεριέχονται στην "Agenda 2000"⁽⁹⁾ και σε μεταγενέστερες προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁽¹⁰⁾ θα είναι περισσότερο επιζήμια, σε σχέση με το σύνολο της χώρας.

Η μεγαλύτερη σημασία της ονομαστικής προστασίας από τις τιμές, σε σχέση με τις άμεσες ενισχύσεις, οφείλεται στη σύνθεση της παραγωγής των συγκεκριμένων νομών. Από τη σύνθεση της παραγωγής εξαρτώνται και οι διαφορές ανάμεσα στους νομούς. Για παράδειγμα στους νομούς Χίου και Σάμου το ποσοστό των άμεσων ενισχύσεων είναι μικρό εξαιτίας των χαμηλών ενισχύσεων στη ζωική παραγωγή και αυτό γιατί παράγονται πολύ μικρές ποσότητες αιγοπρόβειου και βοείου κρέατος (από αυτά το προϊόντα προέρχονται οι ενισχύσεις στη ζωική παραγωγή). Αντίθετα στο νομό Κυκλαδών το μικρό ποσοστό των άμεσων ενισχύσεων οφείλεται στις πολύ χαμηλές ενισχύσεις στη φυτική παραγωγή, λόγω της μικρής παραγωγής.

Εάν εξετάσουμε την ακαθάριστη πρόσοδο, λόγω της Κ.Α.Π., ανά απασχολούμενο στον πρωτογενή τομέα, θα δούμε πως τα αποτελέσματα που προκύπτουν είναι τα αναμενόμενα, με βάση την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και τους διαθέσιμους φυσικούς πόρους των νομών. Τη χαμηλότερη ακαθάριστη πρόσοδο ανά απασχολούμενο έχουν οι νομοί Σάμου και Χίου, που από τα στατιστικά στοιχεία (κεφάλαιο 1) προκύπτει ότι είναι και οι φτωχότεροι σε φυσικούς πόρους. Ακολουθεί ο νομός Κυκλαδών, ενώ τα

περισσότερα έσοδα ανά απασχολούμενο έχουν οι νομοί Λέσβου και Δωδεκανήσου.

Συγκρίνοντας την ακαθάριστη πρόσοδο και την ακαθάριστη πρόσοδο ανά απασχολούμενο στο γεωργικό τομέα μπορούμε να βγάλουμε κάποια επιπλέον συμπεράσματα για την εξάρτηση του γεωργικού τομέα του κάθε νομού από την Κ.Α.Π. Για παράδειγμα από τον πίνακα της ακαθάριστης προσόδου φαίνεται πως ο νομός Λέσβου εισπράττει τα μεγαλύτερα ποσά, δηλαδή ο νομός εξαρτάται πολύ περισσότερο από τους υπόλοιπους νομούς από τις ενισχύσεις της Κ.Α.Π. Από τον πίνακα κατά απασχολούμενο φαίνεται πως στο νομό Δωδεκανήσου το ποσό που αναλογεί σε κάθε αγρότη είναι μεγαλύτερο, γεγονός που σημαίνει πως εδώ το εισόδημα των αγροτών εξαρτάται περισσότερο από τις ενισχύσεις της Κ.Α.Π.

Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά απασχολούμενο στο γεωργικό τομέα						
	1989	1990	1991	1992	1993	1994
N. Λέσβου						
Προστασία από τιμές	694.223	584.768	905.960	730.403	789.191	1.234.806
Άμεσες ενισχύσεις	260.250	267.832	116.675	153.603	155.910	572.575
Σύνολο	954.473	852.601	1.022.635	884.006	945.101	1.807.381
N. Χίου						
Προστασία από τιμές	657.654	405.052	388.592	506.967	422.296	477.391
Άμεσες ενισχύσεις	33.713	62.040	62.040	144.654	222.296	261.949
Σύνολο	691.368	467.092	450.633	651.621	644.592	739.339
N. Σάμου						
Προστασία από τιμές	325.585	473.505	350.107	604.230	599.351	674.123
Άμεσες ενισχύσεις	93.009	182.418	136.514	210.021	408.641	664.566
Σύνολο	418.594	655.923	486.621	814.251	1.007.992	1.338.689
N. Δωδεκανήσου						
Προστασία από τιμές	717.656	749.348	1.114.182	1.014.538	1.100.830	970.600
Άμεσες ενισχύσεις	332.939	202.842	463.263	481.541	772.953	932.533
Σύνολο	1.050.595	952.189	1.577.446	1.496.078	1.873.783	1.903.133
N. Κυκλαδών						
Προστασία από τιμές	592.293	636.710	737.629	733.222	787.804	922.227
Άμεσες ενισχύσεις	133.490	200.297	180.195	180.267	210.682	387.537
Σύνολο	725.783	837.007	917.825	913.489	998.486	1.309.764
Σύνολο χώρας						
Προστασία από τιμές	457.413	557.318	812.571	672.758	688.641	740.844
Άμεσες ενισχύσεις	299.472	382.610	451.599	657.898	809.215	860.771
Σύνολο	756.885	939.928	1.264.170	1.330.655	1.497.856	1.601.615

Το πόσο σημαντικά είναι αυτά τα ποσά για τα γεωργικά εισοδήματα, γίνεται ευκολότερα κατανοητό αν δούμε το ακαθάριστο προϊόν ανά απασχολούμενο στον πρωτογενή τομέα (Πίνακας 6 Παράρτημα 1) για κάθε νομό. Αυτό είναι:

2,897, 1,679, 1,660, 2,566, και 3,189 εκατομμύρια δραχμές για τους νομούς Λέσβου, Σάμου, Χίου, Δωδεκανήσου και Κυκλαδών αντίστοιχα (σε τρέχουσες τιμές 1991).

4. Κοινή Αγροτική Πολιτική Τμήμα Προσανατολισμού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

4. Κοινή Αγροτική Πολιτική

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική δεν συγχωνεύεται με την αγροτική πολιτική, αλλά με την πολιτική για την απορρόφηση της αγροτικής παραγωγής. Εδώ μετανικρατούμεται ότι πρέπει να

4. Κοινή Αγροτική Πολιτική

πρέπει να γίνεται μετανίκρατη η πολιτική για την απορρόφηση της αγροτικής παραγωγής.

Τμήμα Προσανατολισμού

προτείνεται και η δραστικοποίηση των εμπορευμάτων παραγωγής αλλά και αρθρωτική ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής. Η ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται από την αποτίναξη των παραγωγών της ESSCA.

Άλλη ένας εργαστηριακός του ΕΚΑΠ, η αριθμητική μετατόπιση φέρει την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής μάρκης των πόρων της ESSCA για επενδυτικό πλαίσιο. Η παραγωγή μετατόπισης επίσης επενδυτική θέσης πρέπει να απορρίψει μόνο την αποδότηση, τη γεωργική αποδότηση και δύνηται την επενδυτική μάρκη της ESSCA. Έτσι, η πρώτη μετατόπιση της προσανατολισμού της πολιτικής της ESSCA θα είναι "Επενδυτική" και "Εργασιακή".

Θετική αποτίναξη του προβληματικού του αγροτικού Μετατόπιση θα είναι η απόφευκτη αποκλίση από την αγροτική πολιτική που έχει αποδειχθεί αποδοτική μέσω της αποδοτικής απόφευκτης αποκλίσης της αγροτικής παραγωγής. Είλλα τοις συγχρόνιμες αποκλίσεις θα είναι η πολιτική αποκλίσης της αγροτικής παραγωγής από την αγροτική παραγωγή που έχει προστιθέσει ανάπτυξη, κρίσης ανάγκες σε άλλη μέρη της παραγωγής από την αγροτική παραγωγή, με αποτέλεσμα τη διαπολιτική αποδοτικότητα της αγροτικής παραγωγής να αποδειχθεί αποδοτική μέσω της αποκλίσης από την αγροτική παραγωγή.

Αλλά τα τηλεοράσια δεδομένα απέναντι της Λύσης του προτίτλου στη σχέση "Μετατόπιση" βλέπουν την απόλυτη επιτυχία της παραγωγής της

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

4.1 Εισαγωγή

Η διαρθρωτική πολιτική δεν ασχολείται με το γεωργικό προϊόν, αλλά με τη δομή της παραγωγικής διαδικασίας. Έχει μεσο-μακροπρόθεσμο χαρακτήρα, αφού αφορά δομικές παρεμβάσεις, τα αποτελέσματα των οποίων απαιτούν χρόνο για να γίνουν αισθητά.

Όπως έχει προαναφερθεί στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης, στους βασικούς στόχους της Κ.Α.Π. (άρθρο 39 της συνθήκης της Ρώμης), εμπεριέχονται και η άριστη χρησιμοποίηση των συντελεστών παραγωγής και η ορθολογική ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής. Η ανάγκη για την επίτευξη αυτών των στόχων είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία του σκέλους προσανατολισμού του FEOGA.

Από την έναρξη εφαρμογής της Κ.Α.Π., η πολιτική εγγυήσεων άρχισε να απορροφά το σημαντικότερο μέρος των πόρων του FEOGA (περισσότερα στοιχεία αναφέρονται στο δεύτερο κεφάλαιο). Μια πρώτη επισήμανση της ανάγκης να ληφθούν μέτρα αναδιάρθρωσης της γεωργίας αποτέλεσε η έκθεση της Επιτροπής με τίτλο "Γεωργία 1980, μνημόνιο για την αναδιάρθρωση της γεωργίας της Ε.Ο.Κ." που έγινε γνωστή ως "Σχέδιο Mansholt".

Βασική κατεύθυνση του προβληματισμού του σχεδίου Mansholt ήταν η ανάγκη να αποκτήσουν οι γεωργοί εισόδημα ανάλογο με των εργαζομένων στους άλλους τομείς της οικονομίας, αλλά και συγκρίσιμες συνθήκες ζωής. Επειδή δε, μόνο η πολιτική εγγυήσεων δε θα μπορούσε να εξασφαλίσει μακροχρονίως τις συνθήκες αυτές, αφού οι μικρές και παραδοσιακές εκμεταλλεύσεις δεν είχαν προοπτικές ανάπτυξης, κρίθηκε αναγκαία η λήψη μέτρων αναπροσανατολισμού της γεωργίας με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων και ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, στις οποίες να απασχολούνται οι νεότεροι και πιο δυναμικοί αγρότες.

Αν με τα σημερινά δεδομένα κρίνουμε τις λύσεις που προτείνονταν στο σχέδιο Mansholt^{*} βλέπουμε πως αν είχαν εφαρμοστεί η κατάσταση της

* για περισσότερες λεπτομέρειες (21,22)

γεωργίας στην Κοινότητα θα ήταν σήμερα διαφορετική. Τα ανεπαρκή όμως μέτρα και χρήματα που χρησιμοποιήθηκαν για την εφαρμογή του σχεδίου Mansholt καθώς και οι λοιπές κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες της εποχής (1η Πετρελαϊκή κρίση) δεν βοήθησαν στην επιτυχία του σχεδίου.

Τα μέτρα που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται σε τρεις διαρθρωτικές οδηγίες (72/159, 72/160, 72/161) που αφορούσαν τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, τη διακοπή της γεωργικής δραστηριότητας και την κοινωνικο-οικονομική ενημέρωση των αγροτών. Οι οδηγίες αυτές συμπληρώθηκαν το 1975 με την οδηγία 75/268, για τη γεωργία των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Η εφαρμογή των τριών αυτών οδηγιών δεν είχε ιδιαίτερα αποτελέσματα για την κοινότητα και έτσι το 1985 αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό 797/85 για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων. Με αυτό τον κανονισμό δίνονταν ενισχύσεις σε κάθε γεωργική εκμετάλλευση που υπέβαλε σχέδιο βελτίωσης, με τον περιορισμό ότι το εισόδημα που θα προκύψει δε θα υπερβαίνει το 120% του "εισοδήματος αναφοράς". Ο κανονισμός αυτός τροποποιήθηκε από τον 2328/91 στον οποίο ενσωματώθηκε και η οδηγία 75/268 για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές μέσω της οποίας δινόταν "εξισωτικές αποζημιώσεις" στους γεωργούς. Ο 2328/91 αντικαταστάθηκε από τον 950/97.

Το 1988 και αφού διαπιστώθηκε από την Ε.Ε. ότι οι δράσεις των επιμέρους Ταμείων δεν έχουν την αναγκαία συμπληρωματικότητα, αποφασίστηκε η μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών Ταμείων, δηλαδή η εναρμόνιση των στόχων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.), του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (Ε.Κ.Τ.) και του τμήματος Προσανατολισμού του FEOGA. Η μεταρρύθμιση αυτή έθεσε ορισμένους στόχους:

Στόχος 1: Περιφέρειες των οποίων το Α.Ε.Π. ανά κάτοικο είναι χαμηλότερο από το 75% του μέσου όρου της Ε.Ο.Κ.

Στόχος 2: Παραμεθόριες περιοχές και περιοχές σε βιομηχανική παρακμή.

Στόχος 3: Ανεργία.

Στόχος 4: Επαγγελματική ένταξη νέων.

Στόχος 5a: Επιτάχυνση προσαρμογής γεωργικών διαρθρώσεων.

Στόχος 5β: Προώθηση ανάπτυξης αγροτικών περιοχών.

4.2 Εφαρμογή των βασικών διαρθρωτικών κανονισμών

4.2.1 Κανονισμοί 797/85, 2328/91 και 950/97.

Ο κανονισμός 797/85 αναφέρεται στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων και άρχισε να εφαρμόζεται την 1η Απριλίου 1985. Ο κανονισμός αυτός αντικαταστάθηκε από τον 2328/91 (ολοκληρώνεται η εφαρμογή του το 1998) και αυτός με τη σειρά του από τον 950/97.

Το πρόγραμμα σήμερα είναι ενταγμένο στο δεύτερο Κ.Π.Σ. και αναμένεται να ενταχθεί και στο τρίτο Κ.Π.Σ.

Οι κυριότερες ενισχύσεις σύμφωνα με τον κανονισμό 2328/91 είναι:

1. Οικονομικές ενισχύσεις σε αγροτικές επενδύσεις.

Οι στόχοι του κανονισμού είναι: α) η αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ της παραγωγής και των αναγκών της αγοράς, β) η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με την ενίσχυση και την αναδιοργάνωση των διαρθρώσεων τους και την προώθηση συμπληρωματικών δραστηριοτήτων, γ) η κοινωνική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών με τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας και την εξασφάλιση δίκαιου βιοτικού επιπέδου στους γεωργούς, δ) η μείωση του κόστους παραγωγής των γεωργικών προϊόντων και η εξοικονόμηση ενέργειας και ε) η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος και η διατήρηση του αγροτικού χώρου στην οποία συμπεριλαμβάνεται η διατήρηση των φυσικών πόρων της γεωργίας.

Βασικές προϋποθέσεις για την καταβολή αυτής της ενίσχυσης είναι ο κάτοχος: α) να ασκεί τη γεωργική δραστηριότητα ως κύρια απασχόληση, β) να διαθέτει επαρκείς επαγγελματικές ικανότητες, γ) να υποβάλλει σχέδιο ουσιαστικής βελτίωσης της εκμετάλλευσης και δ) να αναλαμβάνει την υποχρέωση να τηρεί απλουστευμένη λογιστική.

Οι επενδύσεις που ενισχύονται είναι γεωργικά κτίσματα, έγγειες βελτιώσεις και λοιπές γεωργικές επενδύσεις (μηχανήματα, περιφράξεις, εγκατάσταση πολυετών φυτειών κ.λ.). Το ύψος και το είδος της ενίσχυσης διαφέρει ανάλογα με το είδος της επένδυσης, το δικαιούχο και την περιοχή που θα πραγματοποιηθεί το σχέδιο βελτίωσης.

2. Οικονομικές ενισχύσεις σε ατομικές και συλλογικές επενδύσεις στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Το πρόγραμμα στοχεύει στην κάλυψη των μόνιμων φυσικών μειονεκτημάτων που περιγράφονται στο άρθρο 3 της οδηγίας 75/268/EOK, περί ορεινών και μειονεκτικών περιοχών. Μπορούν να ενταχθούν σε αυτό το πρόγραμμα κάτοικοι ορεινών περιοχών που αδυνατούν να υπαχθούν σε πρόγραμμα με σχέδια βελτίωσης.

Δίνονται ενισχύσεις για την παραγωγή και αποθήκευση ζωοτροφών, τη βελτίωση και τον εξοπλισμό των βοσκοτόπων και κάποιες επενδύσεις εκτός κτηνοτροφίας (άρδευση, κατασκευή αγροτικών δρόμων κ.λ.)

3. Οικονομικές ενισχύσεις σε νέους γεωργούς για εγκατάσταση και αγροτικές επενδύσεις.

Στόχοι του προγράμματος είναι η ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού με νέους γεωργούς, που έχουν ηλικία κάτω των 40 ετών και αρχίζουν να ασκούν το γεωργικό επάγγελμα ως κύρια απασχόληση. Μπορούν να ενταχθούν σε αυτό φυσικά πρόσωπα ηλικίας κάτω των 40 ετών, τα οποία ασχοληθούν ή ασχολούνται ήδη, κατά κύριο επάγγελμα με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τη μελισσοκομία και τη σηροτροφία.

Δίνονται άμεσες οικονομικές ενισχύσεις κατά την πρώτη εγκατάσταση των νέων γεωργών, χαμηλότοκα δάνεια από την Α.Τ.Ε. και αυξημένες οικονομικές ενισχύσεις για επενδύσεις οικονομικής φύσης με βάση ένα σχέδιο βελτίωσης (η αύξηση της ενίσχυσης είναι 10% σε σχέση με τις ενισχύσεις που δίνονται στην κατηγορία 1).

4. Εξισωτική αποζημίωση.

Το πρόγραμμα στοχεύει στην αντιστάθμιση των μόνιμων φυσικών μειονεκτημάτων συγκεκριμένων περιοχών. Τα συγκεκριμένα μέτρα αφορούν ενισχύσεις ανάλογα με τα μεγέθη των εκμεταλλεύσεων (στρέμματα και αριθμός ζώων) και ορίζονται ως εξισωτική αποζημίωση.

Βασική προϋπόθεση για ένταξη στο πρόγραμμα αυτό είναι η κατοχή και αξιοποίηση με αυτοαπασχόληση τουλάχιστον 20 στρέμμάτων γεωργικής γης σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Πρέπει ακόμα οι δικαιούχοι να μην έχουν μόνιμη εξωγεωργική απασχόληση και να παραμείνουν στο πρόγραμμα για πέντε τουλάχιστον χρόνια. Οι ενισχύσεις που δίνονται για τη ζωική

παραγωγή είναι πολύ μεγαλύτερες από αυτές που δίνονται στη φυτική παραγωγή.

5. Οικονομικές ενισχύσεις αγροτουριστικών και αγροβιοτεχνικών επενδύσεων.

Σκοπός του προγράμματος είναι η αύξηση και διαφοροποίηση των εισοδηματικών πόρων στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, με τουριστικές ή βιοτεχνικές δραστηριότητες ή και με την παρασκευή και πώληση στο αγρόκτημα των προϊόντων του αγροκτήματος. Οι ενισχύσεις των δραστηριοτήτων αυτών έχουν ως αποτέλεσμα τις αξιοποίηση των αγροτικών προϊόντων τους και την αύξηση του εισοδήματός τους.

Δίνονται ενισχύσεις για επενδύσεις αγροτουριστικού ή αγροτεχνικού χειροτεχνικού χαρακτήρα.

6. Οικονομικές ενισχύσεις για τήρηση λογιστικών βιβλίων από γεωργούς.

Σκοπός του προγράμματος είναι η ενθάρρυνση της τήρησης λογιστικών βιβλίων που είναι απαραίτητο μέσο για την ορθή εκτίμηση της χρηματοδοτικής και οικονομικής κατάστασης των εκμεταλλεύσεων. Η τήρηση των λογιστικών βιβλίων περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα στοιχεία που απαιτούνται για να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης της εκμετάλλευσης στο σύνολο της καθώς και η αποδοτικότητα των βασικών δραστηριοτήτων της.

7. Οικονομικές ενισχύσεις για τη σύσταση υπηρεσιών διαχείρισης γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Σκοπός του προγράμματος είναι η ενθάρρυνση για τη δημιουργία υπηρεσιών που θα αποσκοπούν στην παροχή υπηρεσιών διαχείρισης και στην ανάλυση των αποτελεσμάτων της γεωργικής λογιστικής και άλλων στοιχείων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Με την τροποποίηση του 2328/91 από τον 950/97 διατηρούνται οι παραπάνω ενισχύσεις (κάποιες αλλάζουν όνομα ή δομή αλλά ουσιαστικά παραμένουν χωρίς σημαντικές αλλαγές) και προστίθονται κάποιες ακόμα, αυτές είναι:

1. Κρατικές ενισχύσεις για τις επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Πρόκειται για ενισχύσεις που μπορούν να χορηγούν οι κυβερνήσεις των κρατών - μελών ξεχωριστά από τις ενισχύσεις που προαναφέρθηκαν και γίνονται με σχέδια βελτίωσης. Τέτοιες ενισχύσεις χορηγούνται για επενδύσεις

που στοχεύουν: α) στην αγορά γαιών, β) στις επιδοτούμενες πιστώσεις διαχείρισης, η διάρκεια των οποίων δεν υπερβαίνει μία γεωργική περίοδο, γ) στην αγορά αρσενικών ζώων αναπαραγωγής, δ) στις εγγυήσεις για τα συναπτόμενα δάνεια, συμπεριλαμβανομένων των τόκων τους, ε) στην προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, εφόσον αυτές οι επενδύσεις δεν επιφέρουν αύξηση της παραγωγικής ικανότητας, στ) στη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής στα εκτροφεία, καθώς και στην τήρηση των κοινοτικών προτύπων στον τομέα της καλής διαβίωσης των ζώων ή των εθνικών προτύπων, όταν αυτά είναι αυστηρότερα από τα κοινοτικά, υπό την προϋπόθεση ότι οι επενδύσεις δεν οδηγούν σε αύξηση της παραγωγικής ικανότητας, ζ) στις δραστηριότητες εκτός από τις δραστηριότητες καλλιέργειας ή εκτροφής, στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

2. Ενισχύσεις εκκίνησης σε ομάδες γεωργών.

Τα κράτη - μέλη μπορούν να χορηγούν ενίσχυση εκκίνησης στις αναγνωρισμένες ομάδες γεωργών, που έχουν ως στόχο: α) την αμοιβαία βοήθεια μεταξύ των εκμεταλλεύσεων, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών και μεθόδων για την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος και τη διατήρηση του φυσικού χώρου, β) την εισαγωγή εναλλακτικών γεωργικών μεθόδων, γ) την ορθολογικότερη από κοινού χρήση των γεωργικών μέσων παραγωγής ή δ) την από κοινού εκμετάλλευση.

3. Ενισχύσεις εκκίνησης υπηρεσιών αντικατάστασης.

Τα κράτη - μέλη μπορούν να παρέχουν ενίσχυση εκκίνησης στις γεωργικές ενώσεις που αποσκοπούν στη δημιουργία υπηρεσιών αντικατάστασης στην εκμετάλλευση. Οι αντικαταστάσεις μπορεί να περιλαμβάνουν την αντικατάσταση του κατόχου της εκμετάλλευσης του/της συζύγου ή ενήλικου βοηθού από υπάλληλο απόλυτα ειδικευμένο στις υπηρεσίες που καλείται να προσφέρει.

4.2.2 Εφαρμογή των κανονισμών 797/85 και 2328/91

4.2.2.1 *Επενδύσεις με σχέδια βελτίωσης*

Από τον Πίνακα 7 και το Διάγραμμα 1 του Παραρτήματος 2 φαίνεται ότι ο αριθμός των σχεδίων βελτίωσης που έχουν υποβληθεί στο σύνολο της χώρας

είναι 69.868 από τα οποία έχουν εγκριθεί 62.970 (ποσοστό 90%). Στους πέντε νομούς που εξετάζουμε έχουν υποβληθεί 4.367 σχέδια βελτίωσης από τα οποία έχουν εγκριθεί 3.994 (ποσοστό 92%). Από αυτά περισσότερα υποβλήθηκαν στο νομό Λέσβου (1.665), όπως άλλωστε ήταν αναμενόμενο αφού ο νόμος Λέσβου είναι ο πλέον γεωργικός νομός, ακολουθεί ο νομός Δωδεκανήσου (1.306) ενώ για τους νομούς Σάμου και Κυκλαδών δε μπορούμε να έχουμε πλήρη εικόνα γιατί δεν υπάρχουν στοιχεία από το έτος 1993 και έπειτα.

Παρατηρώντας την πορεία των υποβληθέντων σχεδίων βελτίωσης στο σύνολο της χώρας διαπιστώνουμε μείωση τους κατά τα έτη 1989 - 1993 και στη συνέχεια σταδιακή άνοδο έως το 1997. Στους πέντε νομούς που εξετάζουμε παρατηρούνται μεγαλύτερες αυξομειώσεις από έτος σε έτος αλλά η γενικότερη τάση που ισχύει για το σύνολο της χώρας φαίνεται καθαρά και εδώ. Η μόνη σημαντική διαφορά που υπάρχει είναι η πολύ μεγάλη αύξηση των υποβληθέντων - εγκριθέντων σχεδίων βελτίωσης τα τελευταία έτη.

Η πτώση που παρουσιάστηκε από το 1989 έως το 1993 μπορεί να ερμηνευθεί μερικώς από: α) τα υψηλά επίπεδα επιτοκίων, β) τις περιορισμένες χρηματοδοτήσεις οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση των πληρωμών των ενισχύσεων και γ) από τη μείωση των ποσοστών των επιδοτήσεων κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες από το έτος 1992 και μετά. Η αύξηση μετά το έτος 1994 δικαιολογείται από την διαπίστωση των θετικών αποτελεσμάτων από τα ήδη ολοκληρωμένα σχέδια, αλλά για τα νησιά του Αιγαίου συγκεκριμένα μπορεί να εξηγηθεί και από την μεγάλη αύξηση του τουρισμού που έχει ως αποτέλεσμα την μεγάλη ζήτηση για αγροτουριστικά δάνεια.

4.2.2.2 Εγκατάσταση και επενδύσεις νέων αγροτών

Το μέρος αυτό του προγράμματος έχει μεγάλη σημασία για τη χώρα μας, που χρειάζεται νέους αγρότες αφού η μέση ηλικία του πληθυσμού που απασχολείται στο πρωτογενή τομέα αυξάνει συνεχώς. Το φαίνομενο αυτό (γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού) είναι ακόμα πιο έντονο στους νομούς που εξετάζουμε. Παρόλα αυτά, το ενδιαφέρον για αυτό το πρόγραμμα δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλο, και στους πέντε νομούς που εξετάζουμε έγιναν συνολικά 646 αιτήσεις (ποσοστό 3,52% του συνόλου της χώρας) από τις

οποίες εγκρίθηκαν 276 (ποσοστό 2,92% του συνόλου της χώρας). Το ποσοστό των εγκριθέντων αιτήσεων για τους πέντε νομούς του Αιγαίου είναι περίπου 43%, όταν το ποσοστό για το σύνολο της χώρας είναι 52%, γεγονός που δείχνει αφενός το μειωμένο ενδιαφέρον και αφετέρου τη δυσκολία εκπλήρωσης των προϋποθέσεων του προγράμματος.

Από τον Πίνακα 8 και το Διάγραμμα 2 του Παραρτήματος 2 φαίνεται πως περισσότερο από το 50% των αιτήσεων υποβλήθηκαν στο νομό Λέσβου (348 σε σύνολο 646), ακολουθεί ο νομός Δωδεκανήσου (203), ενώ ελάχιστες αιτήσεις υποβλήθηκαν στους υπόλοιπους νομούς. Σχετικά με το ποσοστό των αιτήσεων που εγκρίθηκαν τις καλύτερες “επιδόσεις” έχουν οι νομοί Χίου και Δωδεκανήσου, ακολουθούν οι νομοί Κυκλαδών και Σάμου ενώ στην τελευταία θέση βρίσκεται ο νομός Λέσβου.

Οι αιτίες για τις οποίες το πρόγραμμα δεν είχε ανταπόκριση γενικά στο σύνολο της χώρας αλλά και ειδικότερα στους νομούς που εξετάζουμε είναι: α) η απροθυμία των γονέων να μεταβιβάσουν την περιουσία τους στους νέους, β) η δυσκολία εκπλήρωσης των όρων του κανονισμού σε Μ.Α.Ε., το πρόβλημα αυτό είναι εντονότερο στα νησιά του Αιγαίου, όπου οι καλλιεργούμενες εκτάσεις (μέσο μέγεθος ανά εκμετάλλευση) είναι μικρότερες (εξαίρεση αποτελεί ο νομός Λέσβου όπου το μέσο μέγεθος ανά εκμετάλλευση είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό του συνόλου της χώρας), γ) η απροθυμία δέσμευσης των νέων στη γεωργική εκμετάλλευση επί μακρό χρονικό διάστημα όπως προβλέπει ο κανονισμός, δ) η προηγούμενη δέσμευση των νέων με κάποιας μορφής ενίσχυση δεν τους επιτρέπει την ένταξη στο πρόγραμμα (εξισωτική αποζημίωση, άδεια αγροτικού αυτοκινήτου ή λαϊκής αγοράς), ε) οι ανάγκες αυτοχρηματοδότησης λόγω των αυξημένων επιτοκίων της Α.Τ.Ε., στ) οι δυσκολίες απόδειξης της κατοχής γης λόγω της απουσίας κτηματολογίου και ζ) η ανεπαρκής πληροφόρηση

Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση του αριθμού των υποβληθέντων αιτήσεων που παρατηρείται κατά τα τελευταία έτη (1994-97) στους νομούς που μελετάμε (για τους νομούς Σάμου και Κυκλαδών δεν υπάρχουν στοιχεία). Πρέπει να σημειωθεί πως στο νομό Λέσβου, από τις 368 αιτήσεις που υποβλήθηκαν συνολικά οι 343 (ποσοστό 93%) υποβλήθηκαν την τετραετία 1994-97, στο νομό Δωδεκανήσου το αντίστοιχο ποσοστό είναι 83% και στο

νομό Χίου είναι 70%. Η θεαματική αυτή αύξηση οφείλεται, κατά ένα μέρος τουλάχιστον, στα μέτρα παρέκκλισης του κανονισμού 2328/91 που καθιερώθηκαν από τον κανονισμό 2019/93. Με αυτά τα μέτρα ίσχυσε ειδικό καθεστώς για τα μικρά νησιά του Αιγαίου, όπου οι προϋποθέσεις ένταξης στο πρόγραμμα ήταν λιγότερο απαιτητικές (μειώθηκαν οι απαραίτητες Μ.Α.Ε. για την ένταξη). Αναλυτικότερη παρουσίαση των επιπτώσεων από τα μέτρα παρέκκλισης του κανονισμού 2019/93 θα γίνει στη συνέχεια.

4.2.2.3 Εξισωτική αποζημίωση

Όπως φαίνεται από τον πίνακα που ακολουθεί τα ποσά που δίνονται ως εξισωτική αποζημίωση κατανέμονται στους νομούς με βάση την ανάπτυξη του γεωργικού τους τομέα. Όπως ήταν αναμενόμενο ο νομός Λέσβου παίρνει τα περισσότερα χρήματα, ακολουθεί ο νομός Κυκλαδών, που έχει ιδιαίτερα αναπτυγμένο τον τομέα της ζωικής παραγωγής, ο οποίος επιδοτείται περισσότερο. Τις χαμηλότερες ενισχύσεις παίρνουν οι νομοί Σάμου και Χίου, που έχουν τις μικρότερες καλλιεργήσιμες εκτάσεις και τον μικρότερο αριθμό ζώων.

ΕΞΙΣΩΤΙΚΗ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ (χιλ.δραχμές)						
	Λέσβος	Χίος	Σάμος	Κυκλαδες	Δωδεκάνησα	Σύνολο χώρας
1987	251.338	21.000	52.235	210.000	127.799	9.330.200
1988	218.650	45.051	64.000	165.523	159.890	12.107.843
1989	327.232	45.000	93.000	220.000	162.317	13.514.286
1990	231.000	53.000	95.000	400.000	167.000	15.346.186
1991	183.987	53.000	110.000	500.000	227.246	22.639.829
1992	631.963	67.171	126.000	500.000	259.654	24.269.614
1993	640.963	105.000	156.700	520.000	276.210	27.663.229
1994	353.000	129.400	252.000	774.000	428.026	32.490.368
1995	778.402	135.000	229.940	750.000	422.847	31.727.143
1996	1.226.344	133.671	181.546	714.334	417.337	32.135.387

4.2.3 Κανονισμός 2019/93 και εφαρμογή του στα νησιά

Ο κανονισμός αυτός περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων με χαρακτήρα πολυετή και πολυκλαδικό και έχει στόχο τη διευκόλυνση του εφοδιασμού, την οικονομική στήριξη της παραγωγής, ώστε να βελτιωθεί ο βαθμός αυτάρκειας, καθώς και τη βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων των νησιών αυτών και των βιοτικών συνθηκών των κατοίκων τους⁽⁶⁾. Με βάση λοιπόν αυτό τον κανονισμό δίνονται επιδοτήσεις για τον εφοδιασμό των νησιών με τρόφιμα και

γεωργικά προϊόντα (όπως ζάχαρη, οπωροκηπευτικά, γεώμηλα, ζωοτροφές, κ.α.) αλλά το σημαντικότερο είναι πως δίνονται ενισχύσεις για τη στήριξη της παραγωγής των τοπικών προϊόντων καθώς και πιο ευεργετικά κριτήρια για την εφαρμογή του κανονισμού 2328/91, που είδαμε παραπάνω.

Αναλυτικότερα, με τον κανονισμό αυτό θεσπίστηκαν:

- Ένα σύνολο ειδικών μέτρων που αφορούν τις αγορές και βαρύνουν το FEOGA - τμήμα εγγυήσεων (κυρίως το ειδικό καθεστώς εφοδιασμού και ενισχύσεις για ορισμένους κλάδους τοπικής παραγωγής), για τη χρηματοδότηση των οποίων προβλέφθηκαν ειδικά κονδύλια στον κοινοτικό προϋπολογισμό, συνολικού ύψους 15, 19 και 27 εκατ. ECU για το 1993, το 1994 και το 1995 αντιστοίχως (12, 18 και 23 εκατ. ECU για τα φυτικά προϊόντα και 3,1 και 4 για τα ζωικά προϊόντα και για τα έτη 1993, 1994 και 1995 αντιστοίχως)
- Μια σειρά αναγκαίων παρεκκλίσεων στον διαρθρωτικό τομέα, για να διευκολυνθούν οι παρεμβάσεις του FEOGA - τμήμα προσανατολισμού. Για τις παρεκκλίσεις αυτές, ωστόσο, δεν ενεγράφησαν στον προϋπολογισμό πρόσθετα ποσά, οι δε δαπάνες καλύφθηκαν από τα κονδύλια του FEOGA - τμήμα προσανατολισμού στο πλαίσιο του Κ.Π.Σ.

Πρέπει να σημειωθεί πως ο κανονισμός 2019/93 ακολουθεί το πνεύμα της αναθεώρησης της Κ.Α.Π. του 1992 και της μεταρρύθμισης των διαρθρωτικών ταμείων, δηλαδή έχουμε μέτρα που δεν περιορίζονται στην προστασία της παραγωγής αλλά έχουν και άλλους στόχους όπως:

- Η προστασία του περιβάλλοντος (επιδοτήσεις για τη μελισσοκομία με στόχο τόσο την προστασία της ευπαθούς χλωρίδας που υπάρχει στα νησιά όσο και την εξασφάλιση ενός συμπληρωματικού εισοδήματος για τους κατοίκους από αυτή την παραδοσιακή απασχόληση).
- Παραγγή προϊόντων ποιότητας (ενίσχυση για την καλλιέργεια αμπέλων προοριζόμενων για την παραγωγή οίνων ποιότητας παραγόμενων σε καθορισμένες περιοχές (v.q.p.r.d.) οι οποίοι ικανοποιούν τις απαιτήσεις των κοινοτικών κανόνων)
- Διατήρηση παραδοσιακών καλλιέργειών (ενίσχυση της ελαιοκαλλιέργειας υπό την προϋπόθεση ότι οι ελαιώνες διατηρούνται κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται κανονική παραγωγή).

- Διαρθρωτικές αλλαγές σε περιοχές που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξή τους (στόχος 1).

4.2.3.1 Ειδικό καθεστώς εφοδιασμού

Στόχος του καθεστώτος εφοδιασμού είναι να αντισταθμίσει το πρόσθετο κόστος που επιβαρύνει, εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης των νησιών, την προμήθεια ορισμένων προϊόντων τρέχουσας κατανάλωσης προερχόμενων από την υπόλοιπη Κοινότητα, ώστε να είναι διαθέσιμα με δίκαιους όρους.

Οι ποσότητες προϊόντων που επωφελούνται από το συγκεκριμένο καθεστώς, καθορίζονται βάσει ισοζυγίων τοπικής παραγωγής - αναγκών τοπικής κατανάλωσης. Με αυτόν τον τρόπο, δεν πλήττεται η τοπική παραγωγή μακροχρονίως και η τοπική ζήτηση ικανοποιείται επαρκώς σε ετήσια ή εποχιακή βάση. Πρέπει όμως να σημειωθεί πως τα ισοζύγια συντάσσονται βάση του τοπικού πληθυσμού των νησιών και δεν λαμβάνονται υπόψην οι επισκέπτες. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται η αποτελεσματικότητα του μέτρου στις εν λόγω αγορές.

Για την εφαρμογή του καθεστώτος εφοδιασμού, τα νησιά έχουν καταταχθεί σε δύο ομάδες, Α και Β, ανάλογα με την απόστασή τους από την ηπειρωτική χώρα. Η ενίσχυση καθορίζεται με βάση το κόστος εμπορίας το οποίο υπολογίζεται με αφετηρία τους λιμένες της ηπειρωτικής Ελλάδας, από τους οποίους πραγματοποιείται συνήθως εφοδιασμός.

Και οι πέντε νομοί που εξετάζουμε ανήκουν στην ομάδα Β (απομακρυσμένα νησιά), εκτός από τα νησιά: Κέα, Κύθνος, Γυάρος, Άνδρος, Τήνος, Σύρος, Μύκονος, Δήλος και Ρήνεια του νομού Κυκλαδών, που ανήκουν στην ομάδα Α.

Η κοινοτική συμμετοχή καλύπτει το 90% του συνολικού κόστους των μέτρων, ενώ το 10% βαρύνει το κράτος - μέλος.

Η ενίσχυση για τον εφοδιασμό καθορίστηκε σε επίπεδο 15 και 30 ECU/τόνο (μετά το 1995 18 και 36 ECU/τόνο) για τις ομάδες Α και Β αντίστοιχα. Για το έτος 1993 προβλεπόταν αύξηση της ενίσχυσης κατά 50% για να αποτελέσει κίνητρο για τις επιχειρήσεις να εφαρμόσουν γρήγορα το μέτρο.

Όσον αφορά την εξέλιξη του εφοδιασμού για τη ζάχαρη, τα σιτάλευρα και τις ζωοτροφές το μέτρο παρουσιάζει αρκετά ικανοποιητική εκτέλεση, κυρίως

για την ομάδα Β. Τα ποσοστά εκτέλεσης είναι αρκετά υψηλά: 68%, 95% και 72% για το σύνολο των νησιών, 88%, 100% και 80% για την ομάδα Β, όσον αφορά τη ζάχαρη, τα σιτάλευρα και τις ζωτροφές αντίστοιχα.

Για τα οπωροκηπευτικά, παρόλο που μειώθηκε κατά πολύ το ισοζύγιο για το 1995, το ποσοστό εκτέλεσης παραμένει ίδιαίτερα χαμηλό. Η κατάσταση αυτή εξηγείται από το γεγονός ότι ο εφοδιασμός των νησιών με οπωροκηπευτικά γίνεται σε μικρές ποσότητες, από μικρές επιχειρήσεις που δε διαθέτουν τη δομή που θα επέτρεπε τη διεκπεραίωση των διοικητικών διαδικασιών που είναι αναγκαίες, για να επωφεληθούν από την ενίσχυση. Η ενίσχυση για τα οπωροκηπευτικά είναι περιορισμένη χρονικά (έως το 1997) και φθίνουσα, για να διευκολύνει τον εφοδιασμό των νησιών για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μέχρι να προσαρμοστεί η τοπική παραγωγή, για την οποία το πρόγραμμα προβλέπει ένα ειδικό μέτρο παροχής κινήτρων.

Όπως φαίνεται από τα ποσοστά εκτέλεσης το προϊόν με το σημαντικότερο πρόβλημα στην εφαρμογή αυτού του προγράμματος είναι το γιαούρτι. Το ποσοστό εκτέλεσης είναι μόνο 0,85% για το σύνολο των νησιών και μόνο λίγο υψηλότερα, 1,13%, για την ομάδα Β. Η κατάσταση αυτή οφείλεται: α) στο ίδιαίτερα υψηλό κόστος της ειδικής επισήμανσης σε κάθε περιέκτη (επιβάλλεται από την εθνική διοικητική πράξη να αναγράφεται ότι το προϊόν επιδοτήθηκε από το FEOGA), β) στο χαμηλό ποσοστό της ενίσχυσης σε σχέση με την αξία του προϊόντος και γ) στις δυσχέρειες της βιομηχανίας ως προς τη μετακύλιση της ενίσχυσης στον τελικό καταναλωτή.

Περισσότερες λεπτομέρειες για τις ενισχύσεις εφοδιασμού για τα προϊόντα που προαναφέρθηκαν και για τα έτη 1993, 1994 και 1995 φαίνονται στον Πίνακα 9 του παραρτήματος 2.

4.2.3.2 Μέτρα στήριξης των τοπικών προϊόντων

α) Κτηνοτροφικός τομέας: για τη στήριξή του χορηγούνται συμπληρωματικές ενισχύσεις, σε αυτές που δίνονται από τον Καν. 805/68 που ρυθμίζει την Κ.Ο.Α. για το βόειο κρέας, για την πάχυνση αρσενικών βοοειδών και για τη διατήρηση αγέλης θηλαζουσών αγελάδων. Το μέτρο έχει προχωρήσει ικανοποιητικά, αυτό φαίνεται από την αύξηση του αριθμού των ζώων που λαμβάνουν τις ενισχύσεις. Περιοριστικό της επέκτασης του

παραπάνω μέτρου για τις θηλάζουσες αγελάδες είναι τα ισχύοντα ατομικά δικαιώματα του εκτροφέα για τη βασική πριμοδότηση.

β) Γαλακτοκομικά προϊόντα: Χορηγείται ενίσχυση 2,28 ECU/τ ημερησίως για την ιδιωτική αποθεματοποίηση ορισμένων τυριών τοπικής παρασκευής. Η μέγιστη ποσότητα καθορίζεται σε 5.000τ και η ελάχιστη διάρκεια της αποθεματοποίησης είναι 60 ημέρες. Το ποσό της ενίσχυσης δεν πρέπει να υπερβαίνει το ποσό που αντιστοιχεί σε συμβατική αποθεματοποίηση 150 ημερών. Οι αντίστοιχες ενισχύσεις καταβάλλονται μετά το τέλος της αποθεματοποίησης κάθε παρτίδας. Το μέτρο σημείωσε μικρή πρόοδο λόγω της ταχείας διάθεσης της παραγωγής.

γ) Οπωροκηπευτικά και άνθη: Χορηγείται ενίσχυση ανά εκτάριο στους παραγωγούς ή τις αναγνωρισμένες οργανώσεις, οι οποίοι υλοποιούν ένα πρόγραμμα πρωτοβουλίας εγκεκριμένο από τις αρμόδιες αρχές, με στόχο την ανάπτυξη ή/και τη βελτίωση της ποιότητας των οπωροκηπευτικών και των ανθών. Οι στηριζόμενες πρωτοβουλίες πρέπει να τείνουν ιδιαίτερα στην ανάπτυξη της παραγωγής και της ποιότητας των προϊόντων, ιδίως με τη στροφή προς άλλες ποικιλίες και με καλλιεργητικές βελτιώσεις. Πρέπει να εντάσσονται σε προγράμματα που συνεχίζονται επί τριετία τουλάχιστον και αφορούν ελάχιστη έκταση 0,3 εκτάρια. Το πρόγραμμα δεν πρέπει να αφορά τις τομάτες. Έως το τέλος του 1995 το μέτρο δεν εφαρμόσθηκε λόγω έλλειψης προσωπικού της τοπικής διοίκησης που είναι αρμόδια για τη διάδοση του μέτρου και για την κινητοποίηση των γεωργών. Άλλος λόγος είναι το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, που είναι συχνά μικρότερες από την ελάχιστη έκταση που απαιτείται για την εφαρμογή του μέτρου.

δ) Γεώμηλα: Χορηγείται ετησίως ενίσχυση 500 ECU/ha (603,75 ECU/ha από το 1995) για την καλλιέργεια γεωμήλων σποράς και κατανάλωσης σε αγροτεμάχια τουλάχιστον 0,2 ha, για μέγιστη καλλιεργούμενη και συγκομιζόμενη έκταση 3.200 ha ετησίως. Το μέτρο προχωράει με αρκετά ικανοποιητικό ρυθμό και έχει συντελέσει στην αύξηση της εγχώριας τοπικής παραγωγής γεωμήλων.

ε) Αμπελοοινικός τομέας:

- Αμπελώνες: Χορηγείται κατ'αποκοπή ενίσχυση ύψους 394,83 ECU/ha (476,76 ECU/ha από το 1995) για τη διατήρηση της καλλιέργειας

ποικιλιών αμπέλου προσανατολισμένων προς την τοπική παραγωγή οίνων VQPRD. Παρατηρώντας τη συνεχόμενη αύξηση των εκτάσεων που εντάσσονται στο μέτρο συμπεραίνουμε πως το μέτρο προχωράει ικανοποιητικά.

- Ιδιωτική αποθεματοποίηση οίνων - λικέρ: Χορηγείται ενίσχυση για την παλαίωση της τοπικής παραγωγής ποιοτικών οίνων - λικέρ, οι οποίοι παρασκευάζονται με παραδοσιακό τρόπο και των οποίων η διαδικασία παλαίωσης διαρκεί τουλάχιστον δύο έτη. Η ενίσχυση καταβάλλεται κατά τη διάρκεια του δεύτερου έτους παλαίωσης με όριο μέγιστη ποσότητα 40.000 hl ετησίως. Το μέτρο εμφανίζει πολύ μικρή πρόοδο, λόγω της συγκυριακής ταχείας διάθεσης στην αγορά της τοπικής παραγωγής.

στ) Ελαιώνες: Χορηγείται κατ' αποκοπή ενίσχυση ύψους 120 ECU/ha (144,9 ECU/ha από το 1995) για τη διατήρηση των ελαιώνων στις παραδοσιακές ζώνες καλλιέργειας της ελιάς υπό τον όρο ότι οι ελαιώνες συντηρούνται και διατηρούνται σε καλές συνθήκες παραγωγής. Η ελάχιστη πυκνότητα για τη χορήγηση της ενίσχυσης καθορίσθηκε αρχικά σε 50 δένδρα/ha. Από το 1995 η ελάχιστη πυκνότητα αυξήθηκε σε 80 δένδρα/ha. Διαπιστώνεται ότι το μέτρο προχωράει με πολύ ικανοποιητικό τρόπο, παρόλο που παρουσιάζονται διακυμάνσεις στις εκτάσεις που εντάσσονται στο πρόγραμμα.

ζ) Χορηγείται ενίσχυση ανά κυψέλη παραγωγής για την παραγωγή μελιού ειδικής ποιότητας που περιέχει κατά το μεγαλύτερο ποσοστό του θυμαρίσιο μέλι στις αναγνωρισμένες ομάδες παραγωγών μελιού, οι οποίες αναλαμβάνουν την υλοποίηση ετησίων προγραμμάτων πρωτοβουλίας* με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών εμπορίας και την προώθηση του μελιού ποιότητας. Το ποσό της ενίσχυσης είναι 10 ECU ανά κυψέλη ετησίως το πολύ. Κατά τη διάρκεια διετούς μεταβατικής περιόδου, με προοπτική τη σύσταση και την αναγνώριση των ομάδων παραγωγών, καταβάλλεται ενίσχυση 7 ECU/κυψέλη σε κάθε μελισσοκόμο που έχει παραγωγή τουλάχιστον δέκα κυψελών, με ανώτατο όριο 100.000 κυψέλες.

Περισσότερες λεπτομέρειες για τα μέτρα στήριξης των τοπικών προϊόντων για τα έτη 1993, 1994 και 1995 φαίνονται στον Πίνακα 10 του Παραρτήματος 2.

4.2.3.3 Μέτρα παρέκκλισης σε διαρθρωτικά θέματα

Μέσω αυτού του κανονισμού χορηγούνται ενισχύσεις, με ευνοϊκότερους όρους, για επενδύσεις στα μικρά νησιά του Αιγαίου, κατά παρέκκλιση του κανονισμού 2328/91. Σ' αυτά τα νησιά το καθεστώς των επενδύσεων για επενδύσεις μπορεί να εφαρμοστεί για τους κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων, οι οποίοι αφενός δεν ασκούν τη γεωργική δραστηριότητα ως κύριο επάγγελμα, αλλά αντλούν τουλάχιστον το 25% του συνολικού εισοδήματός τους από τη γεωργική δραστηριότητα (το αντίστοιχο μέγεθος για την υπόλοιπη χώρα είναι 50%), και αφετέρου η εκμετάλλευσή τους δε χρειάζεται περισσότερη εργασία από το ισοδύναμο μιας μονάδας ανθρώπινης εργασίας (M.A.E.). Υπάρχουν ακόμα κάποιες ειδικές προϋποθέσεις που ισχύουν για συγκεκριμένα προϊόντα, οι οποίες δεν κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν. Η εξέλιξη του μέτρου αυτού φαίνεται αναλυτικά στον Πίνακα 11 του παραρτήματος 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Σ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως, είπαμε, η σημασία της διατήρησης των πανάγκων του ρυθμού, από σημαντικούς λόγους, καταστέλλεται μεταβατικούς και συντικατούς αποτελέσματα προστατεύει για την ανάπτυξη των Δυτικών πόλεων μεράκιαν την πανεύπολη Αθηνας, την πόλη της Ευρώπης, αλλά την ανάπτυξη των Βασιλείων και της Ευρωπαϊκής οικονομίας.

5. Συμπεράσματα

Διατίπερης σημασίας για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας είναι η γεωγραφική της θέση στην Ευρώπη, η οποία επένδυσε στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας σε μεγάλη βαθμό στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας.

Για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας σημαντικός ήταν ο ρόλος της Κ.Α.Π. Οπού, φαίνεται από την παλαιότερη της διάρκειας επενδύσεων της Κ.Α.Π. ότι ποσού της έσφραγισε ως προστινεία στην αγορά και ως αριστούχη παραγωγή μεσογειακής παραγωγής παραγόμενη από τη νέαρη οικονομία της Κ.Α.Π. από τις περιόδους της 1970 έως την αρχή της δεκαετίας του 1990, στην οποία παρατηρείται σημαντική πολιτική πολιτική για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας, όπως η Κανονικότητα της ΑΕΠ, την τελευταία δεκαετία της 1990, η οποία διαθέτει την την 80% της Ελληνικής οικονομίας να το διατηρεί (να το διατηρεί στα τέλη του δεκαετίας του 1990).

Αναπτυγμένης ήταν η οικονομία από τη διάρκεια Ευρωπαϊκής προσπέρευσης από την διάσπολη για την αλλαγή των γεωργικών διαρροϊστικών, από τη διάρκεια Προστινεύοντας, ιδρυτικής ο ρόλος της Κ.Α.Π. ως καταλαύντιας.

Σημαντικός είναι ο δύναμης του κονονόμου 2010000 του απότομου φύγοδα, φυλάκια των συγκρινόντων μέρων της σημείου, με τη δύναμη της προμήθευσης της Ευρυπολιτικής Επιφρεστής από την "Agenda 2000". Η προσπέρευση για τη μερικωντή πλεύση των μεγάλων πολιτικών, η προστοσία της παραδόσεως και τη συνάρτηση διαρίζεται από την απόλυτη πολύ αποτελεσματική ποσότητα της "Agenda 2000". Οταν απειλούνται τα μέτρα που προτείνονται από την "Agenda 2000" δε πρέπει να παραμένουν γενεκόπειατη προσήπος στην τελευταία περίοδο, τη διατηρούντας και όχι μόνο αλλά τα προβλήματα που απειλούνται από αυτό τον κονονόμο.

Είναι δίδυμοι νεγονοί τως δύναμης που προσέβαλλε την Ελλάδα στην προώη της αναπτύξεως από την "Agenda 2000" δια ανοίγοντας πόρους

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως είδαμε, η σημασία της διατήρησης του γεωργικού τομέα, σε σχετικά υψηλά επίπεδα (απασχόλησης και συμμετοχής στο ακαθάριστο προϊόν) για τα νησιά του Αιγαίου, είναι πολύ μεγάλη για τους εξής λόγους: α) για να επιτευχθεί ολοκληρωμένη ανάπτυξη των νησιών και να δημιουργηθούν οικονομίες που δεν θα είναι ευαίσθητες, β) για να μην αυξηθούν τα πιοσοστά ανεργίας λόγω της απελευθέρωσης εργατικού δυναμικού από το γεωργικό τομέα και γ) για να διατηρηθεί ο χαρακτήρας των νησιών, να προστατευθεί το περιβάλλον και να διατηρηθεί η οικολογική ισορροπία.

Για την μέχρι τώρα πορεία του γεωργικού τομέα σημαντικός ήταν ο ρόλος της Κ.Α.Π. Όπως φάνηκε από την ανάλυση του τμήματος εγγυήσεων της Κ.Α.Π. τα ποσά που δίνονται ως προστασία στις τιμές και ως άμεσες ενισχύσεις είναι ιδιαίτερα μεγάλα (το συνολικό αποτέλεσμα από το τμήμα εγγυήσεων της Κ.Α.Π. αποτελεί περίπου το 30% του ακαθάριστου προϊόντος ανά απασχολούμενο στον πρωτογενή τομέα για τους νομούς Σάμου, Χίου και Κυκλαδών, το 40% για το νομό Λέσβου και το 60% για το νομό Δωδεκανήσου, για το έτος 1991).

Αν στα χρήματα που δίνονται από το τμήμα Εγγυήσεων προστεθούν αυτά που δίνονται, για την αλλαγή των γεωργικών διαρθρώσεων, από το τμήμα Προσανατολισμού, φαίνεται πως ο ρόλος της Κ.Α.Π. είναι καταλυτικός.

Πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος του κανονισμού 2019/93, του οποίου οι στόχοι φαίνεται πως συμφωνούν μέχρι ενός σημείου με το πνεύμα των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην "Agenda 2000". Η προσπάθεια για παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας, η προστασία του περιβάλλοντος και η ανάγκη για διαρθρωτικές αλλαγές αποτελούν πολύ σημαντικές παραμέτρους της "Agenda 2000". Όταν εφαρμοστούν τα μέτρα που προτείνονται στην "Agenda 2000" θα πρέπει να περιμένουνε γενικότερη στροφή προς αυτές τις κατευθύνσεις και όχι μόνο για τα προϊόντα που αναφέρονται σε αυτό τον κανονισμό.

Είναι βέβαια γεγονός πως θα υπάρξει περαιτέρω μείωση των τιμών τόσο στα προϊόντα που αναφέρονται στην "Agenda 2000" (τα οποία δεν έχουν

τόσο μεγάλη σημασία για τα νησιά του Αιγαίου) όσο και για τα λεγόμενα μεσογειακά προϊόντα (ελαιόλαδο, κρασί, κ.λ.)^(11,12). Η μείωση αυτή των τιμών θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των εισαδημάτων των παραγωγών γεγονός που αποτελεί πολύ σημαντικό πρόβλημα ιδίως αν αναλογιστεί κανείς ότι σε ορισμένα νησιά αυτές οι καλλιέργειες είναι ουσιαστικά μονοκαλλιέργειες (όπως η ελαιοκαλλιέργεια στη Λέσβο). Για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος αναμένεται να αυξηθούν οι άμεσες ενισχύσεις, που είναι ανεξάρτητες από τη παραγόμενη ποσότητα ή των αριθμών ζώων, όμως αυτές οι ενισχύσεις δεν θα αντισταθμίζουν πλήρως την πτώση των τιμών. Έτσι πρέπει να γίνει προσπάθεια για να επιτευχθούν ταυτόχρονα, με την πτώση των τιμών, και οι άλλοι στόχοι που προαναφέρθηκαν. Πρέπει δηλαδή να επιτευχθεί αγροτική και όχι μόνο γεωργική ανάπτυξη.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί πως οι άμεσες επιδοτήσεις, παρόλο που δεν καλύπτουν το σύνολο της απώλειας από την πτώση της τιμής, λύνουν ένα μεγάλο πρόβλημα της Κ.Α.Π.: η διανομή των επιδοτήσεων-ενισχύσεων γίνεται πιο δίκαιη. Πριν την προσπάθεια για την αλλαγή του χαρακτήρα της Κ.Α.Π. το 20% των εκμεταλλεύσεων καρπωνόταν το 80% των ενισχύσεων, γιατί οι επιδοτήσεις δινόταν με βάση την παραγόμενη ποσότητα. Είναι λοιπόν προφανές πως οι μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις έπαιρναν σχεδόν το σύνολο των χρημάτων.

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως αν αυτή η προσπάθεια που γίνεται για μείωση των τιμών των γεωργικών προϊόντων συνδυαστεί με παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας, δημιουργία εναλλακτικών δραστηριοτήτων στον αγροτικό χώρο και αναπτυξιακά προγράμματα που σέβονται και προστατεύουν το περιβάλλον τα αποτελέσματα από την εφαρμογή των νέων μέτρων θα είναι θετικά για τα νησιά του Αιγαίου. Αν δηλαδή επιτευχθούν όλοι οι στόχοι της "Agenda 2000", και όχι μόνο η μείωση των τιμών, θα έχουμε ανάπτυξη του αγροτικού τομέα των νησιών του Αιγαίου, παρόλο που θα έχει μειωθεί η στήριξη στις τιμές.

Παράρτημα 1

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 : Φυσικοί Πόροι

	Σύνολο χώρας	Ν.Λέσβου	Ν.Σάμου	Ν.Χίου	Ν.Δωδεκανήσου	Ν.Κυκλαδών
Συνολική έκταση	131957,4	2153,7 1,63%	777,9 0,59%	904,2 0,69%	2714,3 2,06%	2571,7 1,95%
Πεδινή	37891,1 28,71%	968,7 44,98%	50,7 6,52%	205,8 22,76%	920,6 33,92%	534,5 20,78%
Ημιορεινή	38271,8 29,00%	853,0 39,61%	117,4 15,09%	327,6 36,23%	917,8 33,81%	1418,9 55,17%
Ορεινή	55794,5 42,28%	332,0 15,42%	609,8 78,39%	370,9 41,02%	875,9 32,27%	618,3 24,04%
Καλλιεργ.εκτάσεις και αγραναπαύσεις	39435,9 29,89%	793,0 36,82%	185,8 23,88%	165,3 18,28%	427,2 15,74%	455,3 17,70%
Βοσκότοποι	52191,5 39,55%	903,5 41,95%	398,9 51,28%	575,9 63,69%	1263,5 46,55%	1463,0 56,89%
Δάση	29378,1 22,26%	313,8 14,57%	159,6 20,52%	97,0 10,73%	654,4 24,11%	44,3 1,72%
Καλλιεργ.εκτάσεις Εκμ. με γεωργική γη Αριθμός αγροτεμαχίων	33514,1 852466,0 5100680,0	987,0 18036,0 102518,0	154,5 7870,0 41027,0	153,1 7496,0 98154,0	343,8 12070,0 75623,0	525,7 10965,0 72824,0
Μέση έκταση αγροτεμ. Μέσο μέγεθος/εκμ. Αριθμός αγροτεμ./εκμ.	6,57 39,31 5,98	9,63 54,72 5,68	3,76 19,63 5,21	1,56 20,42 13,09	4,55 28,48 6,27	7,22 47,94 6,64
Αρδευόμενες εκτάσεις	11256,2 33,59%	48,7 4,94%	17,0 10,99%	15,3 10,03%	44,2 12,87%	44,4 8,45%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 1996 (στοιχεία απογραφής 1991)

* Μονάδα μέτρησης εκτάσεων: χιλ.στρέμματα εκτός από την μέση έκταση αγροτεμαχίου και μέσο μέγεθος εκμετάλλευσης, όπου είναι στρέμματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

		1971	1981		1991	
Σύνολο χώρας						
Επιφάνεια		131957	8768641		9740417	10259900
Αριθμός κατοίκων			66,5	73,8	77,8	
Πυκνότητα πληθυσμού (Κάτοικοι/τετρ.χλμ.)						
<i>N. Λέσβου</i>			Ποσοστό		Ποσοστό	Ποσοστό
Επιφάνεια		2154				
Αριθμός κατοίκων			114802	1,31%	104620	1,07%
Πυκνότητα πληθυσμού (Κάτοικοι/τετρ.χλμ.)			53,3		48,6	48,8
<i>N. Σάμου</i>						
Επιφάνεια		778				
Αριθμός κατοίκων			41709	0,48%	40519	0,42%
Πυκνότητα πληθυσμού (Κάτοικοι/τετρ.χλμ.)			53,6		52,1	53,9
<i>N. Χίου</i>						
Επιφάνεια		904				
Αριθμός κατοίκων			53948	0,62%	49865	0,51%
Πυκνότητα πληθυσμού (Κάτοικοι/τετρ.χλμ.)			59,7		55,2	57,7
<i>N. Δωδεκανήσου</i>						
Επιφάνεια		2714				
Αριθμός κατοίκων			121017	1,38%	145071	1,49%
Πυκνότητα πληθυσμού (Κάτοικοι/τετρ.χλμ.)			44,6		53,5	60,2
<i>N. Κυκλαδών</i>						
Επιφάνεια		2572				
Αριθμός κατοίκων			86337	0,98%	88458	0,91%
Πυκνότητα πληθυσμού (Κάτοικοι/τετρ.χλμ.)			33,6		34,4	36,5

Πινάκας 2 (συνέχεια)

		Σύνολο χώρας	Ν Λέσβου	Ν Σάμου	Ν.Χίου	Ν.Δωδεκανήσου	Ν.Κυκλαδών	
1971	Μεταβολή % μεταξύ 1971-81	11,08	-8,87	-2,85	-7,54	19,88	2,46	
1981	Μεταβολή % μεταξύ 1981-91	5,33	0,44	3,57	4,53	12,69	6,27	
1991	Μεταβολή % μεταξύ 1971-91	17,01	-8,47	0,61	-3,35	35,09	8,88	

Πηγή: ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 1996

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Τάση Γήρανσης του Πληθυσμού

		0-19ετών Ποσοστό	20-39ετών Ποσοστό	40-59ετών Ποσοστό	60-79ετών Ποσοστό	80 και άνω Ποσοστό	Σύνολο
1971	Σύνολο χώρας	2.890.000	33,0%	2.392.580	27,3%	2.088.712	23,8%
		3.027.622	31,1%	2.580.616	26,5%	2.481.896	25,5%
		2.741.472	26,7%	2.923.419	28,5%	2.545.793	24,8%
1971	N.Λέσβου	31.600	27,5%	24.652	21,5%	30.544	26,6%
		27.925	26,7%	22.212	21,2%	26.439	25,3%
		26.878	25,6%	25.300	24,1%	23.720	22,6%
1971	N.Σάμου	11.332	27,2%	8.448	20,3%	10.192	24,4%
		10.215	25,3%	8.234	20,4%	9.734	24,1%
		10.805	25,7%	10.163	24,2%	9.190	21,9%
1971	N.Χίου	16.984	31,5%	11.296	20,9%	12.844	23,8%
		14.065	28,2%	11.239	22,5%	11.520	23,1%
		14.459	27,7%	13.225	25,3%	11.337	21,7%
1971	N.Δωδεκανήσου	43.952	36,3%	31.420	26,0%	26.492	21,9%
		47.980	33,2%	43.958	30,4%	30.370	21,0%
		52.206	31,9%	49.457	30,3%	36.522	22,3%
1971	N.Κυκλαδών	27.556	31,9%	19.876	23,0%	20.456	23,7%
		25.595	28,9%	22.268	25,1%	21.562	24,3%
		23.734	25,2%	25.730	27,4%	22.475	23,9%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού 1971,1981,1991

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 : Διάρθρωση της Απασχόλησης

	Έτος	Σύνολο χώρας	Ν.Λέσβου	Ν.Σάμου	Ν.Χίου	Ν.Δωδεκανήσου	Ν.Κυκλαδών
Οικονομικά ενεργός πληθυσμός	1971	3.244.768	46.980	14.320	15.460	39.804	29.580
	1981	3.543.797	35.140	13.213	14.200	46.870	30.495
	1991	3.886.157	31.791	13.818	14.565	61.111	33.479
Απασχολούμενοι							
Σύνολο	1971	3.143.040	45.768	13.984	14.924	38.432	29.012
Σύνολο	1981	3.388.518	34.425	12.789	13.752	45.538	29.623
Πρωτογενής τομέας		988.740	17.260	5.556	4.590	6.317	9.545
Δευτερογενής τομέας		1.032.250	6.394	2.553	3.007	12.466	9.257
Τριτογενής τομέας		1.367.528	10.771	4.680	6.155	26.755	10.821
Σύνολο	1991	3.571.957	29.160	12.957	13.006	57.883	31.437
Πρωτογενής τομέας		709.828	8.417	3.333	2.176	4.575	6.740
Δευτερογενής τομέας		905.318	5.969	2.948	3.184	13.640	9.484
Τριτογενής τομέας		1.956.811	14.774	6.676	7.647	39.669	15.213
Ανεργοί	1971	101.728	1.212	336	536	1.372	568
	1981	155.279	715	424	448	1.332	872
	1991	314.200	2.631	861	1.559	3.228	2.042
Ποσοστό ανεργίας							
	1971	3,1%	2,6%	2,3%	3,5%	3,4%	1,9%
	1981	4,4%	2,0%	3,2%	3,2%	2,8%	2,9%
	1991	8,1%	8,3%	6,2%	10,7%	5,3%	6,1%
Μεταβολές στον πρωτογενή τομέα	1981-91	-28,2%	-51,2%	-40,0%	-52,6%	-27,6%	-29,4%
Μεταβολές στον δευτερογενή τομέα		-12,3%	-6,6%	15,5%	5,9%	9,4%	2,5%
Μεταβολές στον τριτογενή τομέα		43,1%	37,2%	42,6%	24,2%	48,3%	40,6%
Μεταβολές οικ.ενεργού πληθυσμού							
	1971-81	9,2%	-25,2%	-7,7%	-8,2%	17,8%	3,1%
	1981-91	9,7%	-9,5%	4,6%	2,6%	30,4%	9,8%
	1971-91	19,8%	-32,3%	-3,5%	-5,8%	53,5%	13,2%

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 (συνέχεια)

	Έτος	Σύνολο χώρας	Ν. Λέσβου	Ν. Σάμου	Ν. Χίου	Ν. Δωδεκανήσου	Ν. Κυκλαδών
Συμμετοχή πρ. τομέα στην απασχ.	1981	29,2%	50,1%	43,4%	33,4%	13,9%	32,2%
	1991	19,9%	28,9%	25,7%	16,7%	7,9%	21,4%
Συμμετοχή δευτ. τομέα στην απασχ.	1981	30,5%	18,6%	20,0%	21,9%	27,4%	31,2%
	1991	25,3%	20,5%	22,8%	24,5%	23,6%	30,2%
Συμμετοχή τρ. τομέα στην απασχ.	1981	40,4%	31,3%	36,6%	44,8%	58,8%	36,5%
	1991	54,8%	50,7%	51,5%	58,8%	68,5%	48,4%

Πηγές: 1. ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού 1971, 1981, 1991

2. ΚΕΠΕ, Διαπεριφερειακή ανάλυση και πολιτική και βασικά στοιχεία κατά περιφέρεια και νομό (Εκθέσεις Νο 19, 1995)

Πρωτεύουσα πόλεις	1981	263.492	12.277	10.993	1.157	1.211	2.162
Δευτερεύουσα Γερανινή πόλης	1981	118.352	51.058	30.359	16.122	15.482	30.202
Τρίτη πόλη	1981	127.118	51.953	115.652	12.568	1.962	14.572
Δευτερεύουσα πόλη	1991	130.122	95.275	55.315	39.255	118.018	120.064
Τρίτη πόλη	1991	160.194	48.224	32.087	27.215	42.661	37.526
Δευτερεύουσα πόλη	1991	129.052	51.387	120.942	135.549	59.472	157.176
Τρίτη πόλη	1991	156.711	56.761	148.796	13.512	153.427	168.764
Δέκατη	1981	126.281	127.54	125.93	435.40	140.701	110.469
Πεντακορυφής πόλης		185.40	97.24	74.71	35.48	120.72	99.77
Διαπεριφερειακή πόλης		105.48	114.62	34.47	118.72	118.74	157.94
Εργαστηρική πόλης		195.65	161.93	194.25	126.55	15.32	192.57

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 : Διάρθρωση του Ακαθάριστου Προϊόντος σε Κάθε Νομό (σε σταθερές τιμές 1970)

Ακαθάριστο Προϊόν (εκατ.δρχ)	Ετος	Σύνολο χώρας	Ν.Λέσβου	Ν.Σάμου	Ν.Χίου	Ν.Δωδεκανήσου	Ν.Κυκλαδών
Σύνολο	1971	287,422	3,195	0,961	1,251	3,361	2,314
Πρωτογενής τομέας		52,334	0,897	0,243	0,290	0,519	0,526
Δευτερογενής τομέας		91,697	1,139	0,319	0,410	1,009	0,936
Τριτογενής τομέας		143,390	1,159	0,399	0,551	1,833	0,852
Σύνολο	1981	407,037	3,200	1,219	1,365	5,378	4,001
Πρωτογενής τομέας		59,516	0,677	0,210	0,124	0,459	0,740
Δευτερογενής τομέας		133,214	0,841	0,308	0,410	1,359	1,455
Τριτογενής τομέας		214,307	1,682	0,701	0,831	3,560	1,806
Σύνολο	1991	494,004	3,719	1,639	1,761	8,514	5,014
Πρωτογενής τομέας		62,786	0,768	0,229	0,186	0,577	0,632
Δευτερογενής τομέας		147,380	0,714	0,420	0,378	1,621	1,460
Τριτογενής τομέας		283,838	2,237	0,990	1,197	6,316	2,922
Ακαθάριστο Προϊόν κατά κεφαλήν (χιλ.δρχ.)	1981	114,859	91,064	92,258	96,127	114,743	131,202
	1991	127,119	116,983	118,613	120,906	139,320	149,766
Ακαθ.Προϊόν/απασχολ. (χιλ.δρχ.)							
Σύνολο	1981	120,122	92,956	95,316	99,258	118,099	135,064
Πρωτογενής τομέας		60,194	39,224	37,797	27,015	72,661	77,528
Δευτερογενής τομέας		129,052	131,530	120,642	136,349	109,017	157,178
Τριτογενής τομέας		156,711	156,160	149,786	135,012	133,059	166,898
Σύνολο	1991	138,30	127,54	126,50	135,40	147,09	159,49
Πρωτογενής τομέας		88,45	91,24	68,71	85,48	126,12	93,77
Δευτερογενής τομέας		162,79	119,62	142,47	118,72	118,84	153,94
Τριτογενής τομέας		145,05	151,41	148,29	156,53	159,22	192,07

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 : Διάρθρωση των Διευθύνσατο Προϊόντων στη Κάτια Νορό (σε γραμμές, πριν

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 (συνέχεια)

Ακαθάριστο Προϊόν	Ετος	Σύνολο χώρας	Ν.Λεσβου	Ν.Σάμου	Ν.Χίου	Ν.Δωδεκανήσου	Ν.Κυκλαδων
Πρωτογενής τομέας	1971	18,2%	28,1%	25,3%	23,2%	15,4%	22,7%
Δευτερογενής τομέας		31,9%	35,6%	33,2%	32,8%	30,0%	40,4%
Τριτογενής τομέας		49,9%	36,3%	41,5%	44,0%	54,5%	36,8%
Πρωτογενής τομέας	1981	14,6%	21,2%	17,2%	9,1%	8,5%	18,5%
Δευτερογενής τομέας		32,7%	26,3%	25,3%	30,0%	25,3%	36,4%
Τριτογενής τομέας		52,7%	52,6%	57,5%	60,9%	66,2%	45,1%
Πρωτογενής τομέας	1991	12,7%	20,7%	14,0%	10,6%	6,8%	12,6%
Δευτερογενής τομέας		29,8%	19,2%	25,6%	21,5%	19,0%	29,1%
Τριτογενής τομέας		57,5%	60,2%	60,4%	68,0%	74,2%	58,3%
<i>Μεταβολές του Ακαθ. Προϊόντος</i>							
	1971-81	41,6%	0,2%	26,8%	9,1%	60,0%	72,9%
	1981-91	21,4%	16,2%	34,5%	29,0%	58,3%	25,3%
	1971-91	71,9%	16,4%	70,6%	40,8%	153,3%	116,7%
<i>Μεταβολές στον Πρωτογενή Τομέα</i>							
	1971-81	14%	-25%	-14%	-57%	-12%	41%
	1981-91	21%	16%	34%	29%	58%	25%
	1971-91	20%	-14%	-6%	-36%	11%	20%

Πηγές: 1. ΕΣΥΕ, Εθνικοί Λογαριασμοί 1971,1981,1991

2. ΚΕΠΕ, Διαπεριφερειακή ανάλυση και πολιτική και βασικά στοιχεία κατά περιφέρεια και νομό⁶
Εκθέσεις Νο 19, 1995

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 : Διάρθρωση του Ακαθάριστου Προϊόντος σε Κάθε Νομό (σε τρέχουσες τιμές)

Ακαθάριστο Προϊόν (εκατ.δρχ.)	Ετος	Σύνολο χώρας	Ν.Λέσβου	Ν.Σάμου	Ν.Χίου	Ν.Δωδεκανήσου	Ν.Κυκλαδών
Σύνολο	1971	287,422	3,195	0,961	1,251	3,361	2,314
Πρωτογενής τομέας		52,334	0,897	0,243	0,290	0,519	0,526
Δευτερογενής τομέας		91,697	1,139	0,319	0,410	1,009	0,936
Τριτογενής τομέας		143,390	1,159	0,399	0,551	1,833	0,852
Σύνολο	1981	1859,971	14,400	5,439	5,928	24,044	17,414
Πρωτογενής τομέας		329,285	3,744	1,163	0,688	2,537	4,093
Δευτερογενής τομέας		570,439	3,607	1,342	1,872	5,846	6,183
Τριτογενής τομέας		960,247	7,049	2,934	3,368	15,661	7,138
Σύνολο	1991	11071,527	80,728	33,540	32,958	197,820	104,422
Πρωτογενής τομέας		1818,917	24,385	5,599	3,613	11,741	21,495
Δευτερογενής τομέας		2968,859	12,435	7,491	7,055	31,120	25,656
Τριτογενής τομέας		6283,751	43,908	20,450	22,290	154,959	57,271
Ακαθάριστο Προϊόν κατά κεφαλήν (χιλ.δρχ.)	1981	524,853	409,789	411,640	417,465	512,993	571,044
	1991	2.848,965	2.539,335	2.427,269	2.262,822	3.237,060	3.119,030
Ακαθ.Προϊόν/απασχολ. (χιλ.δρχ.)							
Σύνολο	1981	548,904	418,301	425,287	431,065	527,999	587,854
Πρωτογενής τομέας		333,035	216,918	209,323	149,891	401,615	428,811
Δευτερογενής τομέας		552,617	564,123	525,656	622,547	468,956	667,927
Τριτογενής τομέας		702,177	654,442	626,923	547,197	585,349	659,643
Σύνολο	1991	3099,57	2768,45	2588,56	2534,06	3417,58	3321,63
Πρωτογενής τομέας		2562,48	2897,11	1679,87	1660,39	2566,34	3189,17
Δευτερογενής τομέας		3279,35	2083,26	2541,04	2215,77	2281,52	2705,19
Τριτογενής τομέας		3211,22	2971,98	3063,21	2914,87	3906,30	3764,61

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 (συνέχεια)

	Ετος	Σύνολο χώρας	Ν. Λέσβου	Ν. Σάμου	Ν. Χίου	Ν. Δωδεκανήσου	Ν. Κυκλαδών
Ακαθάριστο Προϊόν							
Πρωτογενής τομέας	1971	18,2%	28,1%	25,3%	23,2%	15,4%	22,7%
Δευτερογενής τομέας		31,9%	35,6%	33,2%	32,8%	30,0%	40,4%
Τριτογενής τομέας		49,9%	36,3%	41,5%	44,0%	54,5%	36,8%
Πρωτογενής τομέας	1981	17,7%	26,0%	21,4%	11,6%	10,6%	23,5%
Δευτερογενής τομέας		30,7%	25,0%	24,7%	31,6%	24,3%	35,5%
Τριτογενής τομέας		51,6%	49,0%	53,9%	56,8%	65,1%	41,0%
Πρωτογενής τομέας	1991	16,4%	30,2%	16,7%	11,0%	5,9%	20,6%
Δευτερογενής τομέας		26,8%	15,4%	22,3%	21,4%	15,7%	24,6%
Τριτογενής τομέας		56,8%	54,4%	61,0%	67,6%	78,3%	54,8%
Μεταβολές του Ακαθ. Προϊόντος							
	1971-81	547,1%	350,7%	466,0%	373,9%	615,4%	652,5%
	1981-91	495,3%	460,6%	516,7%	456,0%	722,7%	499,6%
	1971-91	3752,0%	2426,7%	3390,1%	2534,5%	5785,7%	4412,6%

Πηγές: 1. ΕΣΥΕ, Εθνικό Λογαριασμοί 1971,1981,1991

2. ΚΕΠΕ, Διαπεριφερειακή ανάλυση και πολιτική και βασικά στοιχεία κατά περιφέρεια και νομό

Εκθέσεις Νο 19, 1995

Πίνακας 7: Εκτάσεις Καλλιεργειών

Είδος Καλλιέργειας	Σύνολο χώρας	Ν.Λέσβου	Ποσοστό	Ν.Σάμου	Ποσοστό	Ν.Χίου	Ποσοστό	Ν.Δωδ/νήσου	Ποσοστό	Ν.Κυκλαδών	Ποσοστό
Συνολική καλλιερ. γη	39.482.929	773.366		172.340		166.838		439.164		438.549	
Αροτραίες	22.814.658	205.676	27%	25.462	15%	28.780	17%	152.408	35%	232.205	53%
Κηπευτικές	1.193.547	14.728	2%	4.608	3%	4.685	3%	13.218	3%	13.882	3%
Δενδρώδεις	9.395.866	480.903	62%	96.927	56%	64.414	39%	140.990	32%	36.151	8%
- Ελαιώνες	7.173.838	465.820	60%	93.757	54%	36.294	22%	123.455	28%	28.176	6%
Αμπελώνες	1.394.718	12.860	2%	20.063	12%	2.192	1%	20.091	5%	40.966	9%
Αγραναπαύσεις 1-5 ετών	4.684.140	59.199	8%	25.280	15%	66.767	40%	112.457	26%	115.345	26%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Γεωργική Στατιστική Ερευνά 1996

Κλίμας από δρυοδέντρα	1.293	1.744	44.424	4.506	5.157	3.917	4.708	1.293	1.744	44.424	4.506
Δρυοδέντρα	85.049	81.289	69.816	106.116	143.516	157.561	158.270	106.116	81.289	69.816	85.049
Δρυοδέντρα από αιλούρες	41.537	78.157	233.515	247.772	254.974	242.553	253.795	247.772	78.157	233.515	41.537
Ηορδίς Σάρου											
1975(71)	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Μήκος από δρυοδέντρα	764	5.196	3.471	1.792	6.309	9.656	9.195	3.191	3.191	3.191	3.191
Δρυοδέντρα											
Δρυοδέντρα από δρυδένες	38.489	51.782	36.282	74.381	46.714	76.412	72.143	71.523	71.523	71.523	71.523
Δρυοδέντρα από αιλούρες	19.013	226.739	412.512	266.529	57.295	726.231	743.941	869.529	869.529	869.529	869.529
Ηορδίς Χίου											
1975(71)	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Μήκος από δρυοδέντρα	229	257	1.477	1.046	1.834	1.524	1.021	2.136	2.136	2.136	2.136
Δρυοδέντρα											
Δρυοδέντρα από δρυδένες	35.748	38.776	34.821	43.582	35.403	74.242	62.524	48.801	48.801	48.801	48.801
Δρυοδέντρα από αιλούρες	16.151	37.940	43.162	70.354	37.894	79.853	64.760	56.201	56.201	56.201	56.201

Πίνακας 8: Τουρισμός

Σύνολο Χώρας								
	1975(71)	1981	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	134.706	285.991	438.382	459.297	175.799	499.606	508.410	557.188
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	10.204.076	10.408.972	11.831.886	12.064.538	12.421.063	12.536.587	12.782.310	13.040.376
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	14.812.477	30.623.057	36.298.604	30.521.208	36.898.298	37.107.985	41.424.870	39.563.416
Νομός Λέσβου								
	1975(71)	1981	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	1.285	1.724	4.423	4.936	5.157	5.977	6.608	7.946
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	86.049	81.399	99.618	109.116	143.510	162.965	158.270	176.151
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	41.837	78.157	233.615	247.772	264.614	342.553	353.586	373.300
Νομός Σάμου								
	1975(71)	1981	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	704	3.199	7.451	7.786	8.306	9.555	9.986	11.317
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	38.489	51.768	65.883	74.821	107.714	104.404	101.623	111.957
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	19.013	226.796	412.512	365.929	579.851	728.231	743.941	809.528
Νομός Χίου								
	1975(71)	1981	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	329	810	1.473	1.649	1.834	1.925	2.021	2.120
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	35.846	61.779	54.621	61.582	63.493	74.342	67.524	76.668
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	16.191	37.440	43.692	70.694	97.604	79.953	94.099	95.901

Πίνακας 8 (συνέχεια)

Νομός Δωδεκανήσου								
	1975(71)	1981	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	15.277	37.333	71.386	76.829	80.559	86.718	89.414	98.940
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	262.335	287.088	590.828	624.196	693.627	700.976	666.441	779.623
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	3.068.917	6.842.160	10.153.377	9.419.146	11.657.545	11.399.797	13.207.195	12.133.290
Νομός Κυκλαδών								
	1975(71)	1981	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Κλίνες σε ξενοδοχειακά καταλύματα	4.203	10.230	22.446	24.046	25.107	27.115	28.017	31.947
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	162.810	199.739	285.348	335.189	377.440	414.577	471.005	488.209
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	202.754	548.896	664.881	607.761	830.576	878.683	968.052	904.384

* Σημείωση: ο αριθμός των κλινών στη στήλη '1975' είναι για το έτος 1971

- Πηγές:**
1. Περιοδικό Επιλογή: Οικονομική Επισκόπηση, Η Ελληνική Οικονομία 1997 (Τόμος Β')
  2. ΚΕΠΕ, Διαπεριφερειακή ανάλυση και πολιτική και βασικά στοιχεία κατά περιφέρεια και νομό Εκθέσεις Νο 19, 1995

Τίτλος: Ι: Υπολογισμός μηδών χωνεύσεων για τους παρανυχτικούς βούλαιους

	1991	1990	1991	1990	1991	1990
Πληθ. Εργάτων	1.224.720	8.113.920	228.972	745.703	647.274	721.441
Πληθ. Έργων	114.160	102.959	2.115.400	763.649	259.300	262.100
Πληθ. Δι. Βούλ.	31.961.41	36.501.15	52.961.41	14.271.15	11.546.51	12.226.51

πηγή: Πανεπιστήμιο Αθηνών, Επίκουρη Καθηγητής Γεώργιος Σταύρος
πηγή: Τελωνείο Ελλήνων Αστυνομίας και Εθνικής Φρουράς

	1991	1990	1991	1990	1991	1990
Πληθ. Εργάτων	1.224.720	8.113.920	228.972	745.703	647.274	721.441

Παράρτημα 2

	1991	1990	1991	1990	1991	1990
Πληθ. Εργάτων	40	2	80	80	20	40
Πλ. Χρήσ.	0	0	0	0	0	0
Πλ. Σύντ.	0	0	0	0	0	0
Πλ. διασποράς	0	0	0	0	0	0
Πλ. αγρ. -	0	0	0	0	0	0

Πηγή: Επαγγελματικό Ταμείο, Ε.Ε.Τ.Ε.

	1991	1990	1991	1990	1991	1990
Πληθ. Εργάτων	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

	1991	1990	1991	1990	1991	1990
Πληθ. Εργάτων	2.224.2	23.602.9	4.368.5	7.339.1	6.752.1	8.677.1

Πίνακας 1: Υπολογισμός άμεσων ενισχύσεων για τους παραγωγούς βαμβακιού

Άμεσες ενισχύσεις στο βαμβάκι για το σύνολο της χώρας

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Βαμβάκι (εκ. ECU)	329,485	410,073	335,572	545,553	647,274	721,44
Ισοτιμία 1 Ecu	174,158	191,656	215,633	263,448	260,308	282,608
Βαμβάκι (εκ. δρχ)	57382,45	78592,95	72360,4	143724,8	168490,6	203884,7

Πηγή: Reports on the European Guidance and Guarantee Fund

(Guarantee Section and Food Aid Financing) 1985-1995

Παραγόμενη ποσότητα βαμβακιού στο σύνολο της χώρας (τόνοι)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
	812692	670126	594473	783611	997975	1221398

Παραγόμενη ποσότητα βαμβακιού ανά νομό (τόνοι)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Ν. Λέσβου	40	20	40	40	40	40
Ν. Χίου	0	0	0	0	0	0
Ν. Σάμου	0	0	0	0	0	0
Ν. Δωδεκανήσου	0	0	0	0	0	0
Ν. Κυκλαδών	0	0	0	0	0	0

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας, Ε.Σ.Υ.Ε.

Ποσοστό της παραγωγής του νομού στη συνολική παραγωγή της χώρας

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Ν. Λέσβου	0,005%	0,003%	0,007%	0,005%	0,004%	0,003%

Άμεση ενίσχυση στους παραγωγούς (χιλιάδες δρχ)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Ν. Λέσβου	2.824,3	2.345,6	4.868,9	7.336,5	6.753,3	6.677,1

Πίνακας 2: Ποσοστά ονομαστικής προστασίας (R)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	25,10	52,94	131,11	63,30	55,56	54,52
Σιτάρι σκληρό	62,45	100,74	103,21	64,71	41,82	-8,54
Αραβόσιτος	55,11	99,72	110,80	93,75	62,25	40,46
Κριθάρι	45,70	90,90	119,11	99,38	106,57	114,00
Βρώμη	15,59	50,18	51,92	65,38	50,99	51,51
Ρύζι	98,21	122,48	93,64	103,07	122,83	108,63
Ζάχαρη	-2,56	2,30	36,85	39,83	25,57	6,19
Γάλα	103,69	186,59	158,83	150,81	138,38	140,54
Κρέας Βόειο	94,82	90,12	86,44	98,84	113,05	107,76
Κρέας Χοίρειο	13,70	23,87	33,81	23,84	32,74	29,62
Κρέας Αιγοπράβειο	166,56	153,46	127,76	112,78	37,79	56,17
Κρέας Πουλερικών	34,17	25,42	21,97	18,64	23,99	18,26
Αυγά	59,03	33,77	30,70	42,78	28,18	27,71
Ελαιόλαδο	65,30	46,30	54,30	41,80	59,10	51,80
Φρούτα-Λαχανικά	13,10	14,10	15,00	15,90	16,70	15,90
Κρασί	45,80	33,60	38,10	41,80	43,60	41,20

Πηγή: Zanias - Maraveyas: "The impact of the CAP on cohesion among E.C. member states", Paper presented

at the International Conference on Economic Integration in Transition, Economic University of Athens,

August 21-24, Athens 1996.

Πίνακας 3: Ακαθάριστη αξία παραγωγής (Υ) σε χιλιάδες δραχμές

N. Λέσβου	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό						
Σιτάρι σκληρό	358.560	102.960	415.310	485.170	525.000	525.000
Αραβόσιτος	26.040	21.478	35.108	32.725	36.000	39.000
Κριθάρι	535.680	170.880	465.520	605.000	660.000	715.000
Βρώμη	93.600	18.700	81.000	110.000	150.000	162.500
Ρύζι						
Ζάχαρη						
Γάλα	2.588.380	3.277.325	3.641.700	3.386.740	3.700.300	3.739.600
Κρέας Βόειο	419.318	592.474	484.950	657.043	855.000	842.500
Κρέας Χοίρειο	59.350	70.050	108.250		13.000	13.000
Κρέας Αιγοπρόβειο	1.924.870	2.329.360	1.848.840	2.442.480	2.524.000	2.648.000
Κρέας Πουλερικών	332.645	434.270	435.200	496.964	532.600	580.200
Αυγά	511.000	636.350	743.600	624.000	624.000	624.000
Ελαιόλαδο	5.481.000	988.000	8.080.000	3.803.580	5.235.552	16.375.000
Φρούτα-Λαχανικά	2.532.650	2.764.784	3.245.280	3.407.874	3.562.150	3.702.350
Κρασί	162.175	121.531	259.275	287.970	299.250	332.500

N. Χίου	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	899	64				
Σιτάρι σκληρό	42.910	4.904	45.000	38.000	38.500	91.800
Αραβόσιτος						
Κριθάρι	19.575	435	14.400	12.000	10.400	8.400
Βρώμη	2.556	426				4.000
Ρύζι						
Ζάχαρη						
Γάλα	585.390	558.800	558.800	567.800	361.000	423.100
Κρέας Βόειο	230.838	234.090	234.090	262.740	281.000	322.200
Κρέας Χοίρειο	100.200	99.000	99.000	105.800	45.900	31.750
Κρέας Αιγοπρόβειο	199.838	201.610	201.610	234.110	239.050	275.000
Κρέας Πουλερικών	147.200	152.750	152.750	170.000	133.000	142.500
Αυγά	12.000	418.028	520.000	650.000	650.000	715.000
Ελαιόλαδο	1.680.000	6.300	32.760	568.400	568.400	720.000
Φρούτα-Λαχανικά	1.169.604	943.718	470.730	535.830	580.620	682.760
Κρασί	62.140	30.000	10.000	11.000	12.500	15.600

N. Σάμου	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	168	744				
Σιτάρι σκληρό	19.933	19.768	35.160	42.120	64.160	58.616
Αραβόσιτος	899					
Κριθάρι	3.655	4.708	851	1.836	3.992	2.174
Βρώμη	21.896	22.812	26.800	44.505	59.880	79.040
Ρύζι						
Ζάχαρη						
Γάλα	461.718	454.291	308.525	484.440	541.193	789.880
Κρέας Βόειο	39.364	44.164	51.023	50.841	66.674	86.500
Κρέας Χοίρειο	117.570	115.920	129.450	25.688	33.300	323.200
Κρέας Αιγοπρόβειο	175.030	164.613	57.010	245.636	274.450	321.850
Κρέας Πουλερικών	148.960	155.400	184.800	187.270	256.750	221.000
Αυγά	189.000	220.500	240.000	240.000	272.000	280.000
Ελαιόλαδο	595.000	2.016.480	609.000	3.187.500	2.252.500	2.178.000
Φρούτα-Λαχανικά	910.032	966.916	976.723	1.137.341	1.434.511	1.677.513
Κρασί	785.600	1.092.000	1.560.000	1.120.000	1.225.000	1.576.800

N. Δωδεκανήσου	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό						
Σιτάρι σκληρό	287.118	192.000	505.600	498.945	393.250	355.355
Αραβόσιτος	4.189	2.335	3.968			
Κριθάρι	96.876	94.500	144.000	121.253	94.640	91.000
Βρώμη	50.400	60.500	71.500	70.000	49.500	63.000
Ρύζι						
Ζάχαρη						
Γάλα	615.483	957.370	1.051.220	1.099.007	1.176.400	1.489.919
Κρέας Βόειο	853.016	886.563	1.086.125	1.152.064	1.229.135	1.232.391
Κρέας Χοίρειο	934.416	1.050.485	1.712.685	1.792.669	1.538.295	1.791.812
Κρέας Αιγοπρόβειο	957.141	1.006.339	1.262.493	1.386.667	1.946.017	1.620.049
Κρέας Πουλερικών	313.222	156.432	422.022	440.925	470.402	464.100
Αυγά	596.995	584.699	809.213	1.021.246	1.099.200	1.194.002
Ελαιόλαδο	1.578.240	895.220	3.137.462	1.136.360	1.875.866	939.726
Φρούτα-Λαχανικά	5.065.400	6.423.963	7.372.394	8.636.050	9.631.379	8.195.758
Κρασί	584.354	611.460	414.624	504.566	654.780	432.500

Ν. Κυκλάδων	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	12.844	2.990	17.107	17.107	19.219	4.671
Σιτάρι σκληρό	14.640	3.456	21.094	21.094	24.678	
Αραβόσιτος						
Κριθάρι	441.936	100.000	663.740	663.740	771.540	106.275
Βρώμη	19.096	4.380	15.320	15.320	15.960	4.889
Ρύζι						
Ζάχαρη						
Γάλα	2.208.662	2.299.492	2.498.779	2.498.779	2.774.290	7.297.484
Κρέας Βόειο	1.046.611	1.421.020	1.491.148	1.491.140	1.626.968	1.143.524
Κρέας Χοίρειο	557.830	583.694	663.755	663.755	782.215	136.307
Κρέας Αιγοπρόβειο	1.632.378	1.685.237	1.966.935	1.966.920	2.492.235	565.073
Κρέας Πουλερικών	109.222	123.522	142.417	142.417	156.767	
Αυγά	440.000	569.520	660.800	660.800	764.640	
Ελαιόλαδο	902.588	1.115.594	65.956	65.956	778.366	1.326.932
Φρούτα-Λαχανικά	3.459.217	2.592.899	4.662.332	4.665.910	5.236.577	3.505.276
Κρασί	551.856	372.800	1.004.626	1.004.626	1.004.626	448.880

Σύνολο χώρας	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	33.210.000	24.527.600	38.928.947	37.212.402	35.961.854	39.274.702
Σιτάρι σκληρό	45.227.300	53.647.000	101.896.476	67.234.125	51.678.087	63.383.769
Αραβόσιτος	58.672.800	69.714.000	89.405.343	84.595.100	85.450.865	73.902.360
Κριθάρι	19.998.000	12.954.000	19.718.422	18.046.752	16.599.464	18.954.784
Βρώμη	2.394.240	2.105.100	3.226.492	3.813.937	3.824.750	5.951.471
Ρύζι	5.959.410	6.108.900	6.040.897	5.765.020	12.875.167	17.808.384
Ζάχαρη	25.514.865	21.390.000	24.651.900	33.976.000	30.965.993	29.451.400
Γάλα	129.740.214	166.961.579	182.565.467	205.703.080	241.870.800	305.330.762
Κρέας Βόειο	48.279.326	55.978.266	62.414.167	69.923.236	74.121.667	76.693.858
Κρέας Χοίρειο	52.566.102	57.555.216	67.260.813	81.504.980	68.094.224	72.454.038
Κρέας Αιγοπρόβειο	91.832.153	100.268.214	113.092.070	132.780.881	139.297.306	140.914.200
Κρέας Πουλερικών	44.696.772	54.834.638	68.999.520	78.336.685	77.058.311	86.046.264
Αυγά	36.876.931	41.288.304	55.610.880	57.610.564	54.938.800	54.055.332
Ελαιόλαδο	130.117.669	94.309.630	329.042.910	62.451.206	159.084.800	238.528.104
Φρούτα-Λαχανικά	299.034.711	397.284.380	485.120.192	514.523.225	506.428.102	531.212.428
Κρασί	20.836.545	28.425.015	31.220.384	32.501.250	37.558.267	30.282.784

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Πίνακας 4: Ακαθάριστη αξία παραγωγής σε διεθνείς τιμές [X=Y/(1+R)] σε χιλιάδες δραχμές

N. Λεσβου	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	0	0	0	0	0	0
Σιτάρι σκληρό	220.716	51.290	204.379	294.561	370.188	574.011
Αραβόσιτος	16.788	10.754	16.655	16.891	22.188	27.767
Κριθάρι	367.668	89.512	212.462	303.443	319.502	334.112
Βρώμη	80.978	12.452	53.316	66.513	99.345	107.251
Ρύζι	0	0	0	0	0	0
Ζάχαρη	0	0	0	0	0	0
Γάλα	1.270.720	1.143.565	1.406.965	1.350.313	1.552.282	1.554.656
Κρέας Βόειο	215.228	311.630	260.105	330.445	401.316	405.506
Κρέας Χοίρειο	52.201	56.551	80.898	0	9.794	10.030
Κρέας Αιγοπρόβειο	722.124	919.015	811.759	1.147.882	1.831.709	1.695.607
Κρέας Πουλερικών	247.926	346.265	356.817	418.870	429.563	490.606
Αυγά	321.326	475.720	568.929	437.032	486.824	488.610
Ελαιόλαδο	3.315.789	675.325	5.236.552	2.682.355	3.290.730	10.787.220
Φρούτα-Λαχανικά	2.239.302	2.423.124	2.821.983	2.940.357	3.052.399	3.194.435
Κρασί	111.231	90.966	187.744	203.082	208.391	235.482

N. Χίου	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	719	42	0	0	0	0
Σιτάρι σκληρό	26.414	2.443	22.145	23.071	27.147	100.370
Αραβόσιτος	0	0	0	0	0	0
Κριθάρι	13.435	228	6.572	6.019	5.035	3.925
Βρώμη	2.211	284	0	0	0	2.640
Ρύζι	0	0	0	0	0	0
Ζάχαρη	0	0	0	0	0	0
Γάλα	287.387	194.983	215.892	226.385	151.440	175.895
Κρέας Βόειο	118.485	123.127	125.555	132.139	131.895	155.079
Κρέας Χοίρειο	88.130	79.922	73.985	85.429	34.580	24.496
Κρέας Αιγοπρόβειο	74.970	79.542	88.520	110.024	173.483	176.092
Κρέας Πουλερικών	109.711	121.795	125.239	143.286	107.270	120.495
Αυγά	7.546	312.508	397.853	455.241	507.109	559.866
Ελαιόλαδο	1.016.334	4.306	21.231	400.846	357.260	474.308
Φρούτα-Λαχανικά	1.034.133	827.097	409.330	462.321	497.532	589.094
Κρασί	42.620	22.455	7.241	7.757	8.705	11.048

N. Σάμου	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	134	486	0	0	0	0
Σιτάρι σκληρό	12.270	9.848	17.303	25.572	45.240	64.088
Αραβόσιτος	580	0	0	0	0	0
Κριθάρι	2.509	2.466	388	921	1.933	1.016
Βρώμη	18.943	15.190	17.640	26.910	39.658	52.167
Ρύζι	0	0	0	0	0	0
Ζάχαρη	0	0	0	0	0	0
Γάλα	226.672	158.517	119.198	193.149	227.031	328.375
Κρέας Βόειο	20.205	23.229	27.366	25.569	31.295	41.634
Κρέας Χοίρειο	103.408	93.581	96.742	20.742	25.087	249.354
Κρέας Αιγοπρόβειο	65.663	64.946	25.031	115.440	199.173	206.092
Κρέας Πουλερικών	111.022	123.908	151.516	157.842	207.079	186.873
Αυγά	118.846	164.841	183.624	168.089	212.206	219.248
Ελαιόλαδο	359.952	1.378.319	394.686	2.247.884	1.415.776	1.434.783
Φρούτα-Λαχανικά	804.626	847.429	849.324	981.312	1.229.230	1.447.380
Κρασί	538.820	817.365	1.129.616	789.845	853.064	1.116.714

N. Δωδεκανήσου	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	0	0	0	0	0	0
Σιτάρι σκληρό	176.739	95.646	248.812	302.924	277.288	388.529
Αραβόσιτος	2.701	1.169	1.882	0	0	0
Κριθάρι	66.492	49.502	65.721	60.816	45.815	42.523
Βρώμη	43.604	40.285	47.063	42.326	32.784	41.580
Ρύζι	0	0	0	0	0	0
Ζάχαρη	0	0	0	0	0	0
Γάλα	302.161	334.057	406.137	438.181	493.502	619.401
Κρέας Βόειο	437.837	466.315	582.547	579.405	576.926	593.166
Κρέας Χοίρειο	821.857	848.048	1.279.937	1.447.512	1.158.905	1.382.410
Κρέας Αιγοπρόβειο	359.076	397.036	554.315	651.686	1.412.257	1.037.374
Κρέας Πουλερικών	233.450	124.731	346.013	371.637	379.398	392.434
Αυγά	375.401	437.107	619.130	715.252	857.560	934.938
Ελαιόλαδο	954.773	611.907	2.033.352	801.382	1.179.048	619.055
Φρούτα-Λαχανικά	4.478.691	5.630.117	6.410.777	7.451.294	8.253.110	7.071.405
Κρασί	400.791	457.680	300.235	355.829	455.975	306.303

N. Κυκλάδων	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	10.267	1.955	7.402	10.476	12.355	3.023
Σιτάρι σκληρό	9.012	1.722	10.381	12.807	17.401	0
Αραβόσιτος	0	0	0	0	0	0
Κριθάρι	303.326	52.383	302.929	332.905	373.498	49.661
Βρώμη	16.521	2.917	10.084	9.263	10.570	3.227
Ρύζι	0	0	0	0	0	0
Ζάχαρη	0	0	0	0	0	0
Γάλα	1.084.304	802.367	965.399	996.278	1.163.819	3.033.768
Κρέας Βόειο	537.206	747.429	799.783	749.935	763.660	550.393
Κρέας Χοίρειο	490.634	471.211	496.042	535.957	589.297	105.163
Κρέας Αιγοπρόβειο	612.394	664.885	863.610	924.385	1.808.656	361.836
Κρέας Πουλερικών	81.405	98.490	116.767	120.037	126.439	0
Αυγά	276.680	425.760	505.579	462.805	596.547	0
Ελαιόλαδο	546.030	762.539	42.745	46.513	489.231	874.132
Φρούτα-Λαχανικά	3.058.547	2.272.479	4.054.202	4.025.807	4.487.213	3.024.397
Κρασί	378.502	279.042	727.463	708.481	699.600	317.904

Σύνολο χώρας	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	26.547.300	16.037.483	16.844.491	22.788.438	23.118.214	25.417.228
Σιτάρι σκληρό	27.840.164	26.724.588	50.144.526	40.819.754	36.439.227	69.300.870
Αραβόσιτος	37.827.333	34.905.518	42.413.148	43.662.489	52.666.063	52.616.117
Κριθάρι	13.725.783	6.785.674	8.999.421	9.051.511	8.035.694	8.857.374
Βρώμη	2.071.377	1.401.720	2.123.754	2.306.134	2.533.120	3.928.007
Ρύζι	3.006.616	2.745.815	3.119.709	2.838.948	5.778.114	8.535.671
Ζάχαρη	26.186.129	20.908.700	18.013.690	24.298.162	24.660.313	27.734.931
Γάλα	63.693.671	58.258.311	70.533.889	82.015.032	101.465.196	126.934.536
Κρέας Βόειο	24.780.875	29.443.470	33.476.081	35.166.316	34.790.923	36.913.769
Κρέας Χοίρειο	46.234.032	46.463.850	50.265.857	65.812.158	51.300.114	55.899.392
Κρέας Αιγοπρόβειο	34.451.271	39.559.343	49.654.661	62.402.453	101.090.372	90.232.263
Κρέας Πουλερικών	33.313.243	43.722.393	56.572.183	66.026.676	62.150.612	72.759.018
Αυγά	23.188.854	30.866.172	42.547.966	40.348.795	42.861.456	42.326.905
Ελαιόλαδο	78.716.073	64.463.178	213.248.808	44.041.753	99.990.446	157.133.138
Φρούτα-Λαχανικά	264.398.507	348.189.641	421.843.645	443.937.209	433.957.243	458.336.866
Κρασί	14.291.183	21.276.209	22.607.085	22.920.487	26.154.782	21.446.731

Πίνακας 5: Συνολική προστασία από τις τιμές (Υ-Χ) σε χιλιάδες δραχμές

N. Λέσβου	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	0	0	0	0	0	0
Σιτάρι σκληρό	137.844	51.670	210.931	190.609	154.812	-49.011
Αραβόσιτος	9.252	10.724	18.453	15.834	13.812	11.233
Κριθάρι	168.012	81.368	253.058	301.557	340.498	380.888
Βρώμη	12.622	6.248	27.684	43.487	50.655	55.249
Ρύζι	0	0	0	0	0	0
Ζάχαρη	0	0	0	0	0	0
Γάλα	1.317.660	2.133.760	2.234.735	2.036.427	2.148.018	2.184.944
Κρέας Βόειο	204.090	280.844	224.845	326.598	453.684	436.994
Κρέας Χοίρειο	7.149	13.499	27.352	0	3.206	2.970
Κρέας Αιγοπρόβειο	1.202.746	1.410.345	1.037.081	1.294.598	692.291	952.393
Κρέας Πουλερικών	84.719	88.005	78.383	78.094	103.037	89.594
Αυγά	189.674	160.630	174.671	186.968	137.176	135.390
Ελαιόλαδο	2.165.211	312.675	2.843.448	1.121.225	1.944.822	5.587.780
Φρούτα-Λαχανικά	293.348	341.660	423.297	467.517	509.751	507.915
Κρασί	50.944	30.565	71.531	84.888	90.859	97.018
Σύνολο	5.843.272	4.921.994	7.625.468	6.147.803	6.642.621	10.393.358

N. Χίου	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	180	22	0	0	0	0
Σιτάρι σκληρό	16.496	2.461	22.855	14.929	11.353	-8.570
Αραβόσιτος	0	0	0	0	0	0
Κριθάρι	6.140	207	7.828	5.981	5.365	4.475
Βρώμη	345	142	0	0	0	1.360
Ρύζι	0	0	0	0	0	0
Ζάχαρη	0	0	0	0	0	0
Γάλα	298.003	363.817	342.908	341.415	209.560	247.205
Κρέας Βόειο	112.353	110.963	108.535	130.601	149.105	167.121
Κρέας Χοίρειο	12.070	19.078	25.015	20.371	11.320	7.254
Κρέας Αιγοπρόβειο	124.868	122.068	113.090	124.086	65.567	98.908
Κρέας Πουλερικών	37.489	30.955	27.511	26.714	25.730	22.005
Αυγά	4.454	105.520	122.147	194.759	142.891	155.134
Ελαιόλαδο	663.666	1.994	11.529	167.554	211.140	245.692
Φρούτα-Λαχανικά	135.471	116.621	61.400	73.509	83.088	93.666
Κρασί	19.520	7.545	2.759	3.243	3.795	4.552
Σύνολο	1.431.056	881.393	845.577	1.103.161	918.916	1.038.802

<i>N. Σάρου</i>	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	34	258	0	0	0	0
Σιτάρι σκληρό	7.663	9.920	17.857	16.548	18.920	-5.472
Αραβόσιτος	319	0	0	0	0	0
Κριθάρι	1.146	2.242	463	915	2.059	1.158
Βρώμη	2.953	7.622	9.160	17.595	20.222	26.873
Ρύζι	0	0	0	0	0	0
Ζάχαρη	0	0	0	0	0	0
Γάλα	235.046	295.774	189.327	291.291	314.162	461.505
Κρέας Βόειο	19.159	20.935	23.657	25.272	35.379	44.866
Κρέας Χοίρειο	14.162	22.339	32.708	4.946	8.213	73.846
Κρέας Αιγοπρόβειο	109.367	99.667	31.979	130.196	75.277	115.758
Κρέας Πουλερικών	37.938	31.492	33.284	29.428	49.671	34.127
Αυγά	70.154	55.659	56.376	71.911	59.794	60.752
Ελαιόλαδο	235.048	638.161	214.314	939.616	836.724	743.217
Φρούτα-Λαχανικά	105.406	119.487	127.399	156.029	205.281	230.133
Κρασί	246.780	274.635	430.384	330.155	371.936	460.086
Σύνολο	1.085.174	1.578.192	1.166.907	2.013.900	1.997.637	2.246.850

<i>N. Δωδεκανήσου</i>	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	0	0	0	0	0	0
Σιτάρι σκληρό	110.379	96.354	256.788	196.021	115.962	-33.174
Αραβόσιτος	1.488	1.166	2.086	0	0	0
Κριθάρι	30.384	44.998	78.279	60.437	48.825	48.477
Βρώμη	6.796	20.215	24.437	27.674	16.716	21.420
Ρύζι	0	0	0	0	0	0
Ζάχαρη	0	0	0	0	0	0
Γάλα	313.322	623.313	645.083	660.826	682.898	870.518
Κρέας Βόειο	415.179	420.248	503.578	572.659	652.209	639.225
Κρέας Χοίρειο	112.559	202.437	432.748	345.157	379.390	409.402
Κρέας Αιγοπρόβειο	598.065	609.303	708.178	734.981	533.760	582.675
Κρέας Πουλερικών	79.772	31.701	76.009	69.288	91.004	71.666
Αυγά	221.594	147.592	190.083	305.994	241.640	259.064
Ελαιόλαδο	623.467	283.313	1.104.110	334.978	696.818	320.671
Φρούτα-Λαχανικά	586.709	793.846	961.617	1.184.756	1.378.269	1.124.353
Κρασί	183.563	153.780	114.389	148.737	198.805	126.197
Σύνολο	3.283.278	3.428.266	5.097.384	4.641.509	5.036.297	4.440.493

Ν. Κυκλαδων	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	2.577	1.035	9.705	6.631	6.864	1.648
Σιτάρι σκληρό	5.628	1.734	10.713	8.287	7.277	0
Αραβόσιτος	0	0	0	0	0	0
Κριθάρι	138.610	47.617	360.811	330.835	398.042	56.614
Βρώμη	2.575	1.463	5.236	6.057	5.390	1.662
Ρύζι	0	0	0	0	0	0
Ζάχαρη	0	0	0	0	0	0
Γάλα	1.124.358	1.497.125	1.533.380	1.502.501	1.610.471	4.263.716
Κρέας Βόειο	509.405	673.591	691.365	741.205	863.308	593.131
Κρέας Χοίρειο	67.196	112.483	167.713	127.798	192.918	31.144
Κρέας Αιγοπρόβειο	1.019.984	1.020.352	1.103.325	1.042.535	683.579	203.237
Κρέας Πουλερικών	27.817	25.032	25.650	22.380	30.328	0
Αυγά	163.320	143.760	155.221	197.995	168.093	0
Ελαιόλαδο	356.558	353.055	23.211	19.443	289.135	452.800
Φρούτα-Λαχανικά	400.670	320.420	608.130	640.103	749.364	480.879
Κρασί	173.354	93.758	277.163	296.145	305.026	130.976
Σύνολο	3.992.051	4.291.425	4.971.623	4.941.914	5.309.796	6.215.808

Σύνολο χώρας	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Σιτάρι μαλακό	6.662.700	8.490.117	22.084.456	14.423.964	12.843.640	13.857.474
Σιτάρι σκληρό	17.387.136	26.922.412	51.751.950	26.414.371	15.238.860	-5.917.101
Αραβόσιτος	20.845.467	34.808.482	46.992.195	40.932.611	32.784.802	21.286.243
Κριθάρι	6.272.217	6.168.326	10.719.001	8.995.241	8.563.770	10.097.410
Βρώμη	322.863	703.380	1.102.738	1.507.803	1.291.630	2.023.464
Ρύζι	2.952.794	3.363.085	2.921.188	2.926.072	7.097.053	9.272.713
Ζάχαρη	-671.264	481.300	6.638.210	9.677.838	6.305.680	1.716.469
Γάλα	66.046.543	108.703.268	112.031.578	123.688.048	140.405.604	178.396.226
Κρέας Βόειο	23.498.451	26.534.796	28.938.086	34.756.920	39.330.744	39.780.089
Κρέας Χοίρειο	6.332.070	11.091.366	16.994.956	15.692.822	16.794.110	16.554.646
Κρέας Αιγοπρόβειο	57.380.882	60.708.871	63.437.409	70.378.428	38.206.934	50.681.937
Κρέας Πουλερικών	11.383.529	11.112.245	12.427.337	12.310.009	14.907.699	13.287.246
Αυγά	13.688.077	10.422.132	13.062.914	17.261.769	12.077.344	11.728.427
Ελαιόλαδο	51.401.596	29.846.452	115.794.102	18.409.453	59.094.354	81.394.966
Φρούτα-Λαχανικά	34.636.204	49.094.739	63.276.547	70.586.016	72.470.859	72.875.562
Κρασί	6.545.362	7.148.806	8.613.299	9.580.763	11.403.485	8.836.053
Σύνολο	324.684.625	395.599.776	576.785.967	477.542.128	488.816.570	525.871.821

Πίνακας 6: Άμεσες ενισχύσεις προς τους παραγωγούς σε χιλιάδες δραχμές

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
N. Λέσβου						
Ενισχύσεις προϊόντων φυτ. παρ.	1.238.251	1.694.000	252.675	525.349	535.351	2.924.430
Ενισχύσεις προϊόντων ζωικής. παρ.	949.450	558.000	724.508	760.188	770.191	1.888.257
Ενισχύσεις στο βαμβάκι	2.824	2.346	4.869	7.337	6.753	6.677
Σύνολο	2.190.525	2.254.346	982.052	1.292.874	1.312.295	4.819.364
N. Χίου						
Ενισχύσεις προϊόντων φυτ. παρ.	68.680	28.000	28.000	232.445	384.856	450.000
Ενισχύσεις προϊόντων ζωικής. παρ.	4.680	107.000	107.000	82.322	98.860	120.000
Σύνολο	73.360	135.000	135.000	314.767	483.716	570.000
N. Σάμου						
Ενισχύσεις προϊόντων φυτ. παρ.	220.000	510.000	390.000	575.000	1.146.000	1.929.000
Ενισχύσεις προϊόντων ζωικής. παρ.	90.000	98.000	65.000	125.000	216.000	286.000
Σύνολο	310.000	608.000	455.000	700.000	1.362.000	2.215.000
N. Δωδεκανήσου						
Ενισχύσεις προϊόντων φυτ. παρ.	940.014	397.000	1.345.000	1.394.136	2.782.002	3.062.008
Ενισχύσεις προϊόντων ζωικής. παρ.	583.182	531.000	774.430	808.913	754.260	1.204.331
Σύνολο	1.523.196	928.000	2.119.430	2.203.049	3.536.262	4.266.339
N. Κυκλαδών						
Ενισχύσεις προϊόντων φυτ. παρ.	89.162	250.000	14.517	15.000	20.000	762.000
Ενισχύσεις προϊόντων ζωικής. παρ.	810.561	1.100.000	1.200.000	1.200.000	1.400.000	1.850.000
Σύνολο	899.723	1.350.000	1.214.517	1.215.000	1.420.000	2.612.000
Σύνολο χώρας						
Ενισχύσεις προϊόντων φυτ. παρ.	71.314.000	75.224.000	101.678.000	140.234.000	188.826.000	216.447.000
Ενισχύσεις προϊόντων ζωικής. παρ.	35.421.000	38.481.000	50.356.000	61.336.000	74.432.000	70.260.000
Ενισχύσεις στο βαμβάκι	57.382.449	78.592.951	72.360.397	143.724.847	168.490.600	203.884.716
Ενισχύσεις στον καπνό	48.456.329	79.289.429	96.163.046	121.699.277	142.655.031	120.407.964
Σύνολο	212.573.777	271.587.380	320.557.443	466.994.123	574.403.632	610.999.680

Πηγές: Υπουργείο Γεωργίας

Reports on the European Guidance and Guarantee Fund (Guarantee Section and Food Aid Financing) 1985-1995

Πίνακας 7: Σχέδια Βελτίωσης (όλα τα ποσά είναι σε εκατομμύρια δραχμές)

Σχέδια Βελτίωσης		1987					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		170	314,3	123	212,1	100,3	41,7
Χίος		58	113,2	55	101,5	50,3	19,1
Σάμος		166	423,3	166	226,8	112,5	41,8
Κύκλαδες		56	217,1	50	159,1	78,9	13,6
Δωδεκάνησα		121	627,1	102	515,8	255,8	43,0
Σύνολο Χώρας		12.762	38.663,0	8.600	24.788,2	10.298,8	3.405,7

Σχέδια Βελτίωσης		1988					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		98	215,0	77	180,9	78,7	39,4
Χίος		82	123,8	77	127,1	62,8	22,9
Σάμος		124	360,8	50	219,5	108,2	16,6
Κύκλαδες		47	200,4	30	122,8	66,5	23,8
Δωδεκάνησα		133	645,1	88	380,8	179,2	87,3
Σύνολο Χώρας		9.156	31.303,5	8.060	24.732,3	10.396,8	5.569,2

Σχέδια Βελτίωσης		1989					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		84	279,4	117	313,6	160,9	69,7
Χίος		78	117,0	74	105,4	53,5	50,6
Σάμος		46	161,2	87	215,6	107,8	70,4
Κύκλαδες		52	267,0	48	206,7	105,2	49,6
Δωδεκάνησα		103	561,6	157	778,7	363,2	93,4
Σύνολο Χώρας		7.687	32.495,2	8.442	31.413,2	13.315,6	8.291,7

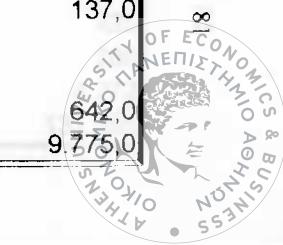
Σχέδια Βελτίωσης		1990					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		41	218,8	37	181,5	89,4	90,3
Χίος		44	73,3	40	48,9	15,7	51,5
Σάμος		30	118,2	35	159,4	74,8	56,9
Κύκλαδες		30	151,4	30	123,3	60,7	78,5
Δωδεκάνησα		90	615,9	83	522,4	245,7	245,5
Σύνολο Χώρας		5.966	30.944,4	5.883	30.075,8	11.941,6	12.058,5

Σχέδια Βελτίωσης		1991					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		91	441,6	45	163,9	76,3	96,3
Χίος		31	116,3	34	88,9	106,6	28,9
Σάμος		63	294,6	50	175,4	90,6	48,7
Κύκλαδες		29	212,2	26	194,4	110,8	46,8
Δωδεκάνησα		44	579,9	31	449,8	213,7	154,4
Σύνολο Χώρας		7.914	51.563,4	6.253	39.731,2	17.173,8	13.164,4

Σχέδια Βελτίωσης		1992					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		67	413,5	86	516,6	226,7	129,6
Χίος		31	114,6	28	106,0	30,0	34,6
Σάμος		52	560,4	48	311,4	139,4	81,5
Κύκλαδες		25	189,9	46	123,6	52,6	75,9
Δωδεκάνησα		91	634,8	77	570,0	138,0	234,7
Σύνολο Χώρας		5.949	52.570,1	7.195	53.284,0	18.108,3	18.146,8

Σχέδια Βελτίωσης		1993					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		35	473,0	52	481,6	192,3	152,9
Χίος		15	89,8	17	85,2	37,1	49,9
Σάμος		26	316,0	20	252,5	110,9	108,7
Κύκλαδες							
Δωδεκάνησα		43	505,2	36	488,0	343,6	268,4
Σύνολο Χώρας		2.789	30.027,5	2.968	30.529,7	12.720,6	12.009,8

Σχέδια Βελτίωσης		1994					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		128	1.752,0	114	1.470,0	809,0	290,0
Χίος		149	1.653,0	131	1.275,0	706,0	137,0
Σάμος							
Κύκλαδες							
Δωδεκάνησα		150	1.941,0	136	1.661,0	909,0	642,0
Σύνολο Χώρας		2.893	32.902,0	2.682	26.798,0	10.553,0	9.775,0

Σχέδια Βελτίωσης		1995					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		153	2.306,0	117	1.735,0	954,0	281,0
Χίος		37	345,0	32	318,0	175,0	228,0
Σάμος							
Κύκλαδες							
Δωδεκάνησα		123	1.410,0	117	1.152,0	633,0	641,0
Σύνολο Χώρας		3.068	37.005,0	2.743	32.184,0	11.918,0	9.399,0

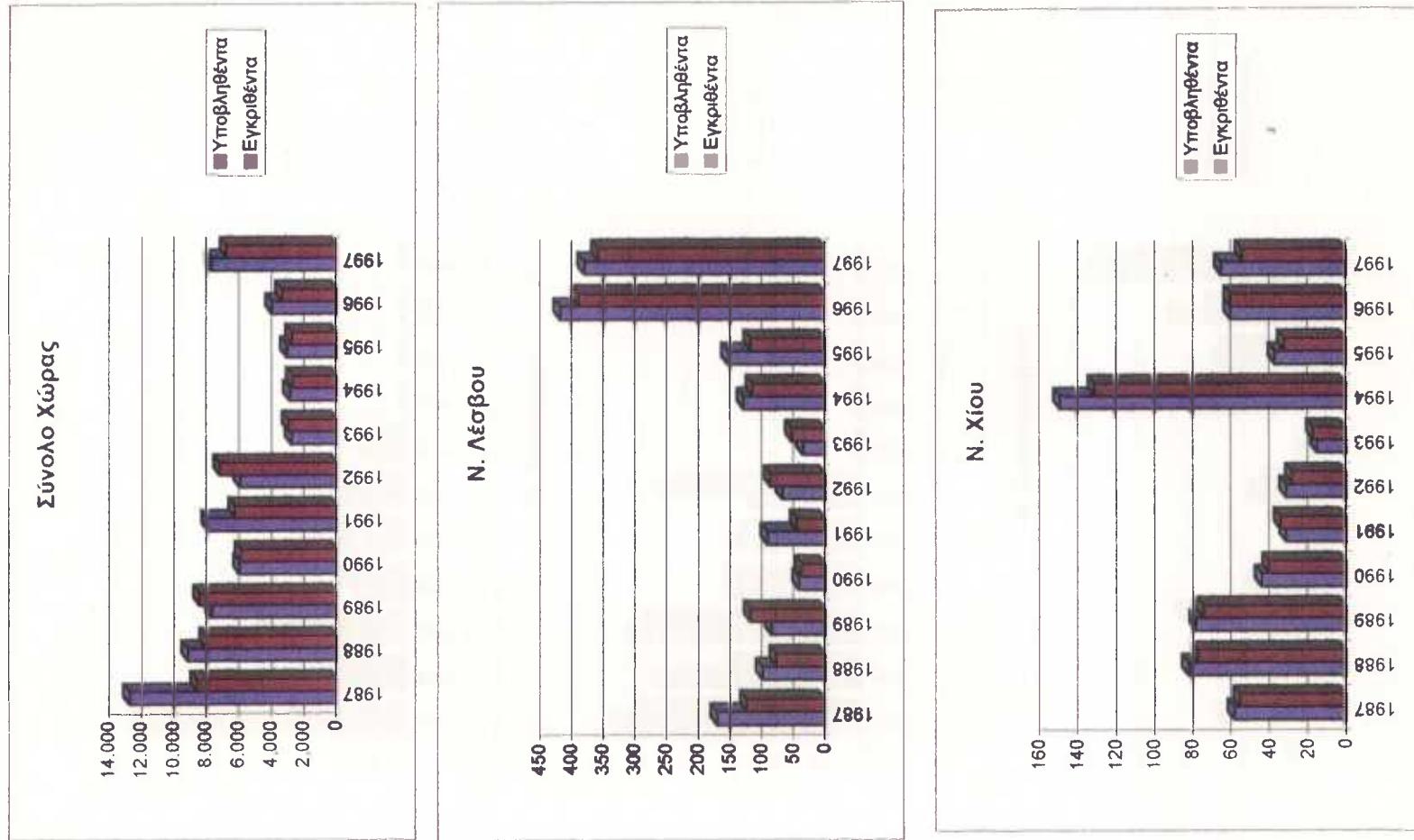
Σχέδια Βελτίωσης		1996					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		418	4.491,0	389	3.656,0	2.013,0	1.014,0
Χίος		60	600,0	60	600,0	333,0	266,0
Σάμος							
Κύκλαδες							
Δωδεκάνησα		166	2.202,0	130	1.331,0	732,0	644,0
Σύνολο Χώρας		3.992	54.448,0	3.358	40.261,0	18.169,0	11.688,0

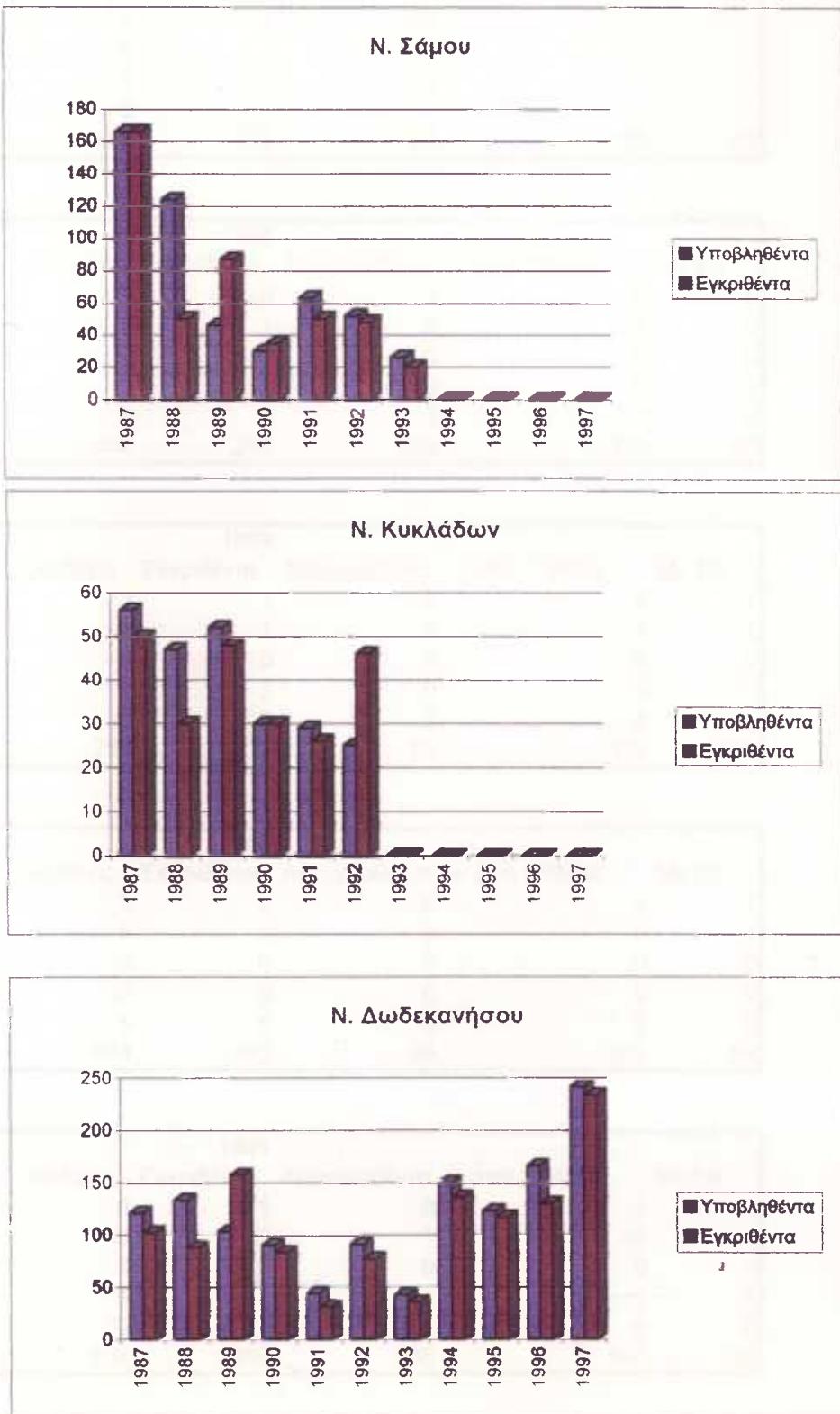
Σχέδια Βελτίωσης		1997					
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		380	5.375,0	358	4.578,0	2.687,0	1.581,0
Χίος		65	599,0	54	480,0	264,0	185,0
Σάμος							
Κύκλαδες							
Δωδεκάνησα		242	3.601,0	234	3.219,0	1.804,0	1.218,0
Σύνολο Χώρας		7.692	124.540,0	6.786	104.216,0	46.490,0	28.047,0

Συνολικά Σχέδια Βελτίωσης 1987-1997							
		Υποβληθέντα ΣΒ	Υψος Επένδυσης	Εγκριθέντα	Υψος Επένδυσης	Επιδότηση που αναλογεί	Επιδότηση που καταβλήθηκε
Λέσβος		1.665	16.280	1.515	13.489	7.388	3.786
Χίος		650	3.945	602	3.336	1.834	1.074
Σάμος		507	2.235	456	1.561	744	425
Κύκλαδες		239	1.238	230	930	475	288
Δωδεκάνησα		1.306	13.324	1.191	11.069	5.817	4.272
Σύνολο Χώρας		69.868	516.462	62.970	438.013	181.086	131.555

Σημείωση: για κάποιους νομούς και κάποια έτη δεν είναι αναφέρονται στοιχεία γιατί δεν υπήρχαν στο Υπ. Γεωργίας
Πήγη: Υπουργείο Γεωργίας

Διάγραμμα 1: Υποβληθέντα - Εγκριθέντα Σχέδια Βελτίωσης

Πίνακας 8: Νέοι Γεωργοί

Νέοι Γεωργοί		1987				
		Αιτήσεις	Εκκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1.5ΜΑΕ	Με ΣΒ
Λέσβος		8	5	1		4
Χίος		2	1	1		
Σάμος		0				
Κύκλαδες		1		1		
Δωδεκάνησα		0				
Σύνολο Χώρας		482	172	53	150	68

Νέοι Γεωργοί		1988				
		Αιτήσεις	Εκκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1.5ΜΑΕ	Με ΣΒ
Λέσβος		4	0	2		0
Χίος		2	1	0		1
Σάμος		0	0	0		0
Κύκλαδες		1	1	0		0
Δωδεκάνησα		9	3	3		3
Σύνολο Χώρας		352	211	109	192	96

Νέοι Γεωργοί		1989				
		Αιτήσεις	Εκκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1.5ΜΑΕ	Με ΣΒ
Λέσβος		3	1	0		0
Χίος		1	1	0		1
Σάμος		0	0	0		0
Κύκλαδες		2	2	0		0
Δωδεκάνησα		3	5	0		5
Σύνολο Χώρας		750	422	60	376	126

Νέοι Γεωργοί		1990				
		Αιτήσεις	Εκκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1.5ΜΑΕ	Με ΣΒ
Λέσβος		2	2	6		2
Χίος		5	2	2		0
Σάμος		0	0	0		0
Κύκλαδες		0	0	0		0
Δωδεκάνησα		5	5	0		5
Σύνολο Χώρας		464	393	86	322	94

Νέοι Γεωργοί		1991				
		Αιτήσεις	Εκκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1.5ΜΑΕ	Με ΣΒ
Λέσβος		3	1	0		1
Χίος		2	2	1		2
Σάμος		4	0	0		0
Κύκλαδες		1	1	0		1
Δωδεκάνησα		9	6	1		6
Σύνολο Χώρας		894	469	266	347	128

Νέοι Γεωργοί		1992			
		Αιτήσεις	Εγκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1,5ΜΑΕ
Λέσβος		0	1	0	1
Χίος		1	1	1	0
Σάμος		9	7	2	3
Κύκλαδες		8	3	1	4
Δωδεκάνησα		2	0	0	0
Σύνολο Χώρας		1189	463	349	368
					294

Νέοι Γεωργοί		1993			
		Αιτήσεις	Εγκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1,5ΜΑΕ
Λέσβος		5	0	3	0
Χίος		1	0	1	0
Σάμος		2	0	0	1
Κύκλαδες		0	0	0	0
Δωδεκάνησα		6	2	1	2
Σύνολο Χώρας		1215	705	569	589
					441

Νέοι Γεωργοί		1994			
		Αιτήσεις	Εγκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1,5ΜΑΕ
Λέσβος		10	4	1	
Χίος		3	2		
Σάμος					
Κύκλαδες					
Δωδεκάνησα		28	6	3	
Σύνολο Χώρας		1465	782	430	

Νέοι Γεωργοί		1995			
		Αιτήσεις	Εγκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1,5ΜΑΕ
Λέσβος		44	20	24	
Χίος		3	3		
Σάμος					
Κύκλαδες					
Δωδεκάνησα		47	19	8	
Σύνολο Χώρας		2294	1116	440	

Νέοι Γεωργοί		1996			
		Αιτήσεις	Εγκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1,5ΜΑΕ
Λέσβος		83	33	25	
Χίος		18	12	5	
Σάμος					
Κύκλαδες					
Δωδεκάνησα		43	26	9	
Σύνολο Χώρας		3061	1744	577	

Νέοι Γεωργοί		1997				
		Αιτήσεις	Εγκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1,5ΜΑΕ	Με ΣΒ
Λέσβος		206	66	100		
Χίος		9	3	1		
Σάμος						
Κύκλαδες						
Δωδεκανησα		51	29	42		
Σύνολο Χώρας		6163	2977	767		

Σύνολο 1987-97	Αιτήσεις	Εγκριθέντα	Απορριφθέντα	> από 1,5ΜΑΕ	Με ΣΒ	Ποσοστό Εγκριθέντων
Λέσβος	368	133	162		8	6
Χίος	47	28	12		4	3
Σάμος	15	7	2		4	1
Κύκλαδες	13	7	2		5	10
Δωδεκανησα	203	101	67		21	13
Σύνολο Ν.Αιγαίου	646	276	245		42	33
Σύνολο Χώρας	18329	9454	3706		2344	1247
Ποσοστό Ν.Αιγαίου στο σύνολο χώρας	3,52%	2,92%	6,61%		1,79%	2,65%

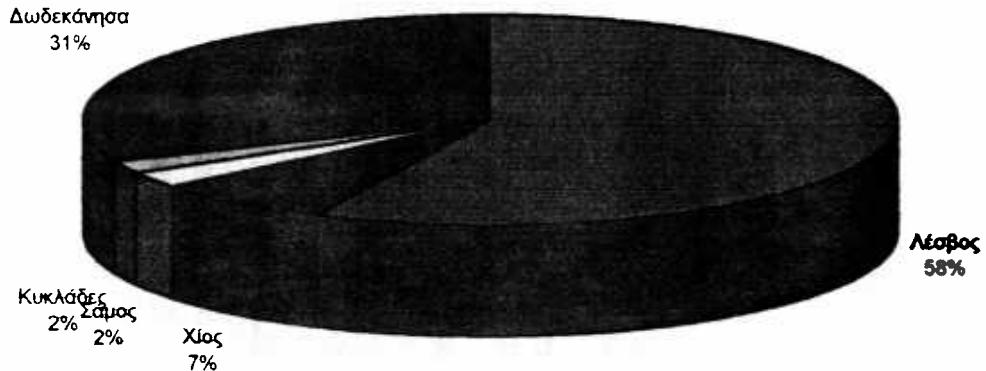
Σημείωση: για κάποιους νομούς και κάποια έτη δεν είναι αναφέρονται στοιχεία

γιατί δεν υπήρχαν στο Υπ. Γεωργίας

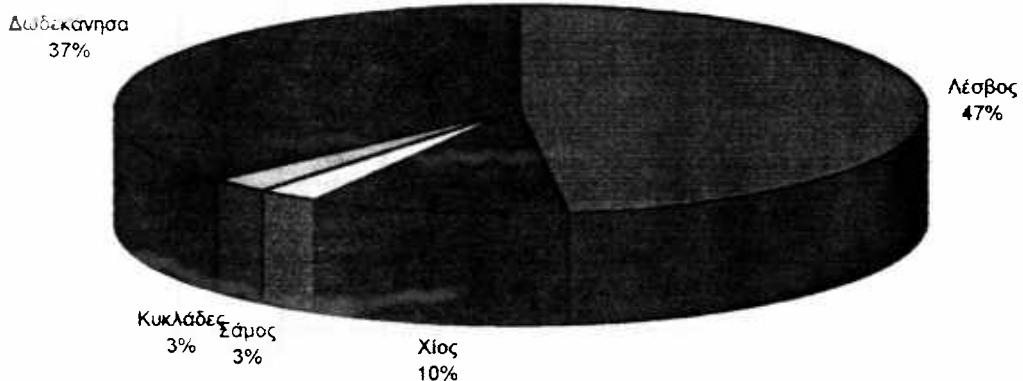
Πήγη: Υπουργείο Γεωργίας

Διάγραμμα 2: Νέοι Γεωργοί

Αιτήσεις για το πράγματα νέων γεωργών κατά τα έτη 1987-97

Εκριθέντα προγράμματα νέων γεωργών κατά τα έτη 1987-97

Πίνακας 9 : Ενισχύσεις για εφοδιασμό

Προϊόν	1993				1994				1995				ποσοστό εκτέλεσης	
	προβλεπ. ισοζύγιο		εκτέλεση		προβλεπ. ισοζύγιο		εκτέλεση		προβλεπ. ισοζύγιο		εκτέλεση			
	ποσ.(t)	συν.κόστος	ποσ.(t)	συν.κ.	ποσ.(t)	συν.κόστος	ποσ.(t)	συν.κόστος	ποσ.(t)	συν.κόστος	ποσ.(t)	συν.κόστος		
α) Γιασούρτι	1.750	67,5	0	0	7.000	180,0	2,3	0,1	0,03%	4.000	105,0	34,0	1,2	0,85%
ομάδα A	500	11,3	0	0	2.000	30,0	0,0	0,0	0,00%	1.000	15,0	0,0	0,0	0,00%
ομάδα B	1.250	56,3	0	0	5.000	150,0	2,3	0,1	0,05%	3.000	90,0	34,0	1,2	1,13%
β) Ζάχαρη	9.000	354,4	0	0	12.000	315,0	8.131,0	240,0	67,76%	12.000	135,0	8.139,5	288,6	67,83%
ομάδα A	2.250	50,6	0	0	3.000	45,0	265,0	4,0	8,83%	3.000	45,0	237,0	4,3	7,90%
ομάδα B	6.750	303,8	0	0	9.000	270,0	7.866,0	236,0	87,40%	9.000	90,0	7.902,5	284,5	87,81%
γ) Σιτάλευρα	10.000	393,8	0	0	40.750	1.072,5	38.018,0	0,3	93,30%	40.750	1.072,5	38.805,5	1.252,0	95,23%
ομάδα A	2.500	56.025,0	0	0	10.000	150,0	7.268,0	109,0	72,68%	10.000	150,0	8.055,5	145,0	80,56%
ομάδα B	7.500	337,5	0	0	30.750	922,5	30.750,0	923,0	100,00%	30.750	922,5	30.750,0	1.107,0	100,00%
δ) Ζωστροφές	17.450	695,3	0	0	70.000	1.860,0	59.248,1	1.641,0	84,64%	82.000	2.220,0	58.577,0	1.994,1	71,44%
ομάδα A	4.000	90,0	0	0	16.000	240,0	7.480,9	113,0	46,76%	16.000	240,0	6.170,0	111,0	38,56%
ομάδα B	13.450	605,3	0	0	54.000	1.620,0	51.767,2	1.528,0	95,87%	66.000	1.980,0	52.407,0	1.883,1	79,40%
σιτηρά σε κόκκους														
ομάδα A	2.500	56,3	0	0	10.000	150,0	5.319,5	80,0	53,20%	10.000	150,0	4.627,0	83,3	46,27%
ομάδα B	7.700	346,5	0	0	30.750	922,5	29.391,8	882,0	95,58%	42.750	1.282,5	29.739,0	1.067,0	69,56%
κατάλοιπα βιομηχ.														
ομάδα A	250	5,6	0	0	1.000	15,0	680,5	10,0	68,05%	1.000	15,0	850,0	15,3	85,00%
ομάδα B	4.150	186,8	0	0	16.500	495,0	17.336,7	495,0	105,07%	16.500	495,5	16.058,0	578,1	97,32%
παρασκ. διατροφής														
ομάδα A	250	5,6	0	0	1.000	15,0	699,1	11,0	69,91%	1.000	15,0	657,0	11,8	65,70%
ομάδα B	1.600	72,0	0	0	6.500	195,0	4.756,7	143,0	73,18%	6.500	195,0	6.360,0	229,0	97,85%
μηδική-χορτονομές														
ομάδα A	1.000	22,5	0	0	4.000	60,0	781,8	12,0	19,55%	4.000	60,0	35,0	0,6	0,88%
ομάδα B	0	0,0	0	0	250	7,5	282,0	8,0	112,80%	250	7,5	250,0	9,0	100,00%
ε) Οπωρ.-γεώμηλα	20.834	856,5	0	0	125.000	2.804,7	1.123,0	25,2	0,90%	28.816	464,7	3.746,0	80,9	13,00%
ομάδα A	2.711	61,0	0	0	16.269	195,2	148,0	1,8	0,91%	6.000	54,0	0,0	0,0	0,00%
ομάδα B	18.123	805,5	0	0	108.731	2.609,5	975,0	23,4	0,90%	22.818	410,7	3.746,0	80,9	16,42%
Σύνολο	59.034	2.387,4	0	0	254.750	6.232,2	106.522,4	2.936,3	41,81%	167.568	3.997,2	109.302,0	3.617,0	65,23%
ομάδα A	11.961	269,1	0	0	47.269	660,2	15.161,9	227,3	32,08%	36.000	504,0	14.462,5	260,3	40,17%
ομάδα B	47.073	2.118,3	0	0	207.481	5.572,0	91.360,5	2.710,5	44,03%	131.568	3.493,2	94.839,5	3.356,7	72,08%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Πίνακας 10 : Ενισχύσεις για την τοπική παραγωγή

Προϊόν	ενίσχυση ανά μονάδα	προβλεπόμενη ποσότητα	Εκτέλεση					
			1993		1994		1995	
			ποσότητα	ολικό κόστος	ποσότητα	ολικό κόστος	ποσότητα	ολικό κόστος
1.Ζωική παραγωγή βοοειδή(ΕCU/κεφαλή) πριμοδότηση πάχυνσης πριμοδότηση θηλαζουσών αγελάδων σύνολο ιδιωτική αποθεματ. τυριών (ΕCU/t ημερησίως) Σύνολο 1	40(1)		6.355,0	254,2	10.710,0	428,4	11.872,0	474,9
			8.735,0	349,4	8.060,0	322,4	9.921,0	396,8
			15.090,0	603,6	18.770,0	750,8	21,8	871,7
	2,28(2)	5.000	0,0	0,0	210(3)	41,8	484(4)	146,1
				603,6		792,6		1.017,8
2.Φυτική παραγωγή ενίσχυση για παραγωγή οπωροκηπευτικών (ΕCU/t) οπωροκηπευτικά γεώμηλα αμπελοοινοκός τομέας ενίσχυση ανά εκτάριο(ΕCU/ha) παλαιώση σίνων VQPRD (ΕCU/tl ημερησίως) ελαιοκομικός τομέας κατ'αποκοπήν ενίσχυση (ΕCU/ha) μέλι (ΕCU/κυψέλη) Σύνολο 2	500(5) 500(6)	3.200	0,0 0,0	0,0 0,0	0,0 1.202,0	0,0 601,0	0,0 1.484,0	0,0 896,0
	394,83(7)		4.887,3	1.929,6	4.993,5	1.971,6	5.199,6	2.478,9
	0,0197(8)	40.000	2.000,0	1,2	2.154,0	14,5	2.154,0	17,2
	120(9)		93.020,4	11.162,0	100.390,0	12.047,0	90.473,4	13.109,7
	7 με 10(10)	100.000(11)	85.304,0	597,1	105074(12)	700,0	47.663,0	575,8
				13.689,9		15.334,1		17.077,5
Γενικό σύνολο				14.293,5		16.126,7		18.095,4

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

(1): για το 1995 η ενίσχυση ανά μονάδα είναι 40 ECU (Καν. 2417/95/EK)

(2): για το 1995 η ενίσχυση είναι 2,75 ECU/t ημερησίως (Καν. 1802/95)

(3): εκ των οποίων 200t φέτα και 10t λαδοτύρι

(4): εκ των οποίων 210t εισήλθαν στα αποθέματα το 1994

(5): για το 1995 η ενίσχυση είναι 603,75 ECU/Ha

(6): για το 1995 η ενίσχυση είναι 603,75 ECU/Ha

(7): για το 1995 η ενίσχυση ανά μονάδα είναι 476,76 ECU/ha

(8): για το 1995 η ενίσχυση είναι 0,02379 ECU/tl ημερησίως

(9): για το 1995 η ενίσχυση είναι 144,9 ECU/Ha

(10): για το 1995 η ενίσχυση είναι 12,08 ECU/κυψέλη

(11): από το 1995 η ενίσχυση περιορίζεται σε 50.000 κυψέλες

(12): η ενίσχυση έχει περιορισθεί σε 100.000 κυψέλες

Πίνακας 11 : Μέτρα παρέκκλισης σε διαρθρωτικά θέματα

	1993		1994		1995	
	Αριθμός	Εκτίμηση του πρόσθετου κόστους εις βάρος του FEOGA σε χιλ. ECU	Αριθμός	Εκτίμηση του πρόσθετου κόστους εις βάρος του FEOGA σε χιλ. ECU	Αριθμός	Εκτίμηση του πρόσθετου κόστους εις βάρος του FEOGA σε χιλ. ECU
Σχέδια βελτίωσης για τους μη γεωργούς	0		0	77	163	69
Σχέδια βελτίωσης για τους γεωργούς με ενίσχυση 65%	0		0	0	0	8
Σχέδια βελτίωσης για τους γεωργούς με ενίσχυση 55%	0		0	357	65	381
Σχέδια βελτίωσης για την παραγωγή πουλερικών	0		0	0	0	1
Σχέδια βελτίωσης για την παραγωγή χοίρειου κρέατος	0		0	0	0	0
Εγκατάσταση νέων γεωργών με 0,5 ΜΑΕ	0		0	4	0	50
Εξισωτική αποζημίωση	15.000		2.800	15.000	2.980	8.593
Μεταποίηση/Εμπορία	0		0	0	0	0
Σύνολο		2.800		3.208		2.916

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Παράρτημα 3

Κοινές Οργανώσεις Αγρούς (Κ.Ο.Α.)

Ιδέα

Η Κ.Ο.Α. ανα απορίαν συστάθηκε με τον κανονισμό 2/2017, ο οποίος κατέτασε την 23η Σεπτεμβρίου του 2017, όπουτε παλύ διάσκοπες γραμμές στην περιοχή της Ελλάς με την αναθεωρητή της Κ.Α.Π. το 1992.

Η εμφόρικη περιόδος για τα έπιπλα πρέπει να την-τη Ιουλίου. Ως πράξη, καταστάθηκε που καθιερώνεται κάθε χρόνο από το Εμπορικό Τελωνείο Πλαρίας, όπως:

- Ενδιάμενη Τιμή (πιστοποιητικό) Έίναι η τιμή που επιβάλλεται να επινέμεται από τους παραπομπούς διευθύντατές παρούσας.
- Τιμή Παραγγελίας (πιστοποιητικό) Έίναι η τιμή στην οποία ο παραγγελματικός υπόροιος καταβάλλει τη προϊόντα τούς σε έναν κανονικό φορέα αντίτοπο της επικαταστήσεως απόθεμάρχες ή νέας διοικητικής παρούσας στην αγορά. Για τα πρόβλημα των παραπομπών από παρεμποτικούς υπόροιους παραγγελματικούς προβλήματα.
- Τιμή Καταψελίου (πιστοποιητικό) Ουίζιτο ως έπιπλο υπότιμο μέσο με την προσθέτηκε των κερδών ρεστόροις, προς πλευράς της περιόδου και των παραπομπών κατόπιν των επικαταστήσεων από την περίοδο: τας κανονιστικής τιμής. Φέτος η παραγγελία στην θηλαστική παρόντα τρίτην χρονή που γραμμένη πάτησε στη χαρτογραφητή την προηγούμενη τιμή, προστίθεται στην αυτή με παραγόμενο επιταγματή, ιστη με τη διεργούσα της πρήση ματήρ, και της τέλης παραγγελίου.

Ο μητρικός, στήσιμης πώλησης πάτησε από πιλόρα γίνεται πάτηση καταναλούσας για τη βοήθεια του διαγραμμάτος!

Η μητρική προσποστία που παραγόταν από την κοινότητα, απόν τούτα πάντα απέραντη αδήλητος στην αύλα της παραγγελίας και στην δεικτικήρια μερόλην παρανομούσαν, ώστε τα παραπομπό των αποκον έγιναν πολλάς πρόσπιτάδικος. Τέτοιας έίναι η κοινότητα τέλους συναπευθυνότητας, ο αριθμός Μ.Ε.Π. πα-

ποινή της απόστασης του θερέτρου αύριος, επι πολιτικών αποφάσεων, η
κυβερνητική πολιτική στην οποία αποτελεί μεγάλη σημασία για την ανάπτυξη της
επικαινιαστικότητας.

Παράρτημα 3

Κοινές Οργανώσεις Αγοράς (Κ.Ο.Α.)

Σιτηρά

Η Κ.Ο.Α. των σιτηρών συστάθηκε με τον κανονισμό 2727/75, ο οποίος κατά τα 23 χρόνια εφαρμογής του έχει υποστεί πολύ σημαντικές τροποποιήσεις, με σημαντικότερη αυτή που έγινε με την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. το 1992.

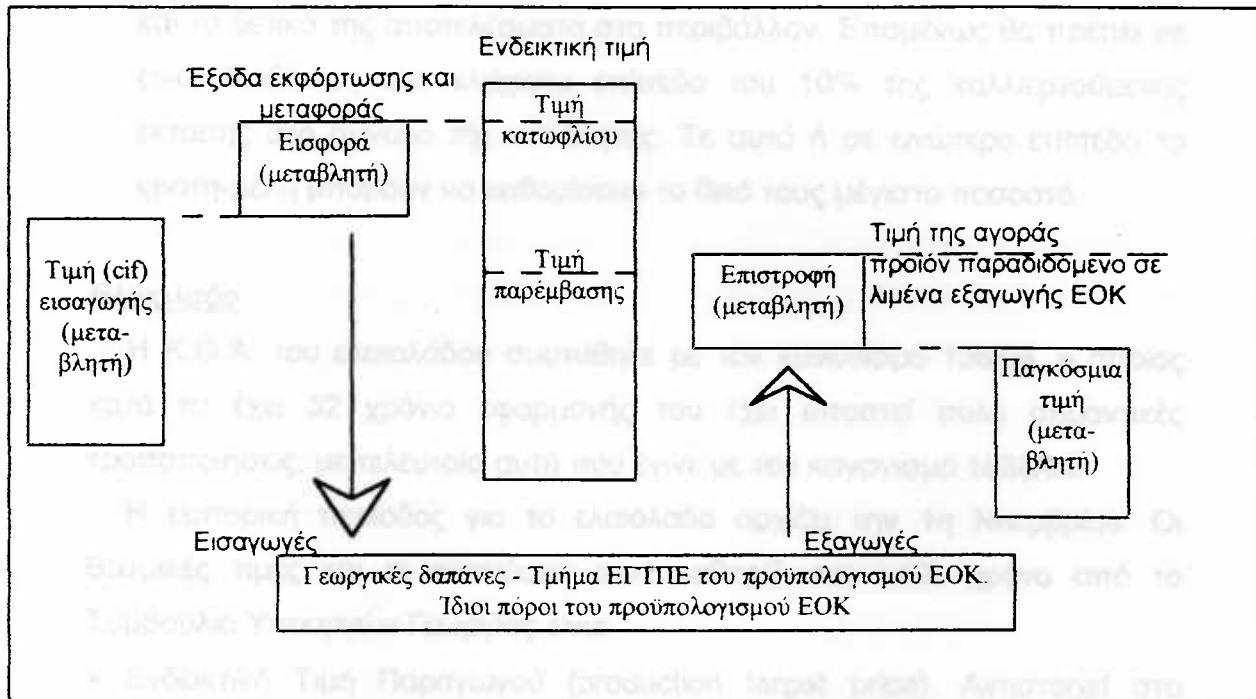
Η εμπορική περίοδος για τα σιτηρά αρχίζει την 1η Ιουλίου. Οι τιμές και οι ενισχύσεις που καθορίζονται κάθε χρόνο από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας είναι:

- Ενδεικτική Τιμή (target price). Είναι η τιμή που επιδιώκεται να επιτευχθεί από τους παραγωγούς διαμέσω της αγοράς.
- Τιμή Παρέμβασης (intervention price). Είναι η τιμή στην οποία οι παραγωγοί μπορούν να παραδίδουν το προϊόν τους σε έναν κοινοτικό φορέα, αν υπό τις επικρατούσες συνθήκες δεν διαμορφώνονται καλύτερες τιμές στην αγορά. Για τα προϊόντα που παραδίδονται στην παρέμβαση υπάρχουν συγκεκριμένες ποιοτικές και ποσοτικές προδιαγραφές.
- Τιμή Κατωφλίου (threshold price). Ορίζεται σε τέτοιο επίπεδο, ώστε με την προσθήκη των εξόδων μεταφοράς προς ελλειμματικές περιοχές και των περιθωρίων κέρδους των εισαγωγέων να φθάνει στο επίπεδο της ενδεικτικής τιμής. Για να εισαχθούν στην ένωση προϊόντα τρίτων χωρών που προσφέρονται σε χαμηλότερη τιμή, προστίθεται στην τιμή αυτή μια εισφορά εισαγωγής ίση με τη διαφορά της τιμής αυτής και της τιμής κατωφλίου.

Ο μηχανισμός στήριξης των τιμών στα σιτηρά γίνεται πιο κατανοητός με τη βοήθεια του Διαγράμματος 1.

Η μεγάλη προστασία, που παρεχόταν από την κοινότητα, στον τομέα των σιτηρών οδήγησε στην αύξηση της παραγωγής και στη δημιουργία μεγάλων πλεονασμάτων, για τον περιορισμό των οποίων έγιναν πολλές προσπάθειες. Τέτοιες είναι η καθιέρωση τέλους συνυπευθυνότητας, ο ορισμός Μ.Ε.Π. με

ποινή την μείωση της τιμής του επόμενου έτους σε περίπτωση υπέρβασης, η καθιέρωση της υποχρεωτικής αγρανάπαυσης (set-aside) και η εκτατικοποίηση.

Διάγραμμα 1. Ο μηχανισμός στήριξης τιμών για τα σιτηρά⁽²¹⁾

Η αναθεώρηση της Κ.Α.Π. το 1992 σήμαινε για τα σιτηρά κατάργηση της Μ.Ε.Π. και της συνυπευθυνότητας, αλλά και μείωση των θεσμικών τιμών και υποχρεωτική αγρανάπαυση για το 15% των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Για τη μείωση των τιμών χορηγείται χρηματική αντιστάθμιση ανά στρέμμα, υπολογιζόμενη με βάση τη μείωση της αξίας παραγωγής που προκύπτει από τη μείωση των τιμών⁽²¹⁾.

Για την εξέλιξη του θεσμικού καθεστώτος στα σιτηρά, τα επόμενα χρόνια, έχουν διατυπωθεί κάποιες προτάσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή^(9,10). Οι σημαντικότερες από αυτές είναι:

- Η μείωση της τιμής παρέμβασης από το έτος 2000 κατά 20% και η κατάργηση της μηνιαίας διάρθρωσης των τιμών παρέμβασης.
- Η αύξηση της ειδικής πληρωμής για τις εκτάσεις (άμεσες ενισχύσεις) αυξάνεται από 54 ECU/τόνο σε 66 ECU/τόνο

- Η υποχρεωτική παύση της καλλιέργειας θα διατηρηθεί ως μέσο, το σύνηθες ποσοστό της όμως θα καθοριστεί στο 0, υπό περιορισμένους όρους. Η παύση της καλλιέργειας σε εθελοντική βάση θα εξακολουθήσει να επιτρέπεται, θα πρέπει όμως να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά της και τα θετικά της αποτελέσματα στο περιβάλλον. Επομένως θα πρέπει να είναι διαθέσιμη στο ελάχιστο επίπεδο του 10% της καλλιεργούμενης έκτασης στο σύνολο της κοινότητας. Σε αυτό ή σε ανώτερο επίπεδο τα κράτη-μέλη μπορούν να καθορίσουν το δικό τους μέγιστο ποσοστό.

Ελαιόλαδο

Η Κ.Ο.Α. του ελαιολάδου συστάθηκε με τον κανονισμό 136/66, ο οποίος κατά τα έχει 32 χρόνια εφαρμογής του έχει υποστεί πολύ σημαντικές τροποποιήσεις, με τελευταία αυτή που έγινε με τον κανονισμό 1638/98.

Η εμπορική περίοδος για το ελαιόλαδο αρχίζει την 1η Νοεμβρίου. Οι θεσμικές τιμές και οι ενισχύσεις που καθορίζονται κάθε χρόνο από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας είναι:

- Ενδεικτική Τιμή Παραγωγού (production target price). Αντιστοιχεί στο εισόδημα που θεωρείται δίκαιο για τους ελαιοπαραγωγούς και λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη διατήρησης της ελαιοκομίας της Ένωσης.
- Αντιπροσωπευτική Τιμή Αγοράς (representative market price). Εκφράζει την τιμή που θα μπορέσει να απορροφηθεί το παραγόμενο ελαιόλαδο και ορίζεται σε ύψος σημαντικά κατώτερο από την ενδεικτική τιμή παραγωγού. Λαμβάνονται υπόψη και οι τιμές των ανταγωνιστικών άλλων φυτικών ελαίων.
- Ενίσχυση στην παραγωγή (production aid). Χορηγείται στους ελαιοπαραγωγούς με στόχο την επίτευξη ενός δίκαιου εισοδήματος και ισούται με τη διαφορά μεταξύ της ενδεικτικής τιμής και της τιμής του παραγωγού στην ελεύθερη αγορά. Η ενίσχυση αυτή χορηγείται στους παραγωγούς σε συνάρτηση με την παραγόμενη ποσότητα (με τον κανονισμό 1638/98 καταργούνται οι ειδικές ενισχύσεις που δινόταν στους μικρούς παραγωγούς). Για τις περιόδους 1998/99 έως 2000/01 η ενίσχυση στην παραγωγή μειώνεται από 142,2 σε 132,25 ECU/100 χιλιόγραμμα.

Έως την εμπορική περίοδο 1994/95 η Κ.Ο.Α. του ελαιολάδου περιείχε και Τιμή Κατωφλίου, η οποία όμως καταργήθηκε λόγω της συμφωνίας της GATT, ενώ έως την εμπορική περίοδο 1997/98 περιείχε και Ενίσχυση στην κατανάλωση και Τιμή Παρέμβασης, οι οποίες καταργήθηκαν με τον κανονισμό 1638/98.

Από την περίοδο 1987/88 επιβλήθηκε καθεστώς συνυπευθυνότητας (σταθεροποιητής) και καθιερώθηκε Μέγιστη Εγγυημένη Ποσότητα (Μ.Ε.Π.) 1.350.000 τόνοι για όλες τις χώρες-μέλη. Η Μ.Ε.Π. αυξήθηκε με τον κανονισμό 1638/98 και έφτασε στους 1.777.261 τόνους. Ακόμα, βάση αυτού του κανονισμού, η ποσότητα αυτή κατανέμεται στα κράτη-μέλη με την μορφή Εθνικών Εγγυημένων Ποσοτήτων (Ε.Ε.Π.). Για την Ελλάδα η Ε.Ε.Π. είναι 526.231 τόνοι.

Με την κατάργηση της παρέμβασης και προκειμένου να αποφευχθούν περιπτώσεις διατάραξης των αγορών λόγω υπερπροσφοράς του προϊόντος θα ενισχυθούν οι συμβάσεις ιδιωτικής αποθεματοποίησης και θα δοθεί προτεραιότητα όσον αφορά τις εν λόγω συμβάσεις στις ομάδες παραγωγών και στις αναγνωρισμένες ενώσεις τους κατά την έννοια του κανονισμού 952/97.

Το καθεστώς αυτό θα ισχύει μέχρι 31/10/2001.

Κρασί

Η Κ.Ο.Α. του κρασιού συστάθηκε με τον κανονισμό 822/87, ο οποίος κατά τα 11 χρόνια εφαρμογής του έχει υποστεί πολύ σημαντικές τροποποιήσεις.

Η εμπορική περίοδος για το κρασί αρχίζει την 1η Αυγούστου. Οι θεσμικές τιμές και οι ενισχύσεις που καθορίζονται κάθε χρόνο, για κάθε τύπο κρασιού*, από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας είναι:

- Τιμή Προσανατολισμού (guide price). Εκφράζει την τιμή που επιδιώκεται να εισπράξουν οι παραγωγοί.
- Τιμή Ενεργοποίησης (activating price). Καθορίζεται στο 92% της τιμής προσανατολισμού και είναι η τιμή στην οποία ενεργοποιείται ο μηχανισμός παρέμβασης του προϊόντος.

* Τα κρασιά διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: α) κρασιά εκλεκτής ποιότητας ή ονομασίας προέλευσης, που παράγονται σε αυστηρά προσδιορισμένες περιοχές και β) κρασιά επιτραπέζιας κοινής κατανάλωσης, που κατατάσσονται σε 6 διαφορετικούς τύπους.

- Αντιπροσωπευτική Τιμή (δεν είναι θεσμική). Είναι η σταθμισμένη μέση τιμή παραγωγού στην Ε.Ε. και διαμορφώνεται με βάση τις τιμές στις εθνικές αντιπροσωπευτικές αγορές.
- Τιμή Αναγωγής (reference price). Ορίζεται με βάση την τιμή προσανατολισμού αυξημένη κατά το κόστος μεταφοράς του κοινοτικού κρασιού στον τόπο εμπορίας του εισαγόμενου και είναι η χαμηλότερη τιμή εισαγωγής από τρίτες χώρες.
- Τιμή εξαγοράς (buying-in price). Ορίζεται στο 65% της τιμής προσανατολισμού, αφορά κρασί για το οποίο έχει αποφασιστεί προληπτική απόσταξη και αποτελεί την κατώτατη τιμή παραγωγού για το προϊόν που οδηγείται στην απόσταξη.

Τα βασικά παρεμβατικά μέτρα της ισχύουσας νομοθεσίας, που έχουν στόχο την ομαλή λειτουργία της αγοράς και την στήριξη των τιμών, είναι οι αποσύρσεις από την αγορά, δηλαδή η αποθεματοποίηση και η απόσταξη.

Η αποθεματοποίηση γίνεται με τη σύναψη ιδιωτικών συμφωνητικών, είναι εθελοντική, έχει διάρκεια 9 μήνες και προβλέπει επιδότηση για τους παραγωγούς που αποσύρονται από την αγορά για αυτό το διάστημα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, που υπάρχουν δυσκολίες στην αποθήκευση της νέας συγκομιδής, είναι δυνατή η εφαρμογή της μακροπρόθεσμης αποθεματοποίησης για άλλους 3 μήνες.

Η απόσταξη διακρίνεται σε: α) προληπτική, β) υποχρεωτική, γ) απόσταξη στήριξης και δ) απόσταξη εγγύησης ορθής εκτέλεσης⁽¹⁶⁾.

Στα πλαίσια της γενικότερης αναθεώρησης της Κ.Α.Π. που θα εφαρμοστεί από το έτος 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υποβάλει κάποιες προτάσεις για την αναθεώρηση της Κ.Ο.Α. του κρασιού⁽¹²⁾. Τα σημαντικότερα σημεία αυτών των προτάσεων είναι:

- Η διατήρηση της υφιστάμενης απαγόρευσης σχετικά με τη φύτευση νέων αμπελώνων. Από την απαγόρευση αυτή εξαιρούνται οι περιοχές με αυξανόμενη ζήτηση.
- Δημιουργούνται “δεξαμενές” (δηλαδή αποθέματα) φύτευσης, τα οποία μπορούν να μεταβιβάζονται από παραγωγό σε παραγωγό της ίδιας όμως περιοχής.

- Διατηρούνται τα μέτρα εκρίζωσης, τα οποία θα είναι όμως επικεντρωμένα, από τα κράτη - μέλη, στις περιοχές εκείνες οπού υπάρχουν σοβαρά και διαρκή διαρθρωτικά πλεονάσματα.
- Αρχίζει η εφαρμογή μέτρων μετατροπής, που θα αποσκοπούν στην προσαρμογή των αμπελώνων για την παραγωγή εμπορεύσιμων οίνων. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν τη μετατροπή ποικιλιών, τη μεταφύτευση αμπελώνων και την υιοθέτηση νέων μεθόδων παραγωγής.
- Καταργούνται: η παρέμβαση, η προληπτική απόσταξη και η υποχρεωτική απόσταξη, ενώ αρχίζει να εφαρμόζεται “έκτακτη” απόσταξη και διατηρούνται οι ενισχύσεις για την ιδιωτική αποθεματοποίηση.

Οπωροκηπευτικά (νωπά-μεταποιημένα)

Υπάρχουν διαφορετικές Κ.Ο.Α. για τα νωπά και τα μεταποιημένα οπωροκηπευτικά. Η Κ.Ο.Α. για τα νωπά συστάθηκε με τον κανονισμό 1035/72 ενώ για τα μεταποιημένα με τον 826/86. Στον 1035/72 υπάγονται όλα τα νωπά οπωροκηπευτικά εκτός από τις πτατάτες, τα κτηνοτροφικά μπιζέλια και τις μπανάνες.

Τον Ιούλιο του 1996 ολοκληρώθηκαν οι διαπραγματεύσεις γύρω από την πολιτική διαχείρισης της κοινοτικής αγοράς των οπωροκηπευτικών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκανε κάποιες προτάσεις (COM(95) 434 τελικό) για την τροποποίηση των Κ.Ο.Α. τις οποίες αποδέχτηκε το Συμβούλιο.

Σύμφωνα με το παλιό καθεστώς προβλεπόταν:

- κοινοί κανόνες ποιότητας
- λειτουργία οργανώσεων παραγωγών
- συστήματα θεσμικών τιμών, παρεμβάσεις, αποσύρσεις και εξαγορά για 14 προϊόντα
- καθεστώς συναλλαγών με τις τρίτες χώρες (κοινοτικό δασμολόγιο, τιμές αναγωγής για 18 προϊόντα, ποσοτικά απεριόριστες επιστροφές στην εξαγωγή για ορισμένα προϊόντα, προτιμησιακές συμφωνίες με ορισμένες τρίτες χώρες), μέχρι τη συμφωνία της GATT.
- καθεστώς χυμοποιήσης εσπεριδοειδών
- καθεστώς μεταποίησης για ντομάτα, ροδάκινα, αχλάδια, δαμάσκηνα, ξηρά σύκα και σταφίδες (στρεμματικές ενισχύσεις)

Η νέα πολιτική διαχείρισης της αγοράς των οπωροκηπευτικών αφορά την καθιέρωση:

- κοινών κανόνων ποιότητας
- ενδυνάμωση του ρόλου των οργανώσεων παραγωγών
- συγχρηματοδότηση επιχειρησιακών προγραμμάτων και απόσυρσης προϊόντων εκτός των 14
- απόσυρση των 14 προϊόντων με κοινοτική αποζημίωση
- καθεστώς συναλλαγών με τρίτες χώρες προσαρμοσμένο στην πρόσφατη συμφωνία της GATT
- καθεστώς μεταποίησης για ντομάτα, ροδάκινα, αχλάδια, δαμάσκηνα, ξηρά, σύκα και σταφίδες (στρεμματικές ενισχύσεις)⁽¹⁷⁾

Βόειο Κρέας

Η Κ.Ο.Α. για το βόειο κρέας συστάθηκε με τον κανονισμό 805/68, ο οποίος κατά τα 30 χρόνια εφαρμογής του έχει υποστεί πολύ σημαντικές τροποποιήσεις, με σημαντικότερη αυτή που έγινε με την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. το 1992.

Οι τιμές και οι ενισχύσεις που καθορίζονται κάθε χρόνο από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας είναι: η Τιμή Προσανατολισμού και η Τιμή Παρέμβασης (ορίζονται όπως και στις Κ.Ο.Α. των προϊόντων που προαναφέρθηκαν).

Προκειμένου να διατηρηθεί η ισορροπία στην αγορά προβλέπεται και ιδιωτική αποθεματοποίηση, η οποία ενισχύεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ακόμα προβλέπονται δυο ενισχύσεις: αυτή των αρσενικών ζώων και αυτή των θηλαζουσών αγελάδων.

Με την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. το 1992 για το βόειο κρέας έγιναν οι εξής αλλαγές:

- Μειώθηκε η τιμή παρέμβασης κατά 15% σε διάστημα 3 ετών.
- Αυξήθηκε η ενίσχυση των αρσενικών ζώων και των θηλαζουσών αγελάδων. Προϋπόθεση για την καταβολή της ενίσχυσης αυτής ήταν ο εκτατικός χαρακτήρας της εκμετάλλευσης, όπως αυτός προσδιορίζεται από τη σχέση εκτρεφόμενων ζώων ανά εκτάριο χρησιμοποιούμενης γης (κριτήριο πυκνότητας).

- Μειώθηκαν τα όρια των ποσοτήτων που μπορούσαν να κατευθυνθούν στην παρέμβαση.

Για την εξέλιξη του θεσμικού καθεστώτος στο βόειο κρέας, τα επόμενα χρόνια, έχουν διατυπωθεί κάποιες προτάσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή^(9,10). Το σημαντικότερο σημείο αυτών των προτάσεων είναι η αντικατάσταση του συστήματος της παρέμβασης από ένα σύστημα ιδιωτικής αποθεματοποίησης με παράλληλη αύξηση των άμεσων ενισχύσεων. Η παρέμβαση δεν θα καταργηθεί αλλά θα μειωθεί το επίπεδο στήριξης κατά 30% σε τρία στάδια. Οι άμεσες ενισχύσεις για τα αρσενικά βοοειδή και τις θηλάζουσες αγελάδες θα αιυτηθούν ενώ ταυτόχρονα θα αρχίσει να δίνεται μια νέα ενίσχυση για τις αγελάδες γαλακτοπαραγωγής.

Χοίρειο Κρέας

Η Κ.Ο.Α. για το χοίρειο κρέας συστάθηκε με τον κανονισμό 2759/75, όμως ο καθορισμός κλίμακας ταξινόμησης των σφαγείων χοίρου έγινε με τον κανονισμό 3220/84.

Η εμπορική περίοδος για το χοίρειο κρέας αρχίζει την 1η Ιουλίου. Η τιμή που καθορίζεται κάθε χρόνο από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας είναι: η Τιμή Βάσης. Είναι η τιμή κάτω από την οποία δεν είναι επιθυμητή η πτώση των τιμών χονδρικής πώλησης του χοίρειου κρέατος μέσα στις χώρες της Ε.Ε. Όταν η τιμή στην αγορά πέσει κάτω από το 103% της τιμής βάσης και υπάρχει η πιθανότητα να διατηρηθεί σ' αυτό το επίπεδο για μεγάλο χρονικό διάστημα, είναι δυνατόν να αποφασιστούν μέτρα παρέμβασης. Τα μέτρα αυτά μπορεί να είναι:

- Αγορά από τους οργανισμούς παρέμβασης. Η παρέμβαση ενεργοποιείται όταν η τιμή αγοράς πέσει κάτω από το 92% της βασικής τιμής. Η "τιμή εξαγοράς" με την οποία αγοράζει η παρέμβαση ισούται με το 85-92% της βασικής τιμής.
- Ενισχύσεις για ιδιωτική αποθεματοποίηση. Τέτοιες ενισχύσεις παρέχονται μετά από την υπογραφή σχετικής σύμβασης με τους ενδιαφερόμενους και αφορούν ποσότητες πάνω από ένα συγκεκριμένο όριο που θέτει η Ε.Ε. Η διάρκεια της αποθεματοποίησης μπορεί να είναι 4, 5, 6 ή 7 μήνες.

- Επιδοτήσεις εξαγωγών προς τρίτες χώρες. Οι ενισχύσεις αυτές είναι γνωστές με το όνομα “επιστροφές” και είναι ίσες με τη διαφορά της τιμής του χοίρειου κρέατος στη διεθνή και στην εσωτερική αγορά της Ε.Ε.

Από τα παραπάνω μέτρα παρέμβασης αυτό που παρατηρείται συχνότερα στην πράξη είναι οι ενισχύσεις για ιδιωτική αποθεματοποίηση.

Ο κανονισμός 3220/84 καθιερώνει την κλίμακα ταξινόμησης των σφαγείων χοίρου στην Ε.Ε. Με αυτό τον τρόπο ο κτηνοτρόφος αμείβεται με βάση την αξία του σφαγείου του, η οποία καθορίζεται από την περιεκτικότητά του σε άπαχο κρέας σε σχέση με το βάρος του. Η ταξινόμηση γίνεται σε πέντε εμπορικές κατηγορίες.

Αιγοπρόβειο κρέας

Το καθεστώς που διέπει το αιγοπρόβειο κρέας είναι ένα σύστημα ελλειμματικών πληρωμών, στο οποίο κάθε έτος καθορίζεται η επιθυμητή τιμή για τον παραγωγό (βασική τιμή) και τυχόν διαφορά της με την πραγματική τιμή παραγωγού (όπως αυτή υπολογίζεται για 7 ζώνες παραγωγής στις οποίες έχει χωριστεί η Ε.Ε.) καλύπτεται από μια ενίσχυση στην παραγωγή. Η ενίσχυση χορηγείται ανά αιγοπρόβατο, ενώ πρόσθετη ενίσχυση απολαμβάνουν τα αιγοπρόβατα ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Λόγω της ραγδαίας αύξησης της παραγωγής ορίστηκε κοινοτικό κατώφλι, ενδεχόμενη υπέρβαση του οποίου έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της τιμής βάσης.

Οι ρυθμίσεις μετά το 1991 κατάργησαν τις ζώνες παραγωγής, ενώ η ενιαία ενίσχυση που προκύπτει διαφοροποιείται μεταξύ βαρέων και ελαφρών αρνιών. Τα ελαφριά αρνιά απολαμβάνουν το 70% της ενίσχυσης των βαρέων.

Μετά τη μεταρρύθμιση του 1992 καθιερώθηκαν τα εξής:

- Η σύσταση κοπαδιού αναφοράς ανά παραγωγό με βάση τον αριθμό των επιλέξιμων ζώων ανά κράτος-μέλος με έτος αναφοράς το 1989 ή το 1990 ή το 1991.
- Ορίζεται επιτρεπτό όριο ζώων ανά παραγωγό:
  - 1000 κεφάλια στις μειονεκτικές περιοχές
  - 500 κεφάλια στις υπόλοιπες

πάνω από αυτά τα όρια καταβάλλεται το 50% της ενίσχυσης μέχρι των αριθμό του κοπαδιού αναφοράς.

- Η ενίσχυση των ελαφρών αρνιών γίνεται το 80% των βαρέων.

Κρέας Πουλερικών

Το βασικό μέτρο στήριξης του κρέατος των πουλερικών είναι η προστασία τους έναντι των φθηνότερων προϊόντων της διεθνούς αγοράς.

Καταρχήν καθορίζεται η τιμή Ανάσχεσης ή Φράγματος, η οποία αποτελείται από ένα ποσό που αντιπροσωπεύει την αξία των σιτηρών και των λοιπών ζωοτροφών στη διεθνή αγορά, που απαιτούνται για την παραγωγή ενός κιλού τελικού προϊόντος, και ένα ποσό που αντιπροσωπεύει τα γενικά έξοδα παραγωγής και εμπορίας.

Η προστασία από την παραγωγή φθηνών προϊόντων από τρίτες χώρες εξασφαλίζεται από την εφαρμογή της αντισταθμιστικής εισφοράς που αντιπροσωπεύει τη διαφορά των τιμών στο εσωτερικό της Ε.Ε. και των διεθνών τιμών, προσαυξημένη κατά 7% έναντι της τιμής Ανάσχεσης.

Γάλα και Γαλακτοκομικά Προϊόντα

Οι τιμές και οι ενισχύσεις που καθορίζονται κάθε χρόνο για το γάλα, από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας, είναι: η Ενδεικτική Τιμή η Τιμή Παρέμβασης και η Τιμή Κατωφλίου (ορίζονται όπως και στις Κ.Ο.Α. των προϊόντων που προαναφέρθηκαν).

Παρέμβαση πραγματοποιείται με την μορφή προϊόντων μεταποίησης, δηλαδή βούτυρο, σκόνη αποβούτυρωμένου γάλακτος και τυριά. Τιμή κατωφλίου ορίζεται για 12 προϊόντα.

Η μεγάλη προστασία, που παρεχόταν από την κοινότητα, στον τομέα του γάλακτος οδήγησε στην αύξηση της παραγωγής και στη δημιουργία μεγάλων πλεονασμάτων, για τον περιορισμό των οποίων έγιναν πολλές προσπάθειες. Τέτοιες προσπάθειες ήταν η καθιέρωση της συνυπευθυνότητας το 1977, η καθιέρωση των ποσοστώσεων (εθνικές και ατομικές) το 1984, η αποζημίωση προς παύση της παραγωγής και η επιδότηση μετατροπής της αγέλης από γαλακτοπαραγωγική σε κρεατοπαραγωγική. Άλλα μέτρα για την εξισορρόπηση της αγοράς ήταν η χρησιμοποίηση σκόνης αποβούτυρωμένου

γάλακτος ως ζωοτροφής, η επιδότηση κατανάλωσης βουτύρου και η επιδότηση σχολικού γάλακτος. Τέλος χρησιμοποιήθηκαν διάφορα μέτρα και για την διάθεση των αποθεμάτων.

Με την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. το 1992 τα μέτρα για τη γαλακτοπαραγωγή αφορούσαν την παράταση του καθεστώτος των ποσοστώσεων μέχρι το 2000 (με μείωση των quotas κατά 2% σε δυο χρόνια), τη μείωση της ενδεικτικής τιμής κατά 2,5% σε δυο χρόνια και τη μείωση της τιμής παρέμβασης για το βούτυρο κατά 5% επίσης για την ίδια διετία.

Για την εξέλιξη του θεσμικού καθεστώτος για το γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, τα επόμενα χρόνια, έχουν διατυπωθεί κάποιες προτάσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια του Προγράμματος Δράσης 2000 ("Agenda 2000")⁽⁹⁾. Οι προτάσεις αυτές έχουν ως εξής:

- Να παραταθεί το καθεστώς των ποσοστώσεων μέχρι το 2006.
- Να βελτιωθεί η ευελιξία και να απλοποιηθεί η σημερινή Κ.Α.Ο.
- Να μειωθούν σταδιακά οι τιμές στήριξης, συνολικά κατά μέσο όρο 10% κατά τη διάρκεια της περιόδου. Σε μεταγενέστερες προτάσεις της Επιτροπής⁽¹⁰⁾ το ποσοστό αυτό φτάνει στο 15%.
- Να εισαχθεί νέα ετήσια πληρωμή για τις γαλακτοπαραγωγικές αγελάδες, προσαρμοσμένη σε μια ετήσια απόδοση, στο επίπεδο των 145 ECU.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

1. Αβαντσού Δ.Α., Νοτίδης Δ.Δ., Καραράς Ε.Η., Τσαγίδης Γ.Δ., "Διαπεριφρενική στρατηγική των πολεμών και φυσικός αποτελέσματος της περιφερειακής μεταρρύθμισης", *ΚΕΠΕ Θεσσαλονίκης*, 10, Αύγουστος 1995.

2. Ανδριανούπολης Ε., "Οι πολεμικοί στρατοί Ευρωπαϊκής Ένωσης", *Επίκοινωση*, Βιβλιοειδή Ρεύμα, Αθήνα 1995.

3. Αντωνίου Δ.Δ., Καραράς Ε.Η., "Επιπρόσθια στρατηγική" στη Μάχη της Ελλάδος για την Ευρωπαϊκή Ένωση", *Επίκοινωση*, Αθήνα 1995.

4. Λιγούδης Χ., "Στρατός στη Μάχη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Προστασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης", *Εκδόσεις Σπανόπουλος*, Αθήνα 1995.

5. Ευρυπολική Επιτροπή, "Ανταποκατάσταση των φυσικών και θάλασσας περιοχών", Έκθεση Περιοδική έκδοση για την παρακάτω και κανονική κατόπιντη και την ανάπτυξη της περιφερειακής στρατηγικής",

6. Ευρυπολική Επιτροπή, Έκθεση του 1995 σχετική με την επίδραση των διαδικασιών στην παραπάνω πώλησης των εθνικών στρατών που προέρχεται από την παρακάτω και λαμβάνει πελάτες, COM(1995) 205, Ιούνιος.

7. Ευρυπολική Επιτροπή, "Οι πολεμικοί στρατοί Ευρώπης του '90", Έκθεση Περιοδική έκδοση για την παρακάτω και κανονική κατόπιντη και την ανάπτυξη των περιφερειακών προσπορευτικών", COM(96) 609, Ιούνιος, Ιονιούς, 1996.

8. Ευρυπολική Επιτροπή, "Οι περιφερειακές προσπορευτικές ΕΕ", 1995.

9. Ευρυπολική Επιτροπή, Πολιτισμός Ευρώπης 2000 για την επενδύσεις και ενέργεια Ευρώπη, COM(97) 2000.

10. Ευρυπολική Επιτροπή, Πρόσθιμη ηγεσίας στον πολιτικούμενο προστατευόμενο πολιτικό πολιτισμό, COM(98) 158.

11. Ευρυπολική Επιτροπή, Πρόσθιμη για την προπονητική πολιτική προστατευόμενης αρέμης 130/98/EOK της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μηχανισμού συσσώματος στον πλαίσιο των περιφερειακών σχεδίων, COM(98) 171.

12. Ευρυπολική Επιτροπή, Πρόσθιμη για την Κοινή Οικονομική Αγοράς στον Αυτονόμο Πολιτισμό, COM(98) 270.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

1. Αθανασίου Λ.Α., Καββαδία Π.Α., Κατοχιανού Δ.Ν., Τονικίδου Π.Ι., "Διαπεριφερειακή ανάλυση και πολιτική και βασικά στοιχεία κατά περιφέρεια και νομό", ΚΕΠΕ Εκθέσεις 19, Αθήνα 1995.
2. Ανδρικοπούλου Ε., "Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση", Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1995.
3. Αποστολόπουλος Κ., "Χοιροτροφία, Αιγαπροβατοτροφία" στο Μέργος Γ., Παπαγεωργίου Κ., "Εξελίξεις και Προοπτικές του Αγροτικού Τομέα", Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1997.
4. Αυγουλάς Χ., "Σιτηρά" στο Μέργος Γ., Παπαγεωργίου Κ., "Εξελίξεις και Προοπτικές του Αγροτικού Τομέα", Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1997.
5. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, "Ανταγωνιστικότητα και συνοχή: οι τάσεις στις περιφέρειες. Νέα Περιοδική έκθεση για την κοινωνική και οικονομική κατάσταση και την ανάπτυξη των περιφερειών της κοινότητας".
6. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση του 1995 σχετικά με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στην εφαρμογή των ειδικών μέτρων προς όφελος των μικρών νησιών του Αιγαίου πελάγους, COM(1998) 292 τελικό.
7. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, "Οι περιφέρειες κατά τη δεκαετία του '90. Τέταρτη Περιοδική έκθεση για την κοινωνική και οικονομική κατάσταση και την ανάπτυξη των περιφερειών της κοινότητας", COM(90) 609 τελικό, Ιανουάριος 1991.
8. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, "Οι περιφέρειες της Ελλάδας στην Ε.Ε.", 1995.
9. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόγραμμα Δράσης 2000 για μια ισχυρότερη και ευρύτερη Ευρώπη, COM(97) 2000.
10. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Προτάσεις σχετικές με τις μεταρρυθμίσεις της κοινής γεωργικής πολιτικής, COM(1998) 158.
11. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση για την τροποποίηση του κανονισμού αριθμ. 136/66/EOK περί δημιουργίας κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα των λιπαρών ουσιών, COM(1998) 171.
12. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση για την Κοινή Οργάνωση Αγοράς στον Αμπελοοινικό τομέα, COM(1998) 370.

13. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, "Πρώτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή 1996", 1997.
14. Ζαμπούνης Β., Πατσής Π., "Ελαιόλαδο" στο Μέργος Γ., Παπαγεωργίου Κ., "Εξελίξεις και Προοπτικές του Αγροτικού Τομέα", Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1997.
15. Καραμπάτου - Παχάκη Κ., "Θέματα γεωργίας αγροτικής και τοπικής ανάπτυξης", ΚΕΠΕ Εκθέσεις 23. Αθήνα 1996.
16. Κοντογεωργάκος Γ., "Οίνος", στο Μέργος Γ., Παπαγεωργίου Κ., "Εξελίξεις και Προοπτικές του Αγροτικού Τομέα", Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1997.
17. Μαγκανάρη - Βασιλάκη Φ., "Οπωροκηπευτικά" στο Μέργος Γ., Παπαγεωργίου Κ., "Εξελίξεις και Προοπτικές του Αγροτικού Τομέα", Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 1997.
18. Μαραβέγιας Ναπολέων Ν., "Η διαδικασία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και η ελληνική γεωργία στη δεκαετία του '90", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1992.
19. Μαραβέγιας Ν., Μουτσάτσος Δ., Ντυκέν Μ.Ν., Μέρμηγκας Γ., Γούσιος Γ., "Η Συμφωνία της GATT και οι Επιπτώσεις της στην Ελληνική Γεωργία", ΠΑΣΕΓΕΣ, Αθήνα 1996.
20. Παπαγεωργίου Κ., "Αγροτική Πολιτική I (Πανεπιστημιακές Παραδόσεις)", Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Γεωργικής Οικονομίας, Αθήνα 1992.
21. Παπαγεωργίου Κ., "Η Αγροτική Πολιτική", στο Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ., "Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης", εκδόσεις Θεμέλιο, 1995.
22. Παπαγεωργίου Κ. - Καλδής Π., "Κοινή Διαρθρωτική Πολιτική και Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Πανεπιστημιακές Παραδόσεις)", Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Γεωργικής Οικονομίας, Αθήνα.
23. Παπαδημητρίου Μ.Ι., "Βόρειο Αιγαίο: Εξελίξεις και προοπτικές ανάπτυξης 1994 - 1999", ΚΕΠΕ Εκθέσεις 27, Αθήνα 1996.
24. Πρωταίου Π., "Νότιο Αιγαίο: Αντιθέσεις και προβλήματα", Περιοδικό Αγορά, Σεπτέμβριος 1997, No 234.

25. Υπουργείο Γεωργίας, "Εφαρμογή των ειδικών μέτρων προς όφελος των μικρών νησιών του Αιγαίου πέλαγος ("Έκθεση ετών 1993 - 1996)", Αθήνα 1998.

Ξενόγλωσση

26. EUROPEAN COMMISSION - DG FOR AGRICULTURE, Arable Crops (Cereals, Oilseeds, Protein Plants), CAP Working Notes, 1995.
27. EUROPEAN COMMISSION - DG FOR AGRICULTURE, Fruits and Vegetables, CAP Working Notes, 1995.
28. EUROPEAN COMMISSION - DG FOR AGRICULTURE, Milk and Milk Products, CAP Working Notes, 1995.
29. EUROPEAN COMMISSION - DG FOR AGRICULTURE, Oil and Oilseeds, CAP Working Notes, 1995.
30. EUROPEAN COMMISSION - DG FOR AGRICULTURE, Wine, CAP Working Notes, 1995.
31. EUROPEAN COMMISSION, Perspectives for the Common Agricultural Policy, The Green Paper of the Commission, Green Europe, July 1985.
32. EUROPEAN COMMISSION, Reports on the European Guidance and Guarantee Fund, 1989-1994
33. EUROPEAN COMMISSION, Restoring Equilibrium on the Agricultural Markets, Green Europe, 1/88.
34. EUROPEAN COMMISSION, The Development and Future of the CAP, Follow-up to the Reflection Paper, Proposals of the Commission, COM (91) 258 final/3.
35. EUROPEAN COMMISSION, The Development and Future of the CAP, Reflections Paper of the Commission, COM (91) 100 final.
36. EUROPEAN COMMISSION, "Third periodic report from the commission on the social and economic situation and development of the regions of the community", COM(87) 230 final, May 1987.
37. Pezaros Pavlos, "Agenda 2000: Reforming the Common Agricultural Policy Further", EIPASCOPE No.1998/1, European Institute of Public Administration, 1998.
38. Zanias - Maraveyas: "The impact of the CAP on cohesion among E.C. member states", Paper presented at the International Conference on

Economic Integration in Thansition, Economic University of Athens, August
21-24, Athens 1996.

